

ਬ੍ਰਹਮ ਈਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਜਨਵਰੀ (January) 2014

Monthly Issue "Atam Marg"

ਹਮ ਏਹ ਕਾਜ ਜਗਤ ਮੇਂ ਆਏ॥
ਧਰਮ ਹੇਤ ਗੁਰਦੇਵ ਪਠਾਏ॥
ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਤੁਮ ਧਰਮ ਬਿਥਾਰੋ॥
ਦੁਸਟ ਦੋਖੀਯਨਿ ਪਕਰਿ ਪਛਾਰੋ॥
ਯਾਹੀ ਕਾਜ ਧਰਾ ਹਮ ਜਨਮੋ॥
ਸਮਝਿ ਲੇਹੁ ਸਾਧੁ ਸਭ ਮਨਮੋ॥
ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ॥
ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੇ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਉਨ੍ਹੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜਨਵਰੀ, 2014
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਮੁੱਖ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ ਨੰ: - 9779816909

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Teh. Mohali Distt. S.A.S Nagar - 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
220/-	2020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 50/-	\$ 500/-

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪੂਰੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤੇ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in,
http:# www.ratwarasahib.org
http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

* ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 9417214379. 9814612900

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ
(CBSE) - 0160-2255003

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ
ਸਕੂਲ (PSEB) ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ- 0160-2255004

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ (ਫਰੀ)
0160-2255007

* ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382

* ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (ਬੀ.ਐੱਡ)
94172-14382

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ)
98146-12900, 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਬੁਕਿੰਗ - 94172-14386

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385,
98555-28517, 9417214385
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98146-12900, 94172-14382, 94172-14381, 96461-01996,
98889-0777, 9417214384, 9417214383

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ : ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-469927233

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ
ਦਫਤਰ, 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ
ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਮੋਹਾਲੀ, ਜ਼ਿਲਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਨਗਰ (ਪੰਜਾਬ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 3
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 5
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
3. ਆਲਮੇ ਰੋਸ਼ਨ ਜਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ.....। 9
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਭਾਈ ਮੰਝ 26
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
6. ਸਟੀਕ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) 46
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ
7. ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 48
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
8. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ 50
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
9. ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ 51
10. ਦੂਸਰੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਉਨਾ 56
ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
11. ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 59
ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ
12. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2 61
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਨਵਾਂ ਸਾਲ 2014 ਸਭ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕ। ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ, ਚਿਤ ਆਵਨ ਕਾ ਸਦਕਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹਰ ਦਿਨ ਸੁਭ ਹੈ, ਹਰ ਦਿਨ ਨਵਾਂ ਹੈ। 'ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਨੀਤ ਨਵਾ' ਚੇਤੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹਰ ਦਿਨ, ਹਰ ਘੜੀ, ਹਰ ਪਲ ਸੁਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੈ (ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ)। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰ ਲਈ - ਸਾਲ, ਮਹੀਨੇ, ਘੰਟੇ, ਮਿੰਟ, ਸਕਿੰਟ ਮਿਥ ਲਏ। ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਕਾਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ, ਚਸਿਆਂ, ਪਲਾਂ, ਘੜੀਆਂ, ਪਹਿਰਾਂ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ 'ਸੋਹਿਲਾ ਬਾਣੀ' ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ -

*ਵਿਸੁਏ ਚਸਿਆ ਘੜੀਆ ਪਹਰਾ ਬਿਤੀ ਵਾਰੀ ਮਾਹੁ ਹੋਆ ॥
ਸੂਰਜੁ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ ॥ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ ॥*

ਅੰਗ - ੧੨

ਇਸ ਲਈ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਸੁਭ ਹਨ, ਭਲੇ ਹਨ ਜੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਯਾਦ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੀ ਨਦਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੀਏ -

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੬

ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਅਸੀਂ 7 ਜਨਵਰੀ 2014 ਨੂੰ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਐਸੇ ਗੌਰਵਮਈ ਸੁਭ ਪੁਰਬ ਦੀ ਆਪ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਣ, ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਮਾ ਸਕੀਏ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਲਾਸਾਨੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਕੇਵਲ 42 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਹਨ ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ ਵੀ ਕਠਨ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਰੌਤਵ ਨਾ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਮੂਹ ਜਨਤਾ ਲਈ ਲਾਸਾਨੀ ਹਨ ਸਗੋਂ ਸਮੂਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਅਮੋਲਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ 26 ਦਸੰਬਰ 1666 ਈ. ਨੂੰ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਮਹਾਨ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਨਾਲ ਸੰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪੂਰੇ ਤਸਲੀ ਬਖਸ਼ ਉਤਰ ਸੁਣ ਸਜਦਾ ਕਰ, ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਪਰਤਿਆ। ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕੌਤਕ ਕਰਦੇ ਆਪ ਜੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਣੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਬਿਰਾਜੇ। ਏਥੇ ਆਪ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਓਦੋਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਕੇਵਲ ਨੌਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਬਰੂ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਖਤਰਾ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇਆ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਠਸਬੀ ਮੁੱਲਾਂ ਮੁਲਾਣੇ ਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜਬਰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੰਭੀਰ ਸੋਚ ਵਿਚ ਸਨ ਜਦੋਂ ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ-ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣਾ ਸਹਿਜਮਈ ਵੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨੇ ਬਾਲ-ਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕੀਤਾ। ਬਚਿਤੁ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਿਲਕ ਅਤੇ ਜੰਜੂ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਸਨ ਜੋ ਸਦਾ ਲਈ ਮਲੀਆਮੇਟ ਹੋ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਤਾ। ਕਲਜੁਗ ਅੰਦਰ ਇਹ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਾਕਾ ਸੀ -

ਤਿਲਕ ਜੰਜੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ।

ਕੀਨੋ ਬੜੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ।

ਸਾਧਨਿ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ।

ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨਾ ਉਚਰੀ।

ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ।

ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰੁ ਸਿਰਰੁ ਨ ਦੀਆ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ -

ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।

ਕਬਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕੁ ਹਟਾਇ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ॥ਚੌਪਈ॥

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਸੰਭਾਲਣ ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਪੰਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸੰਤ-ਸਿੱਖਾਹੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਪੁਰਸਾਹਤ ਕੀਤਾ। ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਵਲੋਂ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਅਮਲ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਇਕ ਬੰਨੇ ਆਪਣੀ ਸੈ-ਰਖਿਆ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਜ਼ਲੂਮ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤੀ, ਦਲੇਰੀ, ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਏਨੀ ਡਰੂ ਅਤੇ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ, ਆਪਣੀਆਂ ਬਹੂ ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਗਵਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸੈ ਮਾਨ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੁਪਨੇ ਨਿਆਈਂ ਸੀ। ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 1699 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਵਿਚ 'ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ' ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ (ਸ਼ੇਰ) ਸਜਾਇਆ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਹਿ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਦਿਤਾ, ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ, ਛੂਤ-ਛਾਤ ਦੀ ਵੰਡ ਤੇ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ

ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ ਗਰਦਾਨਿਆਂ (ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ) ਜੋ ਜੋ ਕਿਰਿਆ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਵਰਜਿਤ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਸ਼ਸਤਰ-ਬਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ, ਘੋੜ-ਸਵਾਰੀ ਨੇਜਾ-ਬਾਜੀ, ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਜੋਹਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ। ਰਣਜੀਤ ਨਿਗਾਰੇ ਤੇ ਜਿੱਤ ਦੀ ਚੋਟ ਲਗਾਈ। ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਅਤੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ, ਮੁਗਲਾਂ ਨਾਲ ਲੋਹਾ-ਲਾਖੇ ਹੋਏ। ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਮੁਗਲਾਈ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਘੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਈਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ, ਡੱਟ ਕੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਮੁਗਲਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਧੋਖੇ ਫਰੋਬ ਨਾਲ ਅਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਸੋਹਾਂ ਖਾ ਕੇ ਸੁਲਾਹ-ਸਫਾਈ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਪਰ ਝੱਟ ਹੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਘੇਰਿਆ। ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਯੁੱਧ ਹੋਏ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਕਈ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਮੁਗਲ ਐਨੇ ਘਾਬਰੇ ਤੇ ਭੈਭੀਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 7 ਸਾਲ ਉਤੇ 9 ਸਾਲ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਪਰ ਈਨ ਨਾਂਹ ਮੰਨੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਇਹ ਲਹਿਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਵਿਚ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂੰਹਣ ਲੱਗੀ, ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਇੱਟ ਨਾਲ ਇੱਟ ਵਜਾਈ ਗਈ, ਦੋਖੀਆਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਲੜਾਈ 1700 ਤੋਂ 1800 ਈ. ਤਕ ਸੌ ਸਾਲ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਤੇ ਅੰਤ ਮੁਗਲਾਂ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਦਰਾ ਖੈਬਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਭਜਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੱਚਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦਾ।

ਐਸੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ -

**ਧੰਨ ਜੀਓ ਤਿਹ ਕੇ ਜਗ ਮੈ ਮੁਖ ਤੇ
ਹਰਿ ਚਿਤ ਮੈ ਜੁਧ ਬਿਚਾਰੈ॥
ਦੇਹ ਅਨਿੱਤ ਨ ਨਿੱਤ ਰਹੈ
ਜਸ ਨਾਵ ਚੜੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੈ॥**

ਆਪ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਰਬ-ਮਨੁਖਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਰਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰਾਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਇਆ -

**ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ
ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਵੱਯੇ**

ਆਪ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹੈ, ਸਭ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਇਹ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ -

**ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ
ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ॥**

**ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ
ਦੁਸਰੇ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੁਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ॥**

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਕੌਮ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਾਪ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਏਸੇ ਲਈ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ, ਨਬੀ ਖਾਂ, ਗਨੀ ਖਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਨੇਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਏਧਰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਭੁੱਲੜ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਬਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ, ਅੰਤ ਬਦੀ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਨੇਕੀ ਦੀ ਜਿੱਤ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਲੇਖ 'ਆਲਮੇ ਰੋਸ਼ਨ ਜਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਜਾਨਿ ਦਿਲ ਗੁਲਸ਼ਨ ਜਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ।' 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹੈ ਤਾਕਿ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਆਤਮਕ ਪੈਂਡਾ ਸਹਿਲ ਹੋ ਸਕੇ।

ਰੁਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਸਮੁੰਹ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਵਧਾਈ ਅਤੇ ਅਸੀਸ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਆਪ ਜੀ ਸਮੁੰਹ ਮੈਂਬਰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਦਸ-ਦਸ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਯਾਦ ਕਰੀਏ, ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ 'ਆਤਮ-ਮਾਰਗ' ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ -

**ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ ॥
ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੨

ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅਨੰਦਮਈ ਵਿਗਾਸਮਈ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਭਾਗੀ ਬਣੀਏ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਲੋਕ-ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਈ ਉਪਰਾਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਉਪਰਾਲਾ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਲਈ ਕਿਤਾ-ਮੁੱਖੀ ਸਲਾਈ, ਕਵਾਈ ਆਦਿ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਕਿ ਲੋੜਵੰਦ ਬੀਬੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਆਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁ-ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਸਕਣ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ-ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਸਮੁੰਹ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਕਰੇ ਤੇ ਆਨੰਦ-ਮਈ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ੇ, ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

**ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ
(9779816909)**

ਮਾਘ

(ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 14 ਜਨਵਰੀ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਮਾਘ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਯੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥
ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥
ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥
ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥
ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥
ਮਾਘ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - 136

ਸਾਡੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਧਿਕ ਫਲ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਪ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਆਦਿ ਸਰੋਤ ਨੇੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ, ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੇ ਤਪ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਨਿਖਰਿਆ ਹੋਇਆ ਚਲਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥ ਸਥਾਪਤ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼, ਹਰਿਦੁਆਰ, ਇਲਾਹਬਾਦ ਆਦਿ ਤੀਰਥ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਦਿਨ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਨ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਲੋਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਸ਼ੇਤਰਾਂ (ਲੰਗਰਾਂ) ਵਾਸਤੇ ਮਾਇਆ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੰਗਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸ੍ਰੋਤ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਮੈਲ ਇਸ ਵਿਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਤੀਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਜੋ ਮਹਾਨ

ਫਲਦਾਇਕ, ਫਲਦਾਤੀ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਸਹਿਤ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਤੀਰਥਾਂ ਉਪਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਵੰਡਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਫਲ ਤਾਂ ਤੀਰਥ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਫਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿੱਦਰ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੈਸੇ ਟਕੇ ਦੀ ਸੁਖਾਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗੁਣ - ਖਿਮਾ, ਅਹਿੰਸਾ, ਦਇਆ, ਮ੍ਰਿਦ (ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ), ਸਤਿ ਬਚਨ, ਤਪ, ਦਾਨ, ਸੀਲ, ਸੌਚ, ਸੰਤੋਖ, ਈਰਖਾ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਵੈਰ ਭਾਵ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਤੱਤ ਬਚਨ ਕਮਾ ਕੇ ਮੋਖਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਕੀਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬਣੀ ਰਹੀ ਪਰ ਕਲਜੁਗ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬੁੱਧੀ, ਸੋਚ, ਵਰਤ-ਵਿਹਾਰ ਆਪਣੀ ਉਚਤਾ ਤੋਂ ਤਿਲੁਕ ਕੇ ਰਸਾਤਲ ਵਲ ਨੂੰ ਰਿੜ੍ਹ ਪਿਆ। ਆਦਮੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ

ਬੇਅੰਤ ਔਗੁਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ, ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਫੈਲ ਗਈ। ਕਈ ਨਾਸਤਿਕ ਮਤਿ ਉਭਰ ਕੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਏ। ਜਗਿਆਸੂ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਲੰਮੇ-ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਸਮੇਂ ਬਦਲੇ, ਤੀਰਥਾਂ ਉਪਰ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਜਾਲ ਫੈਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਨਾਲ ਮੈਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਅਸਾਡੇ ਵਿਚ ਐਨੀ ਮੈਲ ਭਰ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਵਰਦਾਨ ਦਿਲ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰ ਸਕਦਾ। ਆਪਣਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਾਧੂ ਭੇਜ ਜੋ ਅਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅਸਾਡੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਅਸਾਨੂੰ ਫੇਰ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ॥
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ॥
ਤੀਰਥਿ ਅਠਸਠਿ ਮਜਨੁ ਨਾਈ॥
ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੀ ਧੂਰਿ ਪਰੀ ਉਡਿ ਨੇਤ੍ਰੀ
ਸਭ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਈ॥ ਅੰਗ - 1263**

ਸਮੇਂ ਬਦਲੇ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵੇਗ ਨੇ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਥਾਂ ਕਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ। ਹਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੂੜ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ; ਕੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਕੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਕੀ ਆਰਥਿਕ, ਕੀ ਕਰਮ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪੰਡਤ ਵਰਗ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਕੂੜ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ-

**ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ॥
ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ
ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ॥ ਅੰਗ - 468**

ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਾਖੰਡ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲਿਵ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਿਆਰ ਅਧਿਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ। ਤੀਰਥ ਵੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਾਧੂ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਕੱਲ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਹਾਲਤ ਨਿਘਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਆਪਣੇ ਅਸਥਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਵ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਧਾਰ ਗਏ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਗੰਦ-ਮੰਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਤੀਰਥ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਤਨ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ, ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੀਰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਨੌਧਾ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ

ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦਸਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਤਨ ਦੇ ਧੋਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਲਹਿ ਸਕਦੀ।

**ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ
ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - 558**

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ; ਪੰਜ ਚੋਰ ਖੁੜਦੁੱਮ ਮਚਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ, ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੂਰਛਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ; ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ, ਠੱਗ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਠੱਗ ਕੇ ਨਾਮ ਵਲੋਂ ਭੁਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਵਿਭਚਾਰ, ਲਾਲਚ, ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਅਨੇਕ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤਹਿ ਦਰ ਤਹਿ ਮਨ ਉਤੇ ਲਗਦੀ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਧੋਣ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਆਵੇਗੀ, ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ
ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ॥
ਇਹ ਜਗਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ
ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ॥ ਅੰਗ - 558**

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਰੀਆਂ ਮੈਲਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ -

**ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥
ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥ ਅੰਗ - 4**

ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

**ਜਪਿ ਮਨਿ ਮੇਰੇ ਤੂ ਏਕੋ ਨਾਮੁ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਮੋ ਕਉ ਏਹੁ ਨਿਧਾਨੁ॥
ਅੰਗ - 558**

ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ 84 ਆਸਣਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ ਖਰਾਬੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਜੇ ਇਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਆ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਆਲਤਾ ਭਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਉਲਟੀ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਨੇਕੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਅੰਦਰੋਂ ਵਗ ਤੁਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਆਤਮ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੈਲਾਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੋ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਮਸਤਾ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਹਛਾ ਹੋਇ॥
ਅੰਗ - 558**

ਆਪ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ॥

ਤੀਰਥੁ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ॥
 ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਾਰਾ ਥਾਨੁ
 ਤੀਰਥੁ ਦਸ ਪੁਰਬ ਸਦਾ ਦਸਾਹਰਾ॥
 ਹਉ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਕਾ ਸਦਾ ਜਾਚਉ
 ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ ਧਰਣੀਧਰਾ॥
 ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੁ
 ਮੈਲੁ ਲਾਗੈ ਸਚ ਬਿਨਾ॥
 ਗੁਰ ਵਾਕੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸਦਾ ਚਾਨਣੁ
 ਨਿਤ ਸਾਚੁ ਤੀਰਥੁ ਮਜਨਾ॥ ਅੰਗ - 687

ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸਨੂੰ ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਅੰਦਰਲੀ ਸੁੱਚ ਹੋਣ ਤੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ -

ਸੁਚਿ ਹੋਵੈ ਤਾ ਸਚੁ ਪਾਈਐ॥ ਅੰਗ - 472

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੀਰਥ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੀਰਥ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਅੰਤਰਿ ਤੀਰਥੁ ਗਿਆਨੁ ਹੈ
 ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ॥
 ਮੈਲੁ ਗਈ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਆ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ॥ ਅੰਗ - 587

ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੀਰਥ ਆਤਮ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
 ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥
 ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
 ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵੈ॥
 ਅੰਗ - 305

ਸੋ ਤੀਰਥ, ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ ਚਰਨ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਹੀ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਕੁੰਠ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜਹ ਸਾਧ ਪਗ ਧਰਹਿ॥
 ਤਹ ਬੈਕੁੰਠੁ ਜਹ ਨਾਮੁ ਉਚਰਹਿ॥
 ਅੰਗ - 890

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਅਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੀਰਥ ਉਪਰ ਕੇਵਲ ਮਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਤੀਰਥ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ

ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਕੌੜੀ ਤੂੰਬੀ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤੂੰਬੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਲ-ਮਲ ਕੇ ਹਰ ਤੀਰਥ ਵਿਚ ਕਰਾਉਣਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਜਲ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਇਹਦੇ ਉਪਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸਦਾ ਕੌੜਾ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਤੂੰਬੀ ਬਣਾਵਾਂਗਾ। ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਤੂੰਬੀ ਲੈ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ। ਸਾਰੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੂੰਬੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਇਹਦੀ ਕੁੜੱਤਣ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਚਲੋ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਾ ਕੇ ਇਹੀ ਵੰਡ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛੋਟਾ-ਛੋਟਾ ਟੁਕੜਾ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਛਕੋ ਭਾਈ!” ਜਦੋਂ ਮੂੰਹ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੌੜੀ ਜ਼ਹਿਰ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਖਾਵੇ ਨਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਆਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ!” ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਕੌੜੀ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕੌੜੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਸਤਿਕਤਾ, ਅਸ਼ਰਧਾ, ਵਿਭਚਾਰ, ਕੁੜੱਤਣ, ਬੇਮੁਖਤਾਈ, ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਕੇਵਲ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਾਵਣ ਚਲੇ ਤੀਰਥੀ ਮਨਿ ਖੋਟੈ ਤਨਿ ਚੋਰ॥
 ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ
 ਦਇ ਭਾ ਚੜੀਅਸੁ ਹੋਰ॥
 ਬਾਹਰਿ ਧੋਤੀ ਤੁਮੜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ॥
 ਸਾਧ ਭਲੇ ਅਣਨਾਤਿਆ ਚੋਰ ਸਿ ਚੋਰਾ ਚੋਰ॥
 ਅੰਗ - 789

ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ॥
 ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭਿ ਹਉਮੈ ਫੈਲੁ॥
 ਲੋਕ ਪਚਾਰੈ ਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ॥
 ਨਾਮ ਬਿਹੁਣੇ ਚਲਸਹਿ ਰੋਇ॥ ਅੰਗ - 890

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜਹ ਸਾਧ ਪਗ ਧਰਹਿ॥
 ਤਹ ਬੈਕੁੰਠੁ ਜਹ ਨਾਮੁ ਉਚਰਹਿ॥
 ਅੰਗ - 890

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਸਾਡੇ ਲਈ ਸੱਚੇ ਤੀਰਥ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਐਨੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਉਹ ਚਰਨ ਧਰ ਦੇਵੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਜਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਾ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਮਹਿਮਾ
 ਜਨ ਕੇ ਚਰਨ ਤੀਰਥ ਕੋਟਿ ਗੰਗਾ॥
 ਜਨ ਕੀ ਧੂਰਿ ਕੀਓ ਮਜਨੁ ਨਾਨਕ
 ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਹਰੇ ਕਲੰਗਾ॥ ਅੰਗ - 828

ਸੋ ਜਲ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਉਤਮ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਇਕ ਅਸੌਂਤ ਮਨੌਤ ਹੈ। ਉਤਮ ਗਤੀ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਜਲ ਕੈ ਮਜਨਿ ਜੇ ਗਤਿ ਹੋਵੈ
ਨਿਤ ਨਿਤ ਮੇਂਡਕ ਨਾਵਹਿ॥
ਜੈਸੇ ਮੇਂਡਕ ਤੈਸੇ ਓਇ
ਨਰ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਆਵਹਿ॥ ਅੰਗ - 484

ਸੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਜਲੁ ਨਿਰਮਲੁ ਮਨੁ ਇਸਨਾਨੀ
ਮਜਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਈ॥
ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨਾਹੀ ਜਨ ਸੰਗਤਿ
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈ॥ ਅੰਗ - 505

ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਰਮਲ ਜਲ, ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਹਰੀ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਜਲੁ ਨਿਰਮਲੁ ਮਨੁ ਇਸਨਾਨੀ
ਮਜਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਈ॥
ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮੁ ਨਾਹੀ ਜਨ ਸੰਗਤਿ
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈ॥ ਅੰਗ - 505

ਨਾਮ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਜਲਿ ਮਲਿ ਕਾਇਆ ਮਾਜੀਐ
ਭਾਈ ਭੀ ਮੈਲਾ ਤਨੁ ਹੋਇ॥
ਗਿਆਨਿ ਮਹਾ ਰਸਿ ਨਾਈਐ
ਭਾਈ ਮਨੁ ਤਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - 637

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ -

ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ
ਪੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ॥ ਅੰਗ - 136

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਤ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ, ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਿਧਿਆਸਣ ਰਾਹੀਂ ਤੱਤ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਸਫਲ ਨਹਾਉਣਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪ ਜਪਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਆਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਪਾਉਣਾ ਹੈ-

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ
ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ॥ ਅੰਗ - 136

ਇਸ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ॥ ਅੰਗ - 306

ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਨਾਮ ਜਪਣਾ

ਹੈ। ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ, ਉਸਦੀ ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਹਿਵ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਮਨੋ ਮਨ ਤਰਕੀ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ; ਇਹ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਐਸੇ ਨਾਮ ਦੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪ ਛੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਕੀ, ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟਿ ਉਧਾਰਦਾ
ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਵੈ ਏਕ ਕਣੀ॥ ਅੰਗ - 608

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ
ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ॥ ਅੰਗ - 136

ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਜੋ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਇਹ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ, ਫੇਰ ਸਾਧਨ ਹੋਰ ਤੈਹਾਂ ਇਸ ਮਨ ਉਪਰ ਅੰਦਰਲੀ ਮੈਲ ਕਾਰਨ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮਨ ਉਪਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਮੈਲ, ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ
ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ॥ ਅੰਗ - 651
ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ॥
ਅੰਗ - 136

ਜਦੋਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੱਤ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਾਮ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਤਰੂ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਰਗੇ ਦੁੰਦਰ ਸ਼ਤਰੂ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਲੋਭ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਦਿਬ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਹਰ ਥਾਂ ਉਪਰ ਇਕੋ ਜੋਤ -

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥
ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢ ਹੋਤ ਹੈ॥
(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਤਰੂਆਂ ਦਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਨਈਆ ਨੂੰ ਪਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੈਵੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦਾ ਉਭਾਰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਜੀਵ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਇਥੇ ਪੰਨ-ਪੰਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਵ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪੰਨ-ਪੰਨ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ੇ ਆਉਣਗੇ-

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 26 'ਤੇ)

ਆਲਮੇ ਰੋਸ਼ਨ ਜਿ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਾਨਿ ਦਿਲ ਗੁਲਸ਼ਨ ਜਿ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ ਹੈ,
ਦੇਹ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਅਨੰਦਤ ਹੋਏ ਹਨ)

(ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

‘ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੰਧੁਕਾਰਾ’ ਵਿਆਪਕ ਰਿਹਾ। ਆਤਮਾ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਏਕੰਕਾਰ ’ਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪਸਾਰਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਤਿ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਮਹਾਂ ਭੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖੁਦ ਹੀ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਤੋਂ ਪਉਣ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਪਵਨ ਤੋਂ ਜਲ ਹੋਇਆ, ਜਲ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਕਾਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪੀ ਬੀਜ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਜਦੋਂ ਸਾਹ ਤੇ ਮਾਸ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅੰਧ ਧੁੰਦ ਹਨੇਰ ਘੁੰਮ ਘੇਰ ਸੀ, ਕੁਝ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਦੇ ਲਹੂ ਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੀਰਜ ਦੀ ਦੇਹ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਜੜਾਉ ਜੜ ਦਿਤਾ। ਵਾਯੂ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ ਤੇ ਚੌਥੀ ਧਰਤੀ, ਪੰਜਵਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ, ਛੇਵਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੜ੍ਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਕੇ ਚਲਾਵੇ। ਪੰਜ ਤੱਤ ਤੇ 25 ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸ਼ਤਰੂ ਸਨ, ਮਿਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਹ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਅੱਗ, ਪਾਣੀ, ਮਿਟੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸ਼ੀਹ ਬੱਕਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਸਨ, ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ - ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ ਤੇ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ (ਪਰਾ, ਪਸੰਤੀ, ਮਧਮਾ, ਬੈਖਰੀ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਲਾਉ ਕਰਕੇ ਆਵਾਗੋਣ ਦਾ ਚਰਿਤਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਰਚ ਦਿਤੀਆਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਆਣੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅਨਾਦੀ ਸੰਸਾਰ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੋਹੜ ਦੇ ਬੀਜ ਵਾਂਗੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਬੋਹੜ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਕਿ ਬੀਜ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਮ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ, ਇਹ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਾਜਿਆ ਹੈ ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਥਿਤ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨ ਕੋਈ॥
ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਅੰਗ - 4

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੱਟ ਸਾਸ਼ਤਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ

ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਮਤ ਹਨ। ਨਿਯਾਯ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਤੋਂ, ਸ਼ਾਂਖ ਸਾਸ਼ਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ, ਵੇਦਾਂਤ ਵਾਲੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰਯੰਭੂਮਨ -ਨਰ ਤੇ ਸਤਰੂਪਾ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਕਤਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਘੋੜਾ ਘੋੜੀ ਆਦਿ ਸਾਰੀ ਚੌਰਾਸੀ ਦਾ ਨਰ ਮਾਦਾ ਓਹ ਦੋਵੇਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੰਤੂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਖਿਆਲ ਹਨ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ -

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥

ਅੰਗ - 3

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਇਕੋ ਫੁਰਨਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ

ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - 276

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਸੁੰਨ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਆਤਮਾ ਸੀ, ਉਸ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ

ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਅੰਗ - 846

ਆਤਮਾ ਨੇ ਹੀ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਰਚ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਮ, ਆਦਿ, ਕਾਰਣ ਸਾਰੇ ਜੜ੍ਹ ਹਨ। ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸੱਤਾ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰਮੂਲ ਹਨ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਾਸ ਨ ਮਾਸ ਸਨ

ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਕਛੁ ਖਬਰ ਨ ਪਾਈ॥

ਰਕਤਬਿੰਦ ਕੀ ਦੇਹਿ ਰਚਿ,

ਪਾਂਚ ਤਤ ਕੀ ਜੜਤ ਜੜਾਈ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੋ

ਚਉਥੀ ਧਰਤੀ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਈ॥

ਪੰਚਮਿ ਵਿਚਿ ਆਕਾਸ ਕਰਿ ਕਰਤਾ
ਛਟਮੁ ਅਦਿਸਟੁ ਸਮਾਈ।
ਪੰਚ ਤਤ ਪੰਚੀਸਿ ਗੁਨਿ ਸਤ੍ਰੁ ਮਿਤ੍ਰੁ
ਮਿਲਿ ਦੇਹਿ ਬਣਾਈ।
ਬਾਣੀ ਬਾਣੀ ਚਲਿਤ ਕਰਿ ਆਵਾਗਉਣੁ
ਚਰਿਤ੍ਰੁ ਦਿਖਾਈ।
ਚਉਰਾਸੀ ਲਖ ਜੋਨਿ ਉਪਾਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/2

ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਓਅੰਕਾਰੁ ਆਕਾਰੁ ਕਰਿ
ਏਕ ਕਵਾਉ ਪਸਾਉ ਪਸਾਰਾ।
ਪੰਜ ਤਤ ਪਰਵਾਣੁ ਕਰਿ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਅੰਦਰਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਸਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/4

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬਚਨ ਤੋਂ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਰਚ ਕੇ, ਆਪ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ, ਹਰੇਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੱਕੜੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਜਾਲਾ ਤਣਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਜਾਲੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਇਕ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਲਾ ਤਣਨ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਐਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੱਖੀ ਮੱਛਰ ਫਸੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਬਣਾਵਾਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਸਾਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਨਿਰਲੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਸਹਿਤ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਆਪ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਝੀਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਜਦੋਂ ਚਮਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ (ਪਰਛਾਵਾਂ) ਸਾਰੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਨਿਕੇ ਜਿਹੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਚੁੰਘੜੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰੇ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ, ਹਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਹਿਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਭਾਂਡੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆਂ ਪਾਣੀ ਹਿਲਦਾ ਹੈ, ਲਗਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਹਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਤਾਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਅਲਗ-ਥਲਗ ਕਰੋੜਾਂ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜੜ੍ਹ ਚਿਤ ਨੂੰ ਚੇਤਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਪਾਣੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੁਕਮ

ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੌ ਫੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਲਓ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੂਰਜ ਇਸ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਸੂਰਜ ਉਸ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜੇ ਹਥੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਐਨੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਛੋਟਾ ਟੁਕੜਾ ਐਨਾ ਛੋਟਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਚੁਕ ਸਕੀਏ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸੂਰਜ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੱਡਾ ਸੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਘਟ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਚੇ, ਉਹ ਇਕ ਦੇ ਇਕ ਹਨ।

ਕਾਦਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਓਅੰਕਾਰੁ ਆਕਾਰੁ ਕਰਿ ਏਕ ਕਵਾਉ ਪਸਾਉ ਪਸਾਰਾ।
ਪੰਜ ਤਤ ਪਰਵਾਣੁ ਕਰਿ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਅੰਦਰਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਸਾਰਾ।
ਕਾਦਰੁ ਕਿਨੇ ਨ ਲਖਿਆ
ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜਿ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ।
ਇਕ ਦੂ ਕੁਦਰਤਿ ਲਖ ਕਰਿ
ਲਖ ਬਿਅੰਤ ਅਸੰਖ ਅਪਾਰਾ।
ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚਿ ਰਖਿਓਨਿ
ਕਰਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਿ ਕਰੋੜਿ ਸੁਮਾਰਾ।
ਇਕਸ ਇਕਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਿ ਵਿਚਿ
ਦਸ ਦਸ ਕਰਿ ਅਵਤਾਰ ਉਤਾਰਾ।
ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਕਰਿ
ਕਈ ਕਤੇਬ ਮੁਹੰਮਦ ਯਾਰਾ।
ਕੁਦਰਤਿ ਇਕੁ ਏਤਾ ਪਾਸਾਰਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/4

ਹੁਣ ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਪਵਿਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਗਿਆਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਭਰਮ ਦੇ ਪਰਦੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਬੱਦਲ ਉਡ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ॥
ਅੰਗ - 272

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਜੁਗ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ

ਸੀ ਅਤੇ ਸੋਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਧਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੀ ਕੋਈ ਮੁਹਤਾਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਉਮਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹੀ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗਹਰੀ ਕਰਿ ਕੈ ਨੀਵ ਖੁਦਾਈ
ਉਪਰਿ ਮੰਡਪ ਛਾਏ ॥
ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ
ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਧਰਿ ਮੂੰਡ ਬਲਾਏ ॥ ਅੰਗ - 692

ਅਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੈ -

ਚਾਰਿ ਜੁਗਿ ਕਰਿ ਥਾਪਨਾ
ਸਤਿਜੁਗ ਤ੍ਰੇਤਾ ਦੁਆਪਰੁ ਸਾਜੇ।
ਚਉਥਾ ਕਲਿਜੁਗੁ ਥਾਪਿਆ
ਚਾਰਿ ਵਰਨਿ ਚਾਰੋਂ ਕੇ ਰਾਜੇ।
ਬ੍ਰਹਮਣ, ਛਤ੍ਰੀ, ਵੈਸ, ਸੂਦ੍ਰ,
ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵਰਨ ਬਿਰਾਜੇ।
ਸਤਿਜੁਗ ਹੰਸ ਅਉਤਾਰੁ ਧਰਿ ਸੋਹੰ
ਬ੍ਰਹਮੁ ਨ ਦੂਜਾ ਪਾਜੇ।
ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ਮੋਹ ਮਾਇਆ
ਤੇ ਬੇਮੁਹਤਾਜੇ।
ਕਰਨਿ ਤਪਸਿਆ ਬਨਿ ਵਿਖੈ
ਵਖਤ ਗੁਜਾਰਨਿ ਪਿੰਨੀ ਸਾਗੇ।
ਲਖ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਆਰਜਾ
ਕੋਟੇ ਕੋਟਿ ਨ ਮੰਦਿਰ ਸਾਜੇ।
ਇਕ ਬਿਨਸੈ ਇਕ ਅਸਥਿਰੁ ਗਾਜੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/5

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ 17 ਲੱਖ 28 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ, ਬੀਤਣ ਉਪਰੰਤ ਖਿਆਲ ਬਦਲ ਗਏ, ਆਦਮੀ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆ ਗਿਆ, ਖਿਆਲ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾਲ ਨੌਂ ਹਿੱਸੇ ਉਮਰ ਘਟ ਗਈ, ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਉਮਰ ਰਹਿ ਗਈ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਸ ਉਭਰ ਆਏ, ਮੋਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਪਣੱਤ ਦਾ ਅਹੰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਅੱਡਰਾ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਜੁਗ 12 ਲੱਖ 64 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੁ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਨੇ ਆ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੋਹੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, 'ਸੋ' ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਉਹ'; 'ਹੰ' ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਇਹ' (ਇਹ ਹਸਤੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ) ਪਰ ਤ੍ਰੇਤੇ ਅਤੇ ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਏ। ਤ੍ਰੇਤੇ ਪਿਛੋਂ ਦੁਆਪਰ ਦਾ ਜੁਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਾਂ 8 ਲੱਖ 64 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ

ਉਮਰ ਘਟ ਕੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਰੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਕੇ ਰੂਪਧਾਰੀ ਹੋਏ, ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਸਨ, ਰਿਗਵੇਦ ਵਿਚ ਪੂਰਬ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਜੁੱਗ ਸੀ। ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਖਤਰੀਆਂ ਨੇ ਯਜੁਰਵੇਦ ਲੈ ਲਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਦਾਤੇ ਬਣ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਇਹ ਜਾਨਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਹਰੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਵੈਸ਼ ਲੋਕ ਸਾਮਵੇਦ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਰਿਗਵੇਦ ਨੀਲੇ ਕਪੜੇ, ਯਜੁਰਵੇਦ ਪੀਲੇ ਕਪੜੇ ਅਤੇ ਸਾਮਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਚਿੱਟੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੇ ਹੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬੋਝਾ ਸੋਝੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਨਿਆਰੇ ਹਨ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਪੂਰਨ ਹਨ।

ਹੁਣ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਨੀਚ ਬਿਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਉਮਰ ਘਟ ਗਈ, ਸੌ ਸਾਲ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਮੋਹ ਲਈ ਅਤੇ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕਲਾ ਕਲੇਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਦਿਤਾ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਗਿਲਾਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸੜਨ ਲੱਗੇ, ਉਚੇ ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਦੀ ਤਮੀਜ਼ ਸਾਰੀ ਭੁੱਲ ਗਈ, ਰਾਜੇ ਅਨਿਆਈ ਹੋ ਕੇ ਕਲਜੁਗੀ ਕੈਂਚੀ ਵਾਂਗੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਾੜਨ ਲੱਗੇ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ -

ਕਲਿਜੁਗ ਚਉਥਾ ਥਾਪਿਆ
ਸੂਦ੍ਰ ਬਿਰਤਿ ਜਗ ਮਹਿ ਵਰਤਾਈ।
ਕਰਮ ਸੁ ਰਿਗਿ ਜੁਜਰ ਸਿਆਮ ਕੇ
ਕਰੇ ਜਗਤੁ ਰਿਦਿ ਬਹੁ ਸੁਕਚਾਈ।
ਮਾਇਆ ਮੋਹੀ ਮੇਦਨੀ
ਕਲਿ ਕਲਿ ਵਾਲੀ ਸਭਿ ਭਰਮਾਈ।
ਉਠੀ ਗਿਲਾਨਿ ਜਗਤ ਵਿਚਿ
ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਜਲੈ ਲੁਕਾਈ।
ਕੋਇ ਨ ਕਿਸੈ ਪੂਜਦਾ
ਉਚ ਨੀਚ ਸਭਿ ਗਤਿ ਬਿਸਰਾਈ।
ਭਏ ਬਿਅਦਲੀ ਪਾਤਸਾਹ
ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਉਮਰਾਇ ਕਸਾਈ।
ਰਹਿਆ ਤਪਾਵਸੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਜੁਗੀ
ਚਉਥੇ ਜੁਗਿ ਜੋ ਦੇਇ ਸੁ ਪਾਈ।
ਕਰਮ ਭ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭਿ ਭਈ ਲੋਕਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/7

ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਪੂਜਾ, ਜੱਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਜੁਗ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਭਗਤੀ ਰਾਹੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਭਰਮ ਲਾਹ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਜੀਵ ਨੇ ਕਮਾਈ

ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਫਲ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਕਰਮ ਧਰਮ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਹੈ ਉਹ ਸਫਲ ਹੈ। ਧਾਰਮਕ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਗਿਆ, ਪਾਖੰਡ ਚਲ ਪਏ। ਕਲਾ ਕਲੇਸ਼ ਵਧ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਸਿਲਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਰਾਹੀਂ, ਕੋਈ ਮੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜ ਕੇ, ਕੋਈ ਤੰਤਰ ਮੰਤਰ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਲਾ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧ ਗਿਆ। ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਨਿਆਰੇ-ਨਿਆਰੇ ਕਰਕੇ ਚਲਾਏ, ਕੋਈ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਅੱਗ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੋਕਟ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਬੁੱਤ ਪ੍ਰਸਤੀ ਚਲ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸ ਜੜ੍ਹ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਗਈ, ਗਿਲਾਨੀ ਹੀ ਗਿਲਾਨੀ ਫੈਲ ਗਈ। ਅੰਦਰੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਲਿਜੁਗਿ ਬੋਧੁ ਅਉਤਾਰ ਹੈ
ਬੋਧ ਅਬੋਧੁ ਨ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਆਵੈ।
ਕੋਇ ਨ ਕਿਸੈ ਵਰਜਈ
ਸੋਈ ਕਰੇ ਜੋਈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ।
ਕਿਸੇ ਪੂਜਾਈ ਸਿਲਾ ਸੁੰਨਿ
ਕੋਈ ਗੋਰੀ ਮੜੀ ਪੂਜਾਵੈ।
ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਖੰਡ ਕਰਿ
ਕਲਹਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਹੁ ਵਾਦਿ ਵਧਾਵੈ।
ਆਪੇ ਧਾਪੀ ਹੋਇਕੈ
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਧਰਮ ਚਲਾਵੈ।
ਕੋਈ ਪੂਜੈ ਚੰਦੁ ਸੂਰੁ
ਕੋਈ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸੁ ਮਨਾਵੈ।
ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੋ
ਧਰਮਰਾਜ ਕੋਈ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ।
ਫੋਕਟਿ ਧਰਮੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/18

ਕਿਥੇ ਤਕ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੂੜ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਫੋਕਟ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਰਹਿਤ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਈ ਅਗਨ ਹੋਤ ਕਰੰਤ॥
ਕਈ ਉਰਧ ਤਾਪ ਦੁਰੰਤ॥
ਕਈ ਉਰਧ ਬਹੁ ਸੰਨਿਆਸ॥
ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਭੇਸ ਉਦਾਸ॥

ਕਹੂੰ ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਕਰੰਤ॥
ਕਹੂੰ ਪਉਨ ਅਹਾਰ ਦੁਰੰਤ॥
ਕਹੂੰ ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਅਪਾਰ॥
ਕਹੂੰ ਜੱਗ ਕਰਮ ਉਦਾਰ॥
ਕਹੂੰ ਅਗਨ ਹੋਤੁ ਅਨੂਪ॥
ਕਹੂੰ ਨਿਆਇ ਰਾਜ ਬਿਭੂਤ॥
ਕਹੂੰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਰੀਤ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ॥
ਕਈ ਦੇਸ ਦੇਸ ਫਿਰੰਤ॥
ਕਈ ਏਕ ਠੰਗ ਇਸਥੰਤ॥
ਕਹੂੰ ਕਰਤ ਜਲ ਮਹਿ ਜਾਪ॥
ਕਹੂੰ ਸਹਤ ਤਨ ਪਰਤਾਪ॥
ਕਹੂੰ ਬਾਸ ਬਨਹਿ ਕਰੰਤ॥
ਕਹੂੰ ਤਾਪ ਤਨਹਿ ਸਹੰਤ॥
ਕਹੂੰ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਧਰਮ ਅਪਾਰ॥
ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਰੀਤ ਉਦਾਰ॥
ਕਹੂੰ ਰੋਗ ਰਹਤ ਅਭਰਮ॥
ਕਹੂੰ ਕਰਮ ਕਰਤ ਅਕਰਮ॥
ਕਹੂੰ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ॥
ਕਹੂੰ ਨੀਤ ਰਾਜ ਅਨੂਪ॥
ਕਹੂੰ ਰੋਗ ਸੋਗ ਬਿਹੀਨ॥
ਕਹੂੰ ਇਕ ਭਗਤਿ ਅਧੀਨ॥
ਕਹੂੰ ਰੰਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਅਵਤਾਰ॥
ਕਈ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਦ ਰਟੰਤ॥
ਕਈ ਸੇਖ ਨਾਮ ਉਚਰੰਤ॥
ਬੈਰਾਗ ਕਹੂੰ ਸੰਨਿਆਸ॥
ਕਹੂੰ ਫਿਰਤ ਰੂਪ ਉਦਾਸ॥
ਸਭ ਕਰਮ ਫੋਕਟ ਜਾਨ॥
ਸਭ ਧਰਮ ਨਿਹਫਲ ਮਾਨ॥
ਬਿਨ ਏਕ ਨਾਮ ਅਧਾਰ॥
ਸਭ ਕਰਮ ਭਰਮ ਬਿਚਾਰ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪਰੋਹਤ ਕਰਮਾਂ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਫੋਕਟ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਲਏ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਉਸ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਈਆਂ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖਣੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹਿਰਦਾ ਸੇਜਾ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ॥
ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ
ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ॥
ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ॥
ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ
 ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ॥
 ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ॥
 ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ॥
 ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ
 ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥

ਅੰਗ - 1033

ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਅਚਾਰੀਆ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਾਹੀਂ ਇਲਹਾਮ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਿਧਾਂਤ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ। ਆਪ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਵਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਸਭ ਭਰਾ-ਭਰਾ ਹਨ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਤੇ ਅਕੀਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਖਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫਰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਾਓ ਸਖਤ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਰਾਜੇ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਦੇਵ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ, ਤੰਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਰਾਂ ਤੇ ਸੀ। ਸਿੱਧ, ਜੋਗੀ, ਨਾਥ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਧ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾ ਕੇ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬਰਫਾਂ ਭਰੇ ਪਰਬਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਛੁਪ ਗਏ। ਜੋਤਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਧ ਗਿਆ, ਜੋਤਸ਼ਵਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਸਰ ਗਿਆ। ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬੀਜ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਾਮ ਰਖਣਾ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਪੁੱਛ ਕੇ ਸੁਭ ਦਿਨ ਭਾਲਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਪੂਰਬ ਵਲ ਸਫਰ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਪੁਛ ਕੇ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਹੋਰਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਲ ਭੀ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭੀ ਪੁਛ ਕੇ ਹੀ ਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਗਨ ਕਢਾ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੇ ਲੈ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗਿਲਾਨੀ ਫੈਲ ਗਈ, ਕੂੜ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਸਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਵਰਗੇ ਸੂਫੀ ਸਨ, ਮਯਊਦੀਨ, ਬੁਖਤਿਆਰ ਕਾਕੀ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਹਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨਵੇਂ ਮਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਜੋ ਆਏ, ਉਹ ਲਾਲਚੀ, ਲੁਟੇਰੇ, ਈਰਖਾਲੂ, ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨੇ ਆ ਕੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਉਪਰ ਅਨਿਆਂ ਭਰੇ ਜੁਲਮ ਕੀਤੇ। ਦਸਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤਕ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸਾਹ ਸਤ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਚਾਰੀਆ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਫੋਕਟ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਫਸਾ ਦਿਤਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹ ਸਤ ਗੁਆ ਕੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੇਡਾਂ ਹਾਂ, ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਪਰੋਂ ਉੱਨ ਲਾਹੁਣੀ ਹੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਲੱਗ ਥਲੱਗ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਸਹੀਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਅਨੇਕ ਗਲਤ ਰੀਤੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ ਮਰ ਜਾਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦੇ ਸੜਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਸਤੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਸਤੀਆ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ
 ਜੋ ਮੜਿਆ ਲਗਿ ਜਲੰਨਿ॥
 ਨਾਨਕ ਸਤੀਆ ਜਾਣੀਅਨਿ
 ਜਿ ਬਿਰਹੇ ਚੋਟ ਮਰੰਨਿ॥

ਅੰਗ - 787

ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਕ ਘਸਮਾਨ ਮਚ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਬਹੁ ਵਾਟੀ ਜਗਿ ਚਲੀਆ
 ਤਬ ਹੀ ਭਏ ਮੁਹੰਮਦਿ ਯਾਰਾ।
 ਕਉਮਿ ਬਹਤਰਿ ਸੰਗਿ ਕਰਿ
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਵੈਰੁ ਵਿਰੋਧ ਪਸਾਰਾ।
 ਰੋਜੇ, ਈਦ, ਨਿਮਾਜਿ ਕਰਿ
 ਕਰਮੀ ਬੰਦਿ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰਾ।
 ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰ ਅਉਲੀਏ
 ਗਉਸ ਕੁਤਬ ਬਹੁ ਭੇਖ ਸਵਾਰਾ।
 ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ ਢਾਹਿ ਕੈ
 ਤਿਹਿ ਠਉੜੀ ਮਾਸੀਤ ਉਸਾਰਾ।
 ਮਾਰਨਿ ਗਉ ਗਰੀਬ ਨੋ
 ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਪਾਪੁ ਬਿਥਾਰਾ।
 ਕਾਫਰ ਮੁਲਹਿਦ ਇਰਮਨੀ
 ਰੂਮੀ ਜੰਗੀ ਦੁਸਮਣਿ ਦਾਰਾ।
 ਪਾਪੇ ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਵਰਤਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/ 20

ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਟਾਕਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਹਨ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਾਤੰਜਲ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਵੇਦਾਂਤ ਗਿਆਨ ਨਾਲ, ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਇਬਾਦਤ (ਭਗਤੀ) ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ

ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਕੌਮਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੈਰ ਭਾਵ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਚਾਰਿ ਮਜਹਬਾ
ਜਗ ਵਿਚਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣੇ।
ਖੁਦੀ ਬਖੀਲਿ ਤਕਬਰੀ ਖਿੰਚੋਤਾਣ ਕਰੇਨਿ ਧਿਛਾਣੇ।
ਗੰਗ ਬਨਾਰਸਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਮਕਾ ਕਾਬਾ ਮੁਸਲਮਾਣੇ।
ਸੁੰਨਤਿ ਮੁਸਲਮਾਣ ਦੀ ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਹਿੰਦੂ ਲੋਭਾਣੇ।
ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਕਹਾਇਦੇ
ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਦੁਇ ਰਾਹ ਭੁਲਾਣੇ।
ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਭੁਲਾਇਕੈ ਮੋਹੇ ਲਾਲਚ ਦੁਨੀ ਸੈਤਾਣੇ।
ਸਚੁ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿ ਗਇਆ
ਖਹਿ ਮਰਦੇ ਬਾਹਮਣ ਮਉਲਾਣੇ।
ਸਿਰੋ ਨ ਮਿਟੇ ਆਵਣ ਜਾਣੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/21

ਇਸ ਘੋਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਸੀ। ਉਹ ਫੋਕਟ ਰਸਮਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਸਨ, ਜਨੇਊ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਸੱਚ ਦਾ ਤਾਂ ਕਾਲ ਹੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਜੀਵ ਜਿਹੜੇ ਹਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਪਦ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਬਣੇ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਾਣਿਆ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਹੇਠਾਂ ਤਿਲਕ ਕੇ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਰਹੇ, ਭੂਤਨੇ ਬਣ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ
ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ॥
ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ
ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ॥
ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ॥
ਆਧੇਰੈ ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ॥
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਰਿ ਦੁਖੁ ਰੋਈ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਗਤਿ ਹੋਈ॥

ਅੰਗ - 145

ਕਲਿ ਆਈ ਕੁਤੇ ਮੁਹੀ
ਖਾਜੁ ਹੋਇਆ ਮੁਰਦਾਰ ਗੁਸਾਈ।
ਰਾਜੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦੇ ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਕਉ ਖਾਈ।
ਪਰਜਾ ਅੰਧੀ ਗਿਆਨ ਬਿਨੁ
ਕੂੜੁ ਕੁਸਤਿ ਮੁਖਹੁ ਆਲਾਈ।
ਚੋਲੇ ਸਾਜ ਵਜਾਇਦੇ
ਨਚਨਿ ਗੁਰੂ ਬਹੁਤੁ ਬਿਧਿ ਭਾਈ।
ਸੇਵਕ ਬੈਠਨਿ ਘਰਾਂ ਵਿਚਿ
ਗੁਰ ਉਠਿ ਘਰੀ ਤਿਨਾੜੇ ਜਾਈ।
ਕਾਜੀ ਹੋਏ ਰਿਸਵਤੀ ਵਢੀ ਲੈ ਕੇ ਹਕ ਗਵਾਈ।
ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ ਦਾਮ ਹਿਤ
ਭਾਵੈ ਆਇ ਕਿਥਾਉ ਜਾਈ।
ਵਰਤਿਆ ਪਾਪ ਸਭਸ ਜਗ ਮਾਂਗੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/30

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ॥
ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ
ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ॥ ਅੰਗ - 468

ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਲਛਣ ਦਸਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਲਬੁ ਪਾਪੁ ਦੁਇ ਰਾਜਾ ਮਹਤਾ
ਕੂੜੁ ਹੋਆ ਸਿਕਦਾਰੁ॥
ਕਾਮੁ ਨੇਬੁ ਸਦਿ ਪੁਛੀਐ
ਬਹਿ ਬਹਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ॥
ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ
ਭਾਹਿ ਭਰੇ ਮੁਰਦਾਰੁ॥
ਗਿਆਨੀ ਨਚਹਿ ਵਾਜੇ ਵਾਵਹਿ
ਰੂਪ ਕਰਹਿ ਸੀਗਾਰੁ॥
ਉਚੇ ਕੂਕਹਿ ਵਾਦਾ ਗਾਵਹਿ ਜੋਧਾ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਮੁਰਖ ਪੰਡਿਤ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਜਤਿ
ਸੰਜੈ ਕਰਹਿ ਪਿਆਰੁ॥
ਧਰਮੀ ਧਰਮੁ ਕਰਹਿ ਗਾਵਾਵਹਿ
ਮੰਗਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ॥
ਜਤੀ ਸਦਾਵਹਿ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣਹਿ
ਛਡਿ ਬਹਹਿ ਘਰ ਬਾਰੁ॥
ਸਭੁ ਕੋ ਪੂਰਾ ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਘਟਿ ਨ ਕੋਈ ਆਖੈ॥
ਪਤਿ ਪਰਵਾਣਾ ਪਿਛੈ ਪਾਈਐ
ਤਾ ਨਾਨਕ ਤੋਲਿਆ ਜਾਪੈ॥ ਅੰਗ - 469

ਐਸੇ ਬਿਖੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਨੇ ਏਮਨਾਬਾਦ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਬਾਹੀ ਦੇਖੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਮੁਰਦਾਰ ਦਾ ਖਾਜਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਜਾਇਜ਼ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਧਨ ਬਟੋਰਨਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਮੁਰਦਾਰ ਦਾ ਖਾਜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਆਪ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜੇ ਤਾਂ ਜੋ ਧਰਮ ਸਾਸ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਰਾਜੇ ਚੁਲੀ ਨਿਆਵ ਕੀ ਪੜਿਆ ਸਚੁ ਧਿਆਨੁ॥
ਅੰਗ - 1240

ਰਾਜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਜਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕਰੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਸਾ ਦੇਣਾ ਉਸ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਵਾਲਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਰਾਜ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ?

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਏਮਨਾਬਾਦ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਬਾਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਵਤਨ ਖੁਰਾਸਾਨ ਸੀ ਉਸ ਉਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਈ, ਉਸ ਨੇ ਫੇਰ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਥੇ ਅਕਹਿ ਜ਼ਲਮ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦੁਖੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਦਰਦ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਫੜ ਕੇ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਲਏ ਅਤੇ ਚੱਕੀਆਂ ਪੀਸਣ ਤੇ ਲਾ ਦਿਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਫੌਜ ਵਾਸਤੇ ਰਾਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਫੜੇ ਗਏ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਰੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਚੁਕਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਘੋੜੇ ਫੜਾ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਭਾਰੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਸੀਸ ਤੋਂ ਉਚੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰੀ ਵਗਾਰ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਟਾਂ ਢੋਣ ਲਾ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਟੋਕਰਾ ਵੀ ਉਚਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਉਪਰ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ ਜੀ (ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਲਾਇਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਮੁਹੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲੇ ਜੋ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਚਾਰਾ ਵੱਢ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਚਾਰੇ ਦਾ ਭਰਾ ਇੱਕ ਗਿੱਠ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸੀਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੋਹਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਨਾਲ ਉਹ ਵਗਾਰ ਦੀ ਪੰਡ ਨਹੀਂ ਛੋਹਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਰਬਾਬ ਸੁਰ ਕਰ, ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਚਾਰ ਘੋੜੇ ਫੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਮੁਗਲ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿਤੇ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਦੌੜੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਰਦਾਨਿਆ! ਆਪਾਂ ਪੰਡਾਂ ਚੁਕਣ ਤੇ ਘੋੜੇ ਫੜਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹੋਏ, ਛੱਡ ਦੇਹ। ਘੋੜੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ, ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਤੁਰੀ ਗਏ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਆਪ ਕੈਦੀ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਸਭ ਨੂੰ ਚੱਕੀਆਂ ਪੀਂਹਣ ਲਈ ਅਨਾਜ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚੀ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਅਕਹਿ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਥ ਚੱਕੀ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਦਾਣੇ ਪਾਏ। ਸਭਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ ਆਪੇ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ

ਅਤੇ ਆਟਾ ਹੇਠਾਂ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਖਬਰ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਆਪ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਫਕੀਰ ਸਾਂਈ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਬੈਠਾਇਆ, ਆਪ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਖੁਰਾਸਾਨ ਤੇ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਚਲਿਆ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਮ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ। ਤੇਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਐਨੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਸਹਿ ਸੀ, ਤੂੰ ਮਨੁੱਖ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦਿਲ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਐਨੀ ਕੁਰਲਾਹਟ ਸੁਣ ਕੇ, ਐਨੀ ਹਾਏ ਦੁਹਾਈ ਸੁਣ ਕੇ ਤੂੰ ਬੋਲਾ ਹੀ ਰਿਹਾ? ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੈਂ। ਫਿਰ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੇ ਭਿੜ ਰਹੇ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਸੀ, ਲੋਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਹਾਰ ਗਈਆਂ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਮਾਲਕ ਹੋ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਕਸੂਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਤੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੋਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪੁਛ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਧੀ ਪਠਾਣਾਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਹੀਰੇ ਵਰਗੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਘੱਟਿ ਕੌਡੀ ਰੋਲ ਦਿਤਾ। ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 80,000 ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਰਾਜਪੂਤ ਸੈਨਾ ਦੇ ਰਾਣਾ ਸਾਂਗਾ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲੋਧੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਬਾਬਰ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੜੇ ਨਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਤਨਾਂ ਵਰਗਾ ਕੀਮਤੀ ਦੇਸ਼ ਇਹ ਖੁਰਾ ਬੈਠਾ, ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਬਾਬਰ! ਜੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਨਾਉਂ ਧਰਾ ਕੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕੀੜਾ ਹੈ ਵਿਸ਼ਟਾ ਦਾ। ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਹਉਮੈ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਾ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਰ ਕੇ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਰਗਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰੀ ਲਈ ਦਰਗਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ -

ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਡਰਾਇਆ॥
ਆਪੈ ਦੌਸੁ ਨ ਦੇਈ ਕਰਤਾ
ਜਮੁ ਕਰਿ ਮੁਗਲੁ ਚੜਾਇਆ॥
ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕੁਰਲਾਣੇ
ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ॥
ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੋਈ॥
ਜੇ ਸਕਤਾ ਸਕਤੇ ਕਉ ਮਾਰੇ
ਤਾ ਮਨਿ ਰੋਸੁ ਨ ਹੋਈ॥

ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ
 ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ॥
 ਰਤਨ ਵਿਗਾੜਿ ਵਿਗੋਏ
 ਕੁਤੀ ਮੁਇਆ ਸਾਰ ਨ ਕਾਈ॥
 ਆਪੇ ਜੋੜਿ ਵਿਛੋੜੇ ਆਪੇ ਵੇਖੁ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ॥
 ਜੇ ਕੋ ਨਾਉ ਧਰਾਏ ਵਡਾ ਸਾਦ ਕਰੇ ਮਨਿ ਭਾਣੇ॥
 ਖਸਮੈ ਨਦਰੀ ਕੀੜਾ ਆਵੈ ਜੇਤੇ ਚੁਗੈ ਦਾਣੇ॥
 ਮਰਿ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ
 ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ॥ ਅੰਗ - 360

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਏਮਨਾਬਾਦ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਪਾਸ ਆਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ -

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ
 ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥ ਅੰਗ - 722

ਦਾ ਸ਼ਬਦ 1569 ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਦੇਖੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ
 ਹਿਦੁਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ॥ ਅੰਗ - 723

ਸੋ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਾਕ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ
 ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
 ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਵ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ
 ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
 ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ
 ਕੁੜੁ ਫਿਰੈ ਪਰਧਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
 ਕਾਜੀਆ ਬਾਮਣਾ ਕੀ ਗਲ ਥਕੀ
 ਅਗਦੁ ਪੜੈ ਸੈਤਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
 ਮੁਸਲਮਾਨੀਆ ਪੜਹਿ ਕਤੇਬਾ
 ਕਸਟ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਖੁਦਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
 ਜਾਤਿ ਸਨਾਤੀ ਹੋਰਿ ਹਿਦਵਾਣੀਆ
 ਏਹਿ ਭੀ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
 ਖੂਨ ਕੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਵੀਅਹਿ
 ਨਾਨਕ ਰਤੁ ਕਾ ਕੁੰਗੁ ਪਾਇ ਵੇ ਲਾਲੋ॥
 ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਗੁਣ ਨਾਨਕੁ ਗਾਵੈ
 ਮਾਸ ਪੁਰੀ ਵਿਚਿ ਆਖੁ ਮਸੋਲਾ॥
 ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ
 ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਵਖਿ ਇਕੋਲਾ॥
 ਸਚਾ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੁ ਤਪਾਵਸੁ

ਸਚੜਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੁ ਮਸੋਲਾ॥
 ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ
 ਹਿਦੁਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ॥
 ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ ਜਾਨਿ ਸਤਾਨਵੈ
 ਹੋਰੁ ਭੀ ਉਠਸੀ ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ॥
 ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ
 ਸਚੁ ਸੁਣਾਇਸੀ ਸਚ ਕੀ ਬੋਲਾ॥ ਅੰਗ - 722

ਜਦੋਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਵਾਕ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ 'ਟੁਕ-ਟੁਕ ਹੋਸੀ' 'ਸੰਭਾਲਸੀ' 'ਉਠਸੀ' ਸਭ ਕਿਰਿਆ ਭਵਿੱਖਤ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦਸ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਰ ਦੇ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਇਹ ਵਾਕ ਹਨ -

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਕੋ ਬੋਲ ਜੋ ਆਨ ਸਮਾਲਹਿ ਸੋਇ।
 ਪੰਦਰਹਿ ਸੈ ਪੁਨ ਅਠਤਰੇ ਆਵਨ ਤਿਨ ਕੋ ਹੋਇ॥
 ਚੌਪਈ॥ ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸੈ ਸਤਾਨਵੇ ਮਾਂਗੀ।
 ਸਫਾ ਦੂਰ ਤਿਨ ਕੀ ਹੈ ਜਾਹੀ।
 ਦੋਸੈ ਬਹੁਰੋ ਬਰਖ ਉਨੀਸੀ।
 ਕਰਹਿ ਰਾਜ ਹੋਵਹਿ ਅਵਨੀਸ਼ਿ॥ ੩੮॥
 ਨਰ ਅਵਤਾਰ ਹਮਾਰਾ ਹੋਇ।
 ਚੇਲਾ ਤਾਂਹਿ ਖਾਲਸਾ ਜੋਇ।
 ਦਸ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਰਿਹੋ ਜਬਹੀ।
 ਪੀਛੈ ਹੋਇ ਖਾਲਸਾ ਤਬਹੀ॥ ੩੯॥
 ਸਨੈ ਸਨੈ ਸੋ ਲੇਵਹਿ ਛੀਨੰ।
 ਤਬ ਤੁਰਕਨ ਹੋਵਹਿ ਬਲ ਹੀਨੰ।
 ਕਰਹਿ ਪਰਸਪਰ ਮੇਲ ਜਿ ਸੋਊ।
 ਬਧੈ ਰਾਜ ਦੁਸ਼ਟਨ ਘਰ ਖੋਊ॥ ੪੦॥
 ਆਪਸ ਮਹਿ ਜੇ ਕਰਹਿ ਲਰਾਈ।
 ਰਿਸ ਬਸਿ ਹੁਇ ਕੈ, ਸੋ ਦੁਖ ਪਾਈ।
 ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਸੱਚ ਵਖਾਨਹਿ।
 ਪਰਗਟ ਹੈ ਨਰ ਤਬਹੀ ਜਾਨਹਿ॥ ੪੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਲੀਲਾ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦੇਣ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿਤਾ ਉਹ ਹੈ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥

ਅੰਗ - 1

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਆਈ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੋ ਇਹ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਬ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿਤਾ, ਚਾਹੇ ਮਿੱਠਾ ਦਿਤਾ, ਚਾਹੇ ਕੌੜਾ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਇਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ

ਕਤਲਾਮ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ 'ਚੋਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਤੋਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਰ ਸੁੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਉ ਹੋਵਣਾ।।।।

ਜਹ ਜਹ ਰਖਹਿ ਆਪਿ ਤਹ ਜਾਇ ਖੜੋਵਣਾ।।

ਅੰਗ - 523

ਹੁਕਮੀ ਸਭੇ ਉਪਜਹਿ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ ਕਮਾਹਿ॥

ਹੁਕਮੀ ਕਾਲੈ ਵਸਿ ਹੈ ਹੁਕਮੀ ਸਾਚਿ ਸਮਾਹਿ॥

ਨਾਨਕ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ

ਇਨਾ ਜੰਤਾ ਵਸਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 55

ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀਆ ਲੋਅ ਆਕਾਰਾ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਵਰਤੈ ਹੁਕਮੁ ਕਰਾਰਾ॥

ਹੁਕਮੇ ਸਾਜੇ ਹੁਕਮੇ ਢਾਹੇ ਹੁਕਮੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇਦਾ॥

ਅੰਗ - 1060

ਜੋ ਕਿਛੁ ਵਰਤੈ ਸਭ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ॥

ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੈ ਸੋ ਸਚਿ ਸਮਾਣਾ॥ ਅੰਗ - 193

ਸੋ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮੂਲ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਰਗ ਵਿਚ ਹਮਲਾਵਰ ਪੱਛਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇਥੇ ਦੀ ਜਨਤਾ ਭਾਵੇਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਚਾਹੇ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਕਹਿ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਕੁਝ ਬਚਾਓ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਵਸੋਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ੁਲਮ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਤਤ੍ਵ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਭਾਵ ਉਹ ਜੋਹਦ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਰਿਆਜ਼ਤ ਘੱਟ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਪੀਰ ਪ੍ਰਸਤੀ ਉਪਰ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਮ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਪਾਬੰਧ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰੀਅਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਕੀਕਤ ਮਾਰਫਤ ਤਕ ਘੱਟ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸੂਫੀ ਮਾਰਫਤ, ਹਕੀਕਤ 'ਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸੱਤ ਵਾਦੀਆਂ, ਵਾਦੀ-ਏ-ਤਲਾਸ਼, ਵਾਦੀ-ਏ-ਇਸ਼ਕ, ਵਾਦੀ-ਏ-ਮਾਰਫਤ, ਵਾਦੀ-ਏ-ਮਹਿਵੀਅਤ, ਵਾਦੀ-ਏ-ਵਹਦੀਅਤਿ, ਵਾਦੀ-ਏ-ਨੂਰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਦੀ-ਏ-ਫਨਾਹ, ਫਿਨਾਹ ਫਿਲਾਹ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੱਚ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਤਬਲੀਗ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਖਲੀਫੇ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲਾਵੇ। ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਉਪਰ ਅਕੀਦਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਏ-ਗਾਹ ਖੁਦਾ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਲੀਫਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਖਲੀਫੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਤਪਰ ਸਨ। ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅਕੀਦੇ ਤੋਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਹਿਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਮਨੋਤ ਤੋਂ ਉਚੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੇ ਉਹ ਕਾਫਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਣਾ, ਮੁਲਾਂ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ, ਉਲਮਾਵਾਂ ਦਾ ਪਰਮ ਮਨੋਰਥ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਫਰਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਥੇ ਆਪ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਇਆ-

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ॥

ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥

ਅੰਗ - 5

ਅਤੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਜੋ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਵਿਚ ਮਨ੍ਹਾ ਸੀ। ਹਿੰਦੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਮੁਰੀਦ ਨੇ ਜੋ ਸੁਣ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਸੀ, ਜਾ ਕੇ ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਫਰ ਆ ਕੇ ਕੁਫਰ ਤੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਸਰੋਦ ਭੀ ਵਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲਾ-ਪਾਤਾਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੀਰ ਇਕ ਦਮ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਸਾਰ (ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਾ) ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਤਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਨਾ ਮਾਰ ਸਕੇ, ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਪੀਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹਤਾ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੀਰ ਜੀ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਇਆ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮਹੱਵ ਸੀ ਅਤੇ ਅਕਾਰਣ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਅਸਾਨੂੰ ਪੱਥਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਅੱਲਾਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ? ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵੀ ਸਹਿਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ? ਪੀਰ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਆਕਾਸ਼, ਲੱਖਾਂ ਪਾਤਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅਕੀਦੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸੱਤ ਪਾਤਾਲ, ਸੱਤ ਅਕਾਸ਼ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪੀਰ ਜੀ! ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 200 ਗਜ਼, 400 ਗਜ਼ ਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

ਕੋਈ ਮੀਲ ਡੇਢ ਮੀਲ ਤਕ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਰੁਹਾਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬੇਅੰਤ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੱਤ ਹੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਰੋਲਾ? ਅੱਲਾਹ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਲਾ-ਮਹਿਦੂਦ ਹੈ, Infinity ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਤ ਅਕਾਸ਼-ਪਾਤਾਲ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਅਸਾਨੂੰ ਅਸੰਖ ਨਦਰੀ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੀਰ ਦਸਤਗੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਵਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਆਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਖਾਈਏ। ਪੀਰ ਬੁੱਢਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਬਹਿਲੋਲ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪੀਰ ਦੇ ਤਕਰਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤਰ ਬਹਿਲੋਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਪਾਤਾਲ ਲੱਖਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਦਿਖਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕ ਕਚਕੌਲ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਫਿਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਬਾ ਜਾਨ! ਯਹ ਖੁਦਾਇ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-

ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਗਇਆ ਬਗਦਾਦ ਨੋ
ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ।
ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪੂ ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ।
ਦਿਤੀ ਬਾਂਗਿ ਨਿਵਾਜਿ ਕਰਿ
ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਿ ਹੋਆ ਜਹਾਨਾ।
ਸੁੰਨ ਸੁੰਨਿ ਨਗਰੀ ਭਈ
ਦੇਖਿ ਪੀਰ ਭਇਆ ਹੈਰਾਨਾ।
ਵੇਖੈ ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ
ਇਕੁ ਫਕੀਰੁ ਵਡਾ ਮਸਤਾਨਾ।
ਪੁਛਿਆ ਫਿਰਿਕੈ ਦਸਤਗੀਰ
ਕਉਣ ਫਕੀਰੁ ਕਿਸ ਕਾ ਘਰਿਹਾਨਾ?
ਨਾਨਕ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ
ਰਬੁ ਫਕੀਰੁ ਇਕੋ ਪਹਿਚਾਨਾ।
ਧਰਤਿ ਆਕਾਸ ਚਹੂਦਿਸ ਜਾਨਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/35

ਪੁਛੇ ਪੀਰ ਤਕਰਾਰ ਕਰਿ ਏਹ ਫਕੀਰ ਵਡਾ ਅਤਾਈ।
ਏਥੇ ਵਿਚਿ ਬਗਦਾਦ ਦੇ
ਵਡੀ ਕਰਾਮਾਤਿ ਦਿਖਲਾਈ।
ਪਾਤਾਲਾ ਆਕਾਸ ਲਖ
ਓੜਕਿ ਭਾਲੀ ਖਬਰੁ ਸੁਣਾਈ।
ਫੇਰਿ ਦੁਰਾਇਣ ਦਸਤਗੀਰ
ਅਸੀ ਭਿ ਵੇਖਾ ਜੋ ਤੁਹਿ ਪਾਈ।
ਨਾਲਿ ਲੀਤਾ ਬੇਟਾ ਪੀਰ ਦਾ
ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਗਇਆ ਹਾਵਾਈ।
ਲਖ ਆਕਾਸ ਪਤਾਲ ਲਖ
ਅਖਿ ਫੁਰੰਕ ਵਿਚਿ ਸਭਿ ਦਿਖਲਾਈ।
ਭਰਿ ਕਚਕੌਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ
ਧੁਰੋ ਪਤਾਲੋ ਲਈ ਕੜਾਹੀ।
ਜਾਹਰ ਕਲਾ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/36

ਗੜ ਬਗਦਾਦੁ ਨਿਵਾਇਕੈ

ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ ਸਭੇ ਨਿਵਾਇਆ।
ਸਿਧ ਚਉਰਾਸੀਹ ਮੰਡਲੀ
ਖਟਿ ਦਰਸਨਿ ਪਾਖੰਡਿ ਜਿਣਾਇਆ।
ਪਾਤਾਲ ਆਕਾਸ ਲਖ
ਜੀਤੀ ਧਰਤੀ ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ।
ਜੀਤੀ ਨਉਖੰਡ ਮੇਦਨੀ
ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਚਕ੍ਰ ਫਿਰਾਇਆ।
ਦੇਵ ਦਾਨੋ ਰਾਕਸਿ ਦੈਤ
ਸਭ ਚਿਤਿ ਗੁਪਤਿ ਸਭ ਚਰਨੀ ਲਾਇਆ।
ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ ਅਪਛਰਾ ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ।
ਭਇਆ ਅਨੰਦ ਜਗਤੁ ਵਿਚਿ
ਕਲਿਤਾਰਨ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਇਆ।
ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣਿ ਨਿਵਾਇਆ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/37

ਉਪਰੋਕਤ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਖਲੀਫਾ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਫੈਲਾਓ ਦਾ ਖਲੀਫੇ ਫਰਜ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਧਰਮ ਦੇ ਪਤਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ, ਕੁਫਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਗੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਨੀਵੇਂ ਤੇ ਰੱਖੇ, ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਫੈਲਾਓ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ਬਰ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ। ਗੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਉਣ ਲਈ ਜੇਜ਼ੀਏ ਦਾ ਅਸਹਿ ਟੈਕਸ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਖਲੀਫਾ ਹਜ਼ਰਤ ਉਮਰ 634-640 ਈ. ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਮਿਸਰ, ਸ਼ਾਮ, ਇਰਾਨ ਉਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾ ਕੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਮਰਾਟ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ ਇਕ ਸਫਲ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਯੋਗਸ਼ਾਲੀ ਯੋਧਾ ਸੀ। ਹਜ਼ਰਤ ਉਮਰ ਤੇ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅੰਤਰ ਸੀ। ਸਮਰਾਟ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ ਵੇਲੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪਈ ਕਿ ਆ ਕੇ ਪੈਰ ਜਮਾਵੇ। ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਨੌਜ ਸੀ। ਚਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਬਹੁਤ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ 648 ਈ. ਵਿਚ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਨੂਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ। ਇਕ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸੰਸਾਰ ਰੰਗ ਮੰਚ ਤੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਸਾਮਰਾਜ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। 600 ਈ. ਤੋਂ 1000 ਈ. ਤਕ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਰਾਜੇ ਆਪਣਾ ਹਿਤ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਸਨੇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਪਰ ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਫੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈਆਂ। ਇਹ ਰਿਆਸਤਾਂ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਸਨ। ਇਹ 400 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭਾਰਤ

ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਲਈ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਵਨਾ ਘਟ ਗਈ ਸੀ। ਟੁੱਕੜੇ-ਟੁੱਕੜੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਪੁਆ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਭੁੱਲ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਜੋਂ ਹੈ। 711 ਤੋਂ 714 ਤਕ ਇਕ ਅਰਬੀ ਜਰਨੈਲ ਮਹੁਮਦ ਬਿਨ ਕਾਸਮ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਉਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਂ ਬੈਠਾ। ਉਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਮਾਹੀਅਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਅਰਬੀ ਜਰਨੈਲ ਕੁਤੈਬਾ ਕਾਬਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਅਰਬਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਸੀ ਉਸ ਉਪਰ ਕਾਰਕੋਟ, ਉਤਪਲ ਫੇਰ ਰਾਜ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਨੌਜ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਦਾ ਉਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜਾ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਚੌਹਾਨ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਚੌਹਾਨ ਰਾਜੇ ਗੱਖੜਾਂ ਤੋਂ ਭੈਭੀਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜਾ ਜੈ ਪਾਲ ਰੰਗਮੰਚ ਤੇ ਆਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁਲਤਾਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਰਾਜ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਬਕਤਦੀਨ ਗਜ਼ਨੀ ਅੰਦਰ ਜਿਥੇ ਖਾਨਦਾਨ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੈਪਾਲ ਦੇ ਗਜ਼ਨਵੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕਰੜੇ ਘੋਲ ਹੋਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਰਾਜੇ ਸਨ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਮਹਿਮੂਦ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤ ਉਪਰ ਹਮਲਾਵਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਜੈਪਾਲ ਨੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਮਹਿਮੂਦ 22,000 ਅਸਵਾਰ ਮਰਵਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਵਾਪਸ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਸੁਬਕਤਦੀਨ ਅਤੇ ਗੌਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਜੈਪਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ, ਹੋਰ ਰਾਜਾ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਈਰਖਾ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਫੁੱਟ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਤੁਰਕਸਤਾਨ ਤਾਂ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਪਰ ਤੁਰਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੂਬੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਪਤਾ ਪਾਈ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਦੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਵਿਗੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹਿੰਦੂ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗਜ਼ਨਵੀ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ 910-1026 ਈ. ਤਕ ਬਹੁਤ ਕਰੜਾ ਘੋਲ ਲੜਿਆ। ਇਸ ਘੋਲ ਦਾ ਆਰੰਭ ਅਲਪਤਗੀਨ ਦੇ ਗਜ਼ਨੀ ਉਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ। ਅਲਪਤਗੀਨ ਨੇ ਗਜ਼ਨੀ ਉਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪਿਛੋਂ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ

ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜੀ। ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਕਾਬਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਅਲਪਤਗੀਨ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਟੱਕਰ ਸੀ।

ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗਜ਼ਨੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਜਿਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਜੈਪਾਲ 965-1001 ਈ. ਤਕ ਰਿਹਾ। ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਵਲੋਂ ਤੁਰਕ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ਉਥੇ ਕਨੌਜ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਚੋਕੰਨੇ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਕਾਬਲ ਜੈਪਾਲ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜੈਪਾਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਫਲ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਜੈਪਾਲ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਹਟਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਮਹਿਮੂਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਕਰਤਵਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ। ਉਹ 15 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ 986-87 ਈ. ਵਿਚ ਜੈਪਾਲ ਨਾਲ ਲੜਿਆ। ਜੈਪਾਲ ਭਾਵੇਂ ਬਿਰਧ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦਾ ਹੌਸਲਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਜੈਪਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਨੰਦਪਾਲ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੁੱਧ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

1002 ਤੋਂ 1012 ਤਕ ਜੈਪਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਨੰਦਪਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਿਜੀਰਾਏ ਸੀ ਉਹ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਮਹਿਮੂਦ ਤੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਨੰਦਪਾਲ ਦਾ ਕਸੂਰ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬਿਜੀਰਾਏ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਸਾਂਝਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਮਹਿਮੂਦ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨੰਦਪਾਲ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੜਿਆ, ਉਹ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤ ਗੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਗੋਲਾ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਘੋੜੇ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਸਮਝ ਕੇ ਜਿੱਤੀ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਵਿਚੋਂ ਭਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ 30,000 ਖੋਖਰ (ਗੱਖੜ) ਅਨੰਦਪਾਲ ਨਾਲ ਰਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਹਾਥੀ ਦੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਿੱਤੀ ਲੜਾਈ ਹਾਰ ਗਏ। ਮਹਿਮੂਦ ਦੇ 5000 ਸਿਪਾਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਰੀ ਹੋਈ ਫੌਜ ਵਾਹੋ ਦਾਹ ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਹੋਇਆ ਉਪਰ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਮੂਦ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ।

ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਥਨੇਸਰ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਅਨੰਦਪਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਮਹਿਮੂਦ ਨੂੰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਧਨ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਮੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 70,000 ਮਣ ਸੋਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੰਦਰ ਤੋੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਅਨੰਦਪਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨਪਾਲ ਅਤੇ ਉਸ

ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਭੀਮਪਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ 1013 ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨਪਾਲ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਯੁੱਧ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਕੁਝ ਗਲਤੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨਪਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸਰਹੰਦ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਪਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਝਗੜ ਰਹੇ ਸੀ। ਮਹਿਮੂਦ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨਪਾਲ ਚਾਂਦ ਗਾਂਧ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਕਰਦਾ ਕਨੌਜ ਤਕ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। 1018 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਜਮਨਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ, ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਵਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ। ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਰਦੱਤ 10,000 ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਬਚਿਆ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਹੋਰ ਰਾਜਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੁਲ ਚੰਦ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹਾਰ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ। ਮਹਿਮੂਦ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮਥੁਰਾ ਵਿਚ ਬਣੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮੰਦਰ ਢਾਹ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਕਨੌਜ ਦਾ ਰਾਜਾ ਲੜੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਨੱਠ ਗਿਆ। ਤ੍ਰਿਲੋਚਨਪਾਲ ਦੀ 1021-22 ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਗਜ਼ਨਵੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿਤੀ। ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ 1025-26 ਵਿਚ ਲੁਟਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੱਛਮ ਵਲੋਂ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੂਜਾ ਲੁਟੇਰਾ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਥੇ ਰਾਜਪੂਤ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਇੰਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਡਰ ਕੇ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਆਪਣੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਡੋਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੇ।

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਤੇ ਜੈਚੰਦ ਦੀ ਫੁੱਟ ਨੇ ਰਹਿੰਦੀ ਖੁੰਹਦੀ ਕਸਰ ਕੱਢ ਦਿਤੀ। ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਤਲੀ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤੇ ਪਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੋਧੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਬਿਕਰਮਾਜੀਤ ਨੇ ਤਾਤਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰਾਂਹੰਗ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਇਸਲਾਮੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਦੋ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਥੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੋੜੇ, ਦੂਸਰਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫਰ ਕਹਿ ਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ। 1283 ਵਿਚ ਕੁਤਬਦੀਨ ਐਬਕ ਨੇ ਮੇਰਠ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿਤਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ 700 ਮੰਦਰ ਤੋੜ ਕੇ ਮਸਜਿਦਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਮੇਰਠ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬੰਸ ਪਾਲ ਤਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੰਸ ਦਾ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਲ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਚੂਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਮਸਜਿਦਾਂ ਤਿਆਰ

ਕਰਾਈਆਂ। ਕੋਇਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਾਣੀ ਜਗਦੇਈ ਨੇ ਮਰਦਾਨਾ ਭੋਸ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰੇ ਮੰਦਰ ਤੋੜ ਕੇ 23 ਮਸਜਿਦਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ਼ਹਿਰ ਕਲੰਜਰ ਦੇ 113 ਮੰਦਰ ਤੁੜਵਾ ਕੇ ਮਸਜਿਦਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ 33,000 ਹਿੰਦੂ ਉਹ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। 50 ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੂ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਗਜ਼ਨੀ ਵਿਚ ਭੇਜੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜਬਰ ਜੁਲਮ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਰਾਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਕੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਮਸਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਤਵਾਰੀਖ ਅਲਾਈ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਖਿਲਜੀ ਨੇ ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਬੀਰ ਸੈਨ ਦਾ ਮੁਲਕ ਫਤਹਿ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਇਸਲਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਐਸਾ ਲੁਟਵਾਇਆ ਜੋ ਅੰਨ, ਬਸਤ੍ਰ ਕੁਛ ਨਾ ਛੱਡਿਆ, ਤਾਂ ਵੀ ਕਾਫਰਾਂ ਨੇ ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਮਾਧੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਣਖ ਸੀ। ਅਲਾਉਦੀਨ ਖਿਲਜੀ ਦਾ ਹਾਲ ਮੀਰ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਦੀਨ ਦੀ ਉਨਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦੂਸਰਾ ਖਲੀਫਾ ਉਮਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਖੰਭਾਤ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੀਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਸ਼ਟ ਦਿਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕਾਫਰ ਮਾਰੀ ਦਾ ਮਰ ਗਿਆ ਪਰ ਮੋਮਨ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਓੜਕ ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜੇ ਐਨੇ ਲੁਟੇ ਕਿ ਇਹ ਫੌਜੀ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋ ਚਾਰ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਤਵਾਰੀਖ ਅਲਾਈ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਲਾਉਦੀਨ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕਾਫਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਾ ਕੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਤੀ ਮਾਫਕ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੋਮਨ ਚਾਂਦੀ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਨਾ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਣ। ਹਿੰਦੂ ਕਾਫਰ ਕਮਾਦ ਹਨ ਜਿਤਨੇ ਪੀੜੇ ਜਾਣ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਰਸ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮੋਮਨ ਖੁੱਕੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਲਵੇ, ਖੁਦਾਵੰਦ ਕਰੀਮ ਨੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੋਮਨਾਂ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਮੁਹੰਮਦ ਤੁਗਲਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਬਤ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਰਗਾ ਦਬਦਬਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸੌ-ਸੌ ਕੋਹ ਅਗੇ ਭਾਜੜਾਂ ਪੈ ਕੇ ਮੁਲਕ ਉਜਾੜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਦੋ ਸੌ ਜਲਾਦ ਇਸ ਨੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੂ ਲੋਥ ਇਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਹਰ ਵਕਤ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ

ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਐਸੇ-ਐਸੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਾ ਰਿਹਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਰ ਥਾਂ ਉਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੱਚ ਦਾ ਢੰਡੋਰਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬੇਹਿਸ ਹੋਈ ਹੋਈ ਪਰਜਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਢੰਡੋਰਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ -

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ

ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ॥

ਅੰਗ - 145

ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਹੋ ਗਏ। ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਨਾਉਂ ਉਪਰ ਕਤਲੋ ਗਾਰਤ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਜ਼ਾਬਰ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਐਸੀ ਜਾਗਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਜਾਗਿਆ ਕਿ ਹੀਣੇ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਦੇਣਾ ਕਿਤੇ ਵਧ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਹਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੂੰ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਡਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਕਿਥੇ ਗਈ ਸੀ ਤੇਰੀ ਬਹਾਦਰੀ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਤੋਂ ਹਾਰਿਆ?

ਗੁਰੂ ਤੀਜੇ ਤੇ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਅਕਬਰ ਦਾ ਨਿਆਏਕਾਰੀ ਰਾਜ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਨਿਆਏਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਟੈਕਸ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਜਾ ਪਾਲਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਪਰਵਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਤਕਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਪਦਵੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰੋ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣੀ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਅਣਖ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਚਾਰ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਲੇਖਕ ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੇਵਲ ਰੂਹਾਨੀ ਆਗੂ ਸਨ, ਉਹ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਯੁੱਧ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਉਤੇ ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀ ਕੀਤੀ

ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਨਾਲ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣਾ ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਡਾਕੂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਲੁਟੇ ਤਾਂ ਉਸ ਅੱਗੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਕਿਵੇਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ? ਇਹ ਇਕ ਨਿਪੁੰਸਕ ਕਾਇਰਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖਤਰੀ ਦਾ ਧਰਮ ਅਨਿਆਈਆਂ ਤੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਹੰਗਤਾ ਨੂੰ ਤੋੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਬੀਰਤਾ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੁਕਮ ਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿਤੀ ਪਰ ਇਕ ਇੰਚ ਥਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਾਵਰ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦਸ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿਚ -

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥

ਅੰਗ - 1427

ਦਾ ਉਚਾ ਇਨਸਾਨੀ ਫਰਜ਼ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਬੁਲਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਆਏ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭੈ ਖਾਧਾ। ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਇਥੇ ਦਸ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਨਿਪੁੰਸਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਾਬਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਪ ਹੁਦਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਉਤੇ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਸਨ, ਸਭ ਕੁਝ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਿਆ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਛੈਣੇ ਵਜਾ ਦੇਵਾਂ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਹੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਔਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਆਪਾਂ ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ

ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਪਾ ਲਈਏ। ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਵੱਡੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪੈਨਣੁ ਖਾਣੁ ਸਭੁ ਬਾਦਿ ਹੈ
ਧਿਗੁ ਸਿਧੀ ਧਿਗੁ ਕਰਮਾਤਿ ॥
ਸਾ ਸਿਧਿ ਸਾ ਕਰਮਾਤਿ ਹੈ
ਅਚਿੰਤੁ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਦਾਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ
ਏਹਾ ਸਿਧਿ ਏਹਾ ਕਰਮਾਤਿ ॥

ਅੰਗ - 650

ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਮਤੀਦਾਸ ਇਹ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਮਾਇਆ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਆਤਮਾ ਅਮਰ ਹੈ ਇਹ ਨਾ ਕਦੀ ਕੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਜਾਲੀ ਜਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸੂਰਜ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਮੁੰਦਰ ਡਬੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ, ਅੱਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਆਪਾਂ ਪਰਜਾ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਸਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਮਤ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਬਲੀਦਾਨ ਹਸ-ਹਸ ਕੇ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਪਰਜਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਡਰ ਅਤੇ ਬੇਦਿਲੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਰਾਮਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਬਤ ਚਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਫਾੜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਭੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਹੀ ਰੱਖੇ।” ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਯੁਧਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀਆਂ, ਅਗੰਮੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਉਤੇ ਇਕ ਖੇਡ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਤਕਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕਰਾਮਾਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ‘ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤ’ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਜਾਤ ਵਰਨਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ, ਘੁੰਮ ਘੇਰ, ਖੁੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸੱਤ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਤਸੀਹੇ ਇਸ ਦੇਸ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਝਲਣੇ ਪਏ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ, ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਮਨ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨੇਕ ਬੰਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਉਪਰ ਘੋਰ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਜੋ ਇਸ ਪਾਪ ਨੂੰ ਪੁੰਨ (ਸਵਾਬ) ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੂਨ ਖੁਆਰ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਨਖੇਧੀ ਕਰਨੀ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਸ਼ ਅਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸੀ।

ਸਮਰਾਟ ਹਰਸ਼ ਵਰਧਨ ਪਿਛੋਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ

ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਜਾਣਾ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਸੰਗਲ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਣੇ, ਆਮ ਜਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਤਾਂ ਤੇ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣਾ, ਸਤੀ ਅਤੇ ਸੂਦਰਾਂ ਦਾ ਤਿਸਕਾਰ ਇਹ ਸਭ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਢੇ ਛੇ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਝਲਣਾ ਪਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਗਾਹਾਂ ਵਧੂ ਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੰਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਖੂਨ ਦੀ ਨਦੀ ਵਗਾ ਕੇ ਪੁੰਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੋਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰਤੰਤਰ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੈਰ ਮੁਸਲਮ ਵਸੋਂ ਜਿਉਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਜੋਤਿ ਦਸ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਇਹ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਰੇ ਵਰਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖਤਰੀ, ਵੈਸ਼, ਸੂਦਰ ਦਾ ਭੇਦ ਮਿਟਾ ਕੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੀ ਕੰਧ ਤੋੜ ਦਿਤੀ ਜੋ ਹਉਮੈ ਦੇ ਬਜ਼ਰ ਕਪਾਟਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਖੜੋਤੀ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਜਣਾਇਆ ਅਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਇਕੋ ਆਤਮਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਜ਼ਹਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਰਸ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਬਲ ਰਾਹੀਂ ਹਰਕਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਖਾਕ, ਵਾਦ, ਆਤਸ਼, ਮਿਟੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਰਲਾਉ ਤੋਂ ਸਭ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਚੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਨ-ਪਾਣੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਚਲਦੇ ਹਨ; ਨਾ ਹੀ ਅੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਰਹੀਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਵਰਣ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਸਤਿ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਦਮ ਦੀ ਜਾਤਿ ਇਕੋ ਹੈ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਅਨੇਕ ਹਨ। ਦੇਹੁਰੇ ਅਤੇ ਮਸੀਤ ਦਾ ਕੀ ਝਗੜਾ? ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਆਈਆਂ ਵਿਚ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੇਦ ਮਿਟਾ ਕੇ ਇਕ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਭਾਈ ਭਾਈ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਕ ਜਿਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਇਨਸਾਨੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਈ, ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਪਰੋਤੀ ਗਈ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਸਾਂਝੇ ਹੋ ਗਏ, ਦੁਖ ਸਾਂਝੇ ਹੋ ਗਏ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਗ ਪਈ। ਇਕ ਜਾਗਰਤਾ ਭਰੀ ਉਲਾਂਘ ਪੁੱਟੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਲੀਦਾਨ ਦੇ ਦੇ ਕੇ ਕੱਟੜਤਾ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਸੰਗਲ ਤੋੜ ਦਿਤੇ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੀ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਸਭਿਅਤਾ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤੀ, ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਕੱਟਿਆ ਵੱਢਿਆ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਨੇ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ

ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ। ਸੂਦਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਫਰਕ ਮੇਟ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਪੂਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਦਰ ਸੀ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਪਜ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵੈਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਸਸ਼ਤਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸਦਾ ਤਤਪਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਸ਼ਤਰਧਾਰੀ ਖਤਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੰਡਤ ਸੀ, ਇਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਕੇ ਜੋਗੀਸ਼ਰ ਬਣਾਇਆ, ਮੁਨੀਸ਼ਰ ਰਿਸ਼ੀ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਾਈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਉਚਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਮੁਕੰਮਲ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥
 ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ॥
 ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਇਸ਼੍ਰ ਸੁਹਿਰਦ॥
 ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਕਹੀਅਤ ਬਿਰਦ॥
 ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਪਛ ਅਰ ਪਾਤਾ॥
 ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸੁਖ ਅਹਿਲਾਦਾ॥
 ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਸਖਾਈ॥
 ਖਾਲਸਾ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਖਦਾਈ॥
 ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੀ ਸੋਭਾ ਸੀਲਾ॥
 ਖਾਲਸਾ ਬੰਧ ਸਖਾ ਸਦ ਡੀਲਾ॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋ

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਵਿਸਾਖੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਦਵਾਏ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਉਪਰ ਐਨਾ ਉਚਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਇਕਾਈ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਖੇਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਮੇਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹੀ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਭਾਵ ਹਨ। ਜੋ ਕੁਝ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਸਾਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਂ।

ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਨੇ ਜੀਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸਹੂਲਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦੇ ਮੀਡੀਏ ਨੇ ਅਣਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਇਕ ਇਕਾਈ ਬਣ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਵਾਂ ਭਾਈਚਾਰਾ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਾਬਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਸਰਬ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਹਨ, ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਬੇਗਮਪੁਰਾ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੋਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੱਦਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਬੇਅੰਤ ਅਮੀਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਉਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਬੁੱਝਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਰੰਗ ਉਠਾਂਦਿਆਂ, ਉਸ ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ-

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ
 ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ॥

ਸਭੇ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ
 ਤੂੰ ਕਿਸੈ ਨ ਦਿਸਹਿ ਬਾਹਰਾ ਜੀਉ॥ ਅੰਗ - 97

ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਫੌਜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਨਿਆਂ, ਗਰੀਬੀ, ਧੱਕੇ ਸ਼ਾਹੀ, ਮਿਲਾਵਟਾਂ, ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਅਨਸਾਵੀਂ ਵੰਡ ਰੋਕ ਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦੀਪਕ ਪ੍ਰਜੂਲਤ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਜੀਵਨ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਅਪਣਾਅ ਲਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਥੇ ਸਵਰਗ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਇਸ ਉਪਰ ਰਸ਼ਕ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਭੀ ਆ ਕੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਤਕਣਗੇ।

ਆਓ, ਆਪਾਂ ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਛੁਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਵ ਹਨ -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
 ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ
 ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥ ਅੰਗ - 846

ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵਿਚ ਰਹੋ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਪਰ ਸਤਿ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੋ। ਮਹਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਕੋਊ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੋਊ ਜੋਗੀ ਭਇਓ
 ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੋਊ ਜਤੀਅਨੁ ਮਾਨਬੋ॥
 ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫੀ
 ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੋ ਪਹਚਾਨਬੋ॥
 ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ,
 ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ॥
 ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ,
 ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਓ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਾ ਸਮਝੋ। ਖਾਲਸੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਲਈ ਸਭ ਆਪਣੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ-

*ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ॥*

ਅੰਗ - 272

ਖਾਲਸਾ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਜੀਵਨ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਭੇਖਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਦੱਬ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਿਸਟੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਧੜਕਣ ਹੈ ਇਸ ਖਾਲਸਾ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ -

*ਸੇਸ ਰਸਨ ਸਾਰਦ ਸੀ ਬੁੱਧ॥
ਤਦਪ ਨ ਉਪਮਾ ਬਰਨਤ ਸੁਧ॥
ਯਾ ਮੈ ਰੰਚ ਨ ਮਿਥਿਆ ਭਾਖੀ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਖੀ॥
ਰੋਮ ਰੋਮ ਜੇ ਰਸਨਾ ਪਾਂਊ॥
ਤਦਪ ਖਾਲਸਾ ਜਸ ਤਹਿ ਗਾਊ॥
ਹੈ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੋ॥
ਓਤ ਪੋਤਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦੇਰੋ॥ ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋ'*

ਅੱਜ ਜੋ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੰਗ ਘੋਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਡਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨਾ ਬਣਾਉਣ, ਮੰਦਰਾਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ। ਮਸਜਿਦਾਂ ਵਾਲੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਅਸੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਅਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਸੋਚੇ ਹੋਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹੋ ਭੱਠੇ ਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਭੱਠੇ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਓਹੀ ਸੀਮਿੰਟ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਮੰਦਰਾਂ, ਮਸਜਿਦਾਂ, ਗਿਰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਓਹੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਵਿਤਕਰਾ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ? ਕੇਵਲ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮੁਖ ਦੁਆਰ ਪੂਰਬ ਵਲ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬਹਾਈ ਸੰਪਰਦਾ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਸੌਂਦਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਆ, ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗਾਇਤੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਥਾਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਜੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਏ ਅਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਣ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਸਾਖੀ ਮਨਾਈ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ

ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਖਾਲਸਾ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉਚਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਕਾਇਮ ਕਰੀਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਹਿਲਦਾ ਫਰੈਰਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਰੈਣ ਬਸੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਆ ਜਾ, ਤੈਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਪੂਰਵਕ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਬਿਮਾਰ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬੈਠਕਰ ਹੋ ਕੇ ਆ, ਤੇਰੀ ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਰਲ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਈ ਦੁਜਾਇਗੀ ਨਹੀਂ, ਦੂਤ ਨਹੀਂ, ਇਥੇ ਸਰਬ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਹੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਇਥੇ ਜੀਵਨ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਥੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨੂਰ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਉਠਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੀਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਨੁਕਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਇਕ ਮਧੁਰ ਸੰਗੀਤ ਉਠਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅੰਦਰਲੇ ਮਧੁਰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਝਾਇਆ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਵਿਗਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖੇੜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਓ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹਉਮੈ ਦੇ ਕਰਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਪਰਮ ਚੇਤਨਾ ਨੇ ਆਪੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਮੋਤੀਆਬੰਦ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਜਨ ਅੰਦਰਲੇ ਸੁਜਾਖੇ ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਤਿ। ਇਕੋ ਪ੍ਰਭੂ, ਇਕੋ ਅੱਲਾਹ ਇਕ God ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਰੂਪਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪੂਰਨ ਭਾਵ ਨਾਲ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜੰਮ-ਜੰਮ ਮਨਾਓ ਵਿਸਾਖੀ, ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਓ। ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਫਸਲ ਨੇ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸੰਕਟ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਦਾਣਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜੇਠ ਦੀਆਂ ਲੋਆਂ ਅਤੇ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਹੁਸੜਾਂ ਅਤੇ ਪੋਹ ਦੇ ਕਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਵੇਂ ਅਨੰਦਮਈ ਵਹਿੰਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦੇ ਅਸੀਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਆਖੋ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ!

*ਪ੍ਰਾਨ ਮੀਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖੋਤਮ ਪੂਰਾ।
ਪੰਖਨਹਾਰਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਨ ਊਰਾ।
ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਸਦ ਸਦਾ ਹਜੂਰਾ।
ਵਹ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਰੂਪ
ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸੂਰਾ।*

ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਜੀਅ ਜਪਿ ਸਚੁ ਸਚੀ ਵੇਲਾ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ।
 ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, (ਦੂਜਾ) ਵਾਰ 41/15
 ਨਾਸਰੋ ਮਨਜੂਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥
 ਏਜਦੀ ਮਨਜੂਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥ ੧੦੫ ॥
 ਹੱਕ ਰਾ ਗੰਜੂਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥
 ਜੁਮਲਾ ਫੈਜ਼ ਨੂਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥ ੧੦੬॥
 ਹੱਕ ਹੱਕ ਆਗਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥
 ਸ਼ਾਹਿ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥੧੦੭॥
 ਬਰ ਦੋ ਆਲਮ ਸ਼ਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥
 ਖਸਮ ਰਾ ਜਾਂ ਕਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥ ੧੦੮॥
 ਫਾਇਜ਼ੁਲ ਅਨਵਾਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥
 ਕਾਸ਼ਫੁਲ ਅਸਰਾਰ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ॥ ੧੦੯॥
 ਤੌਸੀਫੌ ਸਨਾ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ 'ਚੋਂ

- (੧੦੫)ਮਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ (ਜਿਸਦੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ) ਮਦਦ ਹੋਈ-ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭਾਏ ਹੋਏ।
 (੧੦੬)ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਖਜਾਨਚੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ (ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ)
 (੧੦੭)ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਜਾਣੂ, ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜ।
 (੧੦੮)ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦਾ ਸੰਸਾ ਪਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ (ਯੋਧਾ)
 (੧੦੯)ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨੂਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ) ਭੇਤ ਦਸਣ ਵਾਲੇ।

ਤਬ ਸਹਜੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸ ਗਾਏ।
 ਵਹ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਮਰਦ ਅਗੰਮੜਾ ਵਰੀਆਮ ਇਕੇਲਾ।
 ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰ ਚੇਲਾ॥

ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਚ ਪਾਏ ਗਏ ਭੇਦ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇ।
 ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਲੜਾਈ, ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਛੱਡੋ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ।

‘ਆਤਮ ਮਾਰਗ’ ਅਦਾਰਾ ਆਪ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਓ ਅਤੇ ਪਰਮ ਤੱਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਰਾਓ।

(ਪੰਨਾ 9 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ॥

ਅੰਗ - 136

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥ ਅੰਗ - 283

68 ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਫਲ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਉਪਰ ਦਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਹ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਤਿ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾਵੇਂਗਾ -

ਦੁਖੁ ਨ ਦੇਈ ਕਿਸੈ ਜੀਅ

ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਵਉ॥

ਅੰਗ -322

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਨ ਦਾਨ, ਵਸਤਰ ਦਾਨ, ਹਰੀ ਦੇ ਜਸ ਦਾ ਦਾਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਨਾਮ ਦਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਦਇਆ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ

ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ॥

ਅੰਗ - 136

ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ॥

ਅੰਗ - 136

ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਉਨਮਨੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਕੀਤਾ -

ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ

ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ॥

ਅੰਗ - 136

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਪੁਰਖ ਪਵਿੱਤਰ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਸਾਨੂੰ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਾਰੇ ਗਿਆਤ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਜਲ ਕੇ ਮਜਨ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦੇ ਮਜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦਿਤੀ -

ਮਾਘ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ

ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ॥

ਅੰਗ -136

ਭਾਈ ਮੰਝ

(ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਚਨ-ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਕਤੂਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 26)

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕੋਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਹੋਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਬਣਤਰ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਦੋ ਸੌ ਪੰਦਰਾਂ ਅਰਬ ਸੈੱਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਹੱਤਰ ਕਰੋੜ, ਬਹੱਤਰ ਲੱਖ, ਬਹੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ, ਦੋ ਸੌ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਨੇ। ਨੌਂ ਇਹਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਦਸਵਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਨਿੱਜ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਥਿਰ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਥਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੧

ਸੋ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸੋ ਘਰੁ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੬

ਉਹ ਹੈ ਕਿੱਥੇ? ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਕੇ ਅੰਤਰੇ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਕੇ ਘਾਟ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਗੰਗ ਤੇ ਜਮੁਨ, ਇੜਾ ਤੇ ਪਿੰਗਲਾ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਦੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਇਹ ਘਰ ਹੈ -

ਤਹਾ ਕਬੀਰੈ ਮਟੁ ਕੀਆ ਖੋਜਤ ਮੁਨਿ ਜਨ ਬਾਟ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਮੁਨੀ ਵਗੈਰਾ, ਸਾਧੂ ਵਗੈਰਾ ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਘਰ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਏਸ ਘਰ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਹੜਾ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਹੈ?

ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਘਰ ਦਿਸ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲੁ ਹੈਰਾਨੁ ॥
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥
ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥
ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਓਸ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਰਤਨੁ ਹੈ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਸਿ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ ਲਗਿਆ ਕਢਿ ਰਤਨੁ ਦੇਵੈ ਪਰਗਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪੰਜ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ; ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨਹੀਂ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਪ੍ਰਭਤਾ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ -

ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੰਨਿ ਜਿਨੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਭ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਾਬੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਸੌਂਪ ਦੇਣ, ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਉਹ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਜੜ੍ਹ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ। ਫੇਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਜਿੰਨਾਂ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਨਾਮ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੈ ਲਗਿਆ ਕਵਿ ਰਤਨੁ ਦੇਵੈ ਪਰਗਾਸਿ ॥
ਪੰਨੁ ਵਡਭਾਗੀ ਵਡ ਭਾਗੀਆ ਜੋ ਆਇ ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਆ ਗਏ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਨਾਵਹਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚ -

ਉਨ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਮੈਲੁ ਉਤਰੈ ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਉਥੇ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਫੇਰ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਉਤਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੈ? ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸਹੂਲੀਅਤ, 83 ਲੱਖ 99 ਹਜ਼ਾਰ 999 ਜਨਮ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਮੌਕਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਜਿਹਨੇ ਅਜਾਈ ਗਵਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਹਨੇ ਪਾਪ ਬੀਜੇ, ਈਰਖਾ ਬੀਜੀ, ਨਿੰਦਿਆ ਬੀਜੀ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਬੀਜੀਆਂ, ਲਾਲਚ ਬੀਜਿਆ, ਕ੍ਰੋਧ ਬੀਜਿਆ, ਕਾਮ ਬੀਜਿਆ, ਹੰਕਾਰ ਬੀਜਿਆ, ਫਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ। ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ-

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧੁਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਸਜਾ ਹੋਰ ਸਹੇੜ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹਨੂੰ ਜੰਮਣਾ ਸੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਗੀਣਿਆ ਓਏ,
ਕਾਹਨੂੰ ਜੰਮਣਾ।

ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦਲੰਭੁ ਹੈ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੦

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦੇ ਤੂੰ। ਬਈ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਜਿਹ ਕੁਲਿ ਪੂਤੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ॥

ਬਿਧਵਾ ਕਸ ਨ ਭਈ ਮਹਤਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੮

ਜੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਵੱਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੱਤ ਲੱਗੀ 'ਤੇ ਫਸਲ

ਨਹੀਂ ਬੀਜਦਾ, ਉਹ ਖਾਏਗਾ ਕੀ। ਵੱਤ ਲੱਗੀ ਹੈ ਨਾਮ ਬੀਜਣ ਦੀ। ਮਨਮੁਖਾ ਨੂੰ ਸਜਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਭੋਟਿਓ ਸੇ ਭਾਗਹੀਣ ਵਸਿ ਕਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਕਾਲ ਦੇ ਵਸ 'ਚ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣੇ।

ਓਇ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨਿ ਭਵਾਈਅਹਿ

ਵਿਚਿ ਵਿਸਟਾ ਕਰਿ ਵਿਕਰਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਜੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੁੱਟੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ? ਬਦ-ਸ਼ਕਲ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਟਾ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਓਨਾ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੪੦

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਲ ਵਸ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਹ ਨਾਮ -

ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਨਾਵੈ ਨੋ ਸਭਿ ਖੋਜਦੇ ਥਕਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲੈ ਮਿਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੦

ਸੋ ਐਸਾ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਦਾਰੂ ਹੈ, ਫੇਰ ਭਾਈ ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਕਿੰਨਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕੋਈ -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਇਹ ਖੋਪ ਲੱਦ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੰਗਤ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੋਰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ -

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ

ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੂਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੦

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੋਰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਰਹਿ, ਇਕੱਲਾ ਨਾ ਚੱਲ, ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ-

ਲਾਇ ਖੋਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ ॥

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਦੱਸਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਖੋਟੇ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਖੋਟੇ ਵਣਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ-
ਵਿਰਲਾ ਵਪਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੀ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਨਹੀਂ
ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ -
ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ।

ਸਾਈ ਨਾਮ ਅਮੋਲ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੮੧

ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ!
ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ।
ਤੁਸੀਂ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਓਂ ਨਾਮ ਦੀ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਐਨਾ
ਤੁਸੀਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਦੇ ਓਂ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ?
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਇਸ
ਚੀਜ਼ ਦੀ, ਸਮਝਣ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਫੇਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਦੂਹਰੀ
ਵਾਰੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਓਂ? ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਤੀਜੀ
ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਉਹਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਸਮਝਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਖੋਲ੍ਹੋ-ਖੋਲ੍ਹੋ ਕੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ,
ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਸਾਂਗੇ ਇਹ ਗੱਲ।
ਚੱਲ ਤੂੰ।

ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਅੱਜ ਆਪ ਬਿਸ਼ੰਭਰਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ
ਜਿਹਨੂੰ ਪਟਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਪਾਟਲੀਪੁੱਤਰ
ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੜੇ ਨਾਉਂ ਰਹੇ ਨੇ ਪਟਨੇ ਦੇ। ਬੋਧੀਆਂ ਵੇਲੇ ਹੋਰ
ਨਾਉਂ ਸੀ, ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਨਾਉਂ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ
ਇਹਦਾ ਹੋਰ ਨਾਉਂ ਸੀ। ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ
ਇਹਨੂੰ ਪਟਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਅੰਨ ਜਲ ਛਕਿਆ ਨੂੰ, ਆਪ
ਉਜਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਓਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ
ਜਾਉਂਗਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਔਹ ਦੇਖ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ਹਿਰ
ਆ ਗਿਆ। ਦਿਸਦੀਆਂ ਨੇ ਮੰਮਟੀਆਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ।
ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਆਈਂ। ਹੱਸ ਪਿਆ,
ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਓਂ
ਗੱਲ, ਜਿਵੇਂ ਉਥੇ ਸ਼ੇਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਲੰਗਰ ਚਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ
ਜਾ ਕੇ ਪੰਗਤ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਏਗਾ ਕੋਈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲਿਆ ਹਾਂ,
ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆ ਹੋਰ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਰਾਗ ਦੀ ਹੈ,
ਇੱਕ ਵਿਦਿਆ ਹੋਰ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਆ
ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਮੱਥੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮੱਥਾ
ਹੋਵੇ, ਚਿਹਰਾ ਹੰਸੂ-ਹੰਸੂ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ
ਹਾਂ, ਉਹਨੂੰ ਮੈਂ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਿਹਦਾ
ਮੱਥਾ ਸੜਿਆ ਹੋਵੇ, ਘੂਰੀਆਂ ਵੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਅੱਖਾਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ
ਕੇ ਝਾਕਦਾ ਹੈ, ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ
ਬੁਲਾਉਂਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜੇ ਨਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਿਲੇ?

ਫੇਰ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹੀਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ ਸਾਡਾ,
ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਆ ਗਿਆ ਹੱਟਾ ਕੱਟਾ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਚੋਰ
ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਰਹਿਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੇ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਫੇਰ ਛਕ ਲਈਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਈਏ
ਚਾਕਰ, ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਅੱਡਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਚਰਨ ਆਪਣਾ ਖੜਾਂਵ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ,
ਅਗੂੰਠਾ ਜਮੀਨ 'ਚ ਮਾਰਿਆ, ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਲਾਲ ਵੱਟੀ
ਕੱਢ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਚੁੱਕ ਲੈ। ਬੇਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਹੈ, ਇਹਦਾ
ਮੁੱਲ ਵੀ ਪੁੱਛ ਆਈਂ।

ਮਰਦਾਨਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸਬਜ਼ੀ ਫਰੋਸ਼ ਦੇ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ! ਮੈਂ ਸਬਜ਼ੀ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਫਲ ਲੈਣੇ
ਨੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਵਾ ਸੇਰ ਆਹਾਰ ਹੈ। ਆਹ ਲੈ, ਲੈ ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ
ਇਹਦਾ ਮੁੱਲ ਦਸ ਤੇ ਨਾਲੇ ਦੇ ਦੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਭਾਈ!
ਆਹ ਕੀ ਵੱਟੀ ਜਿਹੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ,
ਲਾਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਲਾਲ, ਦਿਮਾਗ ਕਾਇਮ ਹੈ ਤੇਰਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ, ਦੂਜੀਆਂ ਵੱਟੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸੋਹਣੀ
ਹੈ ਅੱਧ ਸੇਰ, ਦੋ ਮੂਲੀਆਂ ਲੈ ਲੈ।

ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਲਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ।

ਫੇਰ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਲਵਾਈ ਦੇ। ਹਲਵਾਈ ਅੱਧ
ਸੇਰ ਮਠਿਆਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਜਾਜ ਦੇ ਗਿਆ ਦੋ ਗਜ਼ ਕੱਪੜਾ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੌਹਰੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਦੱਸ ਰੁਪਏ ਦੇਵੇ।

ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਜੌਹਰੀ ਹੈ?

ਉਥੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਔਹ ਚੁਬਾਰੇ ਵਾਲਾ। ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ
ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੌਕਰ
ਹੇਠਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਪਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ। ਜਾ ਕੇ ਲਾਲ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਹ
ਜੀ! ਆਹ ਦੱਸਿਓ ਕਿੰਨੇ ਦਾ ਹੈ। ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਉਹਦਾ ਸਾਹ
ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਛਾਤੀ ਸੀ ਫੁੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਗਿਆ
ਸਾਹ ਮੁੜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਐਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹੀ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ
ਮਰਦਾਨਾ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕਾਹਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ।

ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੇਟਾ ਅਧਰੱਕਾ! ਤਿਜੌਰੀ ਖੋਲ੍ਹ
ਤੇ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਦੇਖ ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ
ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਲਾਲ ਨੂੰ ਦੇਖੇ, ਸੌ
ਰੁਪਏ ਦਰਸ਼ਨ ਭੇਟ ਦੇਵੇ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 38 'ਤੇ)

Guru Gobind Singh Vidya Mandir Senior Secondary School Ratwara Sahib

Impressions

Vol. V - Oct. 2013

Vision of our Holiness Babaji Through the eyes of our worthy Chairman Baba Lakhbir Singh Ji

Baba Ji's vision is to create a new society permeated with the spiritual as well as moral values through our school whose product will be of high character, highly qualified for prosperity and well equipped with spiritual knowledge.

Chairman Baba Lakhbir Singh Ji

Time has come when the teacher and the taught must stand side by side to welcome the dawn of new age where education has become a multifaceted prism reflecting subtle hues of intellect, emotion, spirituality and personality. Each aspect demands the touch of honesty, dedication and high proficiency.

The schism between old age ideas and realities of life is leading to confusion and perplexities in the young minds, being magnified by an ever increasing lack of communication between individuals both inside and outside home.

It has been my constant endeavour to mould the working of our institution in accordance with the growing needs and aspirations of the students. The school aims at developing in them a sense of discipline and a spirit of selfless service. Our institution has the privilege of being the forerunner and model for other sister institutions of the region.

We pray that Almighty God would bless our children with good health, wisdom, knowledge, understanding, spiritualism and success in every field of life.

Next to God, Thy Parents

Parents you are next to God
Let us make the children mod
Always try to play best role
Help the wards to achieve the goal
They learn everything whatever they see
Do your best to make them glee
Children are just like wet clay
Teach them how to learn by play
They take the shape whatever you give
Prepare your tots that how to live
'Your children will follow your footsteps
more easily than they will follow your
advice.'

Our Motto

Excellence in Education

Our school aims to provide a happy, healthy, safe & nurturing environment which cultivates the academic, social, emotional and cultural potential of learners and supports students in becoming responsible participants who can make effective decisions in a changing society.

GURU GOBIND SINGH VIDYA MANDIR SENIOR SECONDARY SCHOOL

The Journey Continues & So Does Our Passion To Perform

His Holiness- Sant Baba Waryam Singh Ji and Mata Ranjit Kaur Ji of Ratwara Sahib graced the village Ratwara, with the divine enlightenment and provide in it a never ending divine force which enables the family of Ratwara Sahib to aspire, empower and actualize their goals.

Started in 2001, to meet the demands of the Contemporary World day by day GGSVM is well equipped to leave no stone unturned in providing quality education in all the spheres of education, whether it in Science, Art, Music, Sports and has its stems deep rooted in the spiritual powers which in no way ceases the progress of present as well as that of the coming generations. Education is simply the soul of society as it passes from one generation to another.

It is imperative that our school and educational institutions create an environment in which the required intellectual, physical, social and moral attributes can be developed. Cherished, nurtured schools must be viewed as places that have potential to transform a child's future and also that of nation's. **So who opens a school door, closes a prison.**

Education does not mean teaching people what they do not know. It means teaching them to behave as they should behave.

General Manager's Message

Education is no longer a simple affair. The rapid advancement in the field of service, information technology and other related spheres have thrown up challenges experienced never before. Consequently we need to adopt new strategies in education to keep pace with the ever increasing demand of new technologies.

Our objective is to educate the students under our care to cope up with the challenges that come their way. Our Job like the gardener is to meet their needs as best as we can. To give them proper nourishment, love, attention, caring and then hope for the best, we should do our duty with full concentration because divided concentration results in low output. Free flow of ideas give birth to experiment. Therefore we try to provide a forum to our children to display their talents.

Besides always high standard of academic curriculum, we endeavour to inculcate spiritualism & love for Almighty God among our students, so that it would enable them to act as beacon of light and serve the humanity in a befitting manner. We are confident that students of our school at Ratwara Sahib will achieve excellent results in all walks of life and bring laurels to their families, community and the country.

"Hope for the sky and you will learn to fly"

Er. Jaswant Singh

From Principal's Desk

Academic Education + Value Education = Complete Education

With the rapid globalization and burgeoning population, the web of competition has grown more complicated.

The children have to be made more aware that education only makes their life as an individual. As a future citizen also they have to be conscious at aiming to develop not only personal caring but also commitment to the environment and respect to all forms of life.

The paradigm shift is attitudinal change where self actualization takes place in sharing, caring and sensitizing towards a fulfilling relationship.

Dear students, develop a new attitude towards your daily learning tasks and sports, a positive approach to do something good for oneself, family, friends, society, country and the globe. Never let any precious moment of life go waste without its judicious use. Never complain of lack of time, always remember person who does not have anything has time. So ignite your mind with the fire of knowledge, dare to dream big and have courage to turn your dreams into reality.

It is Up to You

*One song can spark a moment
One flower can make the dream
One tree can start a forest
One bud can herald spring
One voice can speak with wisdom
One heart can know what is fine
One life can make the difference
You see, it is up to you.*

Ms Ritu Oberoi

Mission... to be accomplished

Inspired by the World of God,
Our mission is to create
GGSVians beginning with self-transformation
and a common commitment to the values of
kingdom-love, peace, justice, truth
that all enjoy the dignity of being
children of our Heavenly Father.

Honour for Principal

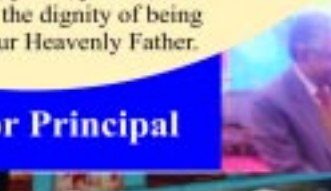

★ On the event of Scrap Book, a Competition was organised by 'The Tribune'. Our Principal was in the judgement panel & was honoured.

★ Award of Honour was presented by Red Cross Society on Red Cross Day.

★ Our Principal was recommended for Sahityashree Samman-2013 and was honoured on 16th Oct. 2013 in New Delhi.

★ Our Principal was honoured with Appreciation Letter on 17th June i.e. the B'day of Baba Ji by the Worthy Chairman-Baba Lakhbir Singh Ji.

★ Our Principal was honoured by V.C. of Panjab University on Rose Festival, Republic Day & Independence Day.

Education is not just going to school and getting a degree; Humility, Nobility and Dignity are the true expressions of True Education.

A Step towards Spiritualism

Introduction of Path of Japuji Sahib

The School routine starts with the Japuji Sahib Path. All the students recite the Path in their respective classes. For that purpose speakers are installed in every nook and corner of the school. The whole school comes in the aura of spiritualism for 25 minutes.

Religious Education

Need of the hour

Spiritual Education adds to the glory of GGSVM. Spiritualism is in the roots of GGSVM, so here all attempts are being made to inculcate these values in our students through Divinity Periods & Path.

Various Competitions on Sikh religion like Shabad Gayan, poetry recitation, quizzes on life history of Gurus are held from time to time.

Service to Humanity

Value Education is incomplete without the service to mankind. So GGSVians are taught to be philanthropist to serve this noble cause through several activities performed in school itself. GGSVM participated in **Communal Harmony Campaign and Flag Day** and collected a huge amount of money for this noble cause.

GGSVians give hands-on service for the under privileged students.

Our students also donated generously for **Red Cross Society, Smile Foundation, Global Cancer Concern India.**

Martial Arts

Our Students often participate in several camps and competitions of Martial Arts held at different places. Our Gatka instructor - an international level player make them more self disciplined, stronger & religious minded.

Special Days

8th April the Foundation Day of the school, is celebrated with great enthusiasm. Festive ceremonies like bhog of Shri Akhand Path Sahib Ji is followed by langar.

17th June, the B'day of His Holiness Sant Waryam Singh Ji Maharaj is celebrated with great zeal every year. Our students give stage performance by reciting shabads, poems etc.

8th August, Our Reverend Biji's B'Day is celebrated every year with great zeal by reciting poems and shabads in the smagam at Ratwara Sahib.

The Key to success is to set your goals and determine your own motivations.

Tiny Tots on the Move

A Place where teachers and pupils are best friends
 Where learn numbers, alphabets style and trends
 Where innocence and laughter are the order of the day,
 And the breeze that blows is Happy and Gay
 Where the swings and slides make us sway,
 Yes its our kindergarten and its fun all the way.

It is an apt saying - Child hood is a formative period of one's life so it should

be nurtured with proper love, care and affection. As a child is the mirror of the family in the same way a student is the mirror of a school. Hence every attempt is made from the beginning till the end of school education to enhance their skills. Mother teachers at GGSVM render full love, care and affection.

Our little angels no longer lag behind in this competing World. Several competitions are organised to make them able to understand the value of participation and their role in it.

Rhymes Competition

To spread aroma of poetry, our toddlers participated in Rhymes Competition.

Vice Chairmen of Trust

Shri Moan Karnali Singh Ji

Baba Hargal Singh Ji

Bhai Manjeet Singh Ji (U.S.A.)

Fancy Dress Competition

Our tiny tots participated in this event. They acted as flowers, vegetables and came dressed in different costumes.

Divinity To inculcate moral values in GGSvians in their formative years, a Divinity Competition was organised.

Live as if you were to die tomorrow. Learn as if you were to live forever.

Facilities Galore

Stimulating Intellectual Appetite

Students minds are impressionable, ready to be awakened, enlightened and ignited. Keeping in tune with modern times and to ensure their practical as well as theoretical knowledge for the all round development, the school has fully equipped science labs.

21st Century : Computer Age

The School has two spacious computer labs with 24 hrs. internet facility, Computer Savvy teaching facility and an array of educational software for all age groups make day to day lessons easily comprehensible.

Source of Genius :

To Provoke the imagination of the students it is must to inculcate the habit of reading in them and for this GGSVM provides a well equipped computerised & air conditioned library equipped with internet facility.

Co-Curricular Activities: Two Periods in a week dedicated to Co-curricular activities such as cultural, art and craft, music and sports activities. To ensure maximum participation, all competitions are held at inter class levels under different categories.

Literary Activities: These activities include debate, declamations, paper reading, extempore, recitation contest, Creative writing contest, Quizzes, Calligraphy and Story telling competition etc. Winners are accoladed and bagged medals, certificates or prizes.

Passionate Faculty

Imparting education is not a mundane process that is restricted solely to the use of chalk and black-board. At GGSVM teachers are not programmed to simply impart education but they do their best to improve their overall development so that they can face the challenges of this modern world.

Celebrations at GGSVM

To inculcate the spiritual values in our budding minds several overwhelming events are celebrated in the school.

Parkash Utsav of Guru Angad Dev Ji and Guru Teg Bahadur Ji was celebrated at the campus under the benign presence of Sant Baba Lakhbir Singh Ji.

Independence Day Celebrations : Independence Day was celebrated with patriotic fervour. Our students gave their performance at P.U. as well as in Mohali.

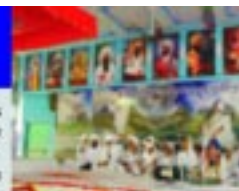
Toej Celebrations : Toej Festival was celebrated with full zeal and enthusiasm. GGSVians gave their participation in Silvi Park, Mohali.

Rakhi Celebration : Rakhi making competition was held on the occasion of Rakhi celebration.

Baisakhi Celebration : The Festival of harvest was celebrated with great zeal and fervour. The students sang songs & gave speech to mark this occasion.

Dussehra Celebration : GGSVians celebrated the victory of good over evil by participating in the programme organised by Panjab University as well as Mohali. Principal & students were honoured by V.C. of Panjab University.

Investiture Ceremony: The school held its investiture ceremony in the month of May. Its purpose is to inculcate a sense of responsibility on the shoulders of GGSVians. Leadership is nurtured through students' council that is expected to help conduct all school programmes throughout the year.

Creative Corner

A creative child is happy and confident child. To take out the latent talent and capabilities of the little angels and to compete with the global scenario of quality education GGSVM renders ample opportunities to grow well in all spheres of creativity. It develops their aesthetic sense too.

Scout and Guide Movement

Girl guides from our school attended a camp for Rajya Puruskar held at Tara Devi, Shimla & Delhi: Under this movement students land a helping hand to the society.

The mind is not a vessel to be filled, but a fire to be kindled.

Important Days

Teacher's Day : 5th Sept. - The B'Day of Dr. Radha Krishnan - Our students celebrated Teacher's Day with great enthusiasm. Teachers Organised a cultural bonanza beyond the campus and later they enjoyed the dinner party.

Gandhi Jayanti: Like yester years this year also Gandhi Jayanti was celebrated with great zeal & fervour. A cultural programme including song, speech & Role Play was held to pay tribute to Gandhi Ji.

Tourism Day: To mark the occasion of Tourism Day, a special educational trip was organised for the students to visit worth seeing places of city beautiful on Double Decker bus from CITCO.

Environment Day : On the occasion of Environment Day, the students along with Principal Ma'am did sapling plantation in the school.

Workshops and Seminars

Workshops and seminars are conducted by the eminent intellectuals from out side for the students as well as for teachers to keep in touch with the prevailing social problems.

Seminars on Slow Learners

This year a seminar was conducted on how to deal with slow learners and dyslexic students by Ms. Preeti Kanwar-Special Educator.

Workshop on Gender Sensitization:

A workshop was arranged on Gender Sensitization by Ms. Amrita, from Times of India for students of class IX and X. A lecture was given to aware the students about the present status of boys and girls.

Outings : Broaden the out look

Excursions, Camps & Visits : To give the gift of experience to our children, we break free the four walls of the class room and enhance their vision of the world around them through excursions.

All excursions require prior approval of parents.

National Level Gatka Camp was held in Hoshiarpur

NSS Camp : The purpose of NSS camp is to help the society. To keep in mind

this thing, seven day camp is organised every year in the school.

Scouts & Guides : Our students went to Delhi for a Talent Test conducted for the Rashtrapati Award. Our three students were selected for this Award.

National Cub-Bulbul Camp was held at Gadpuri near Delhi

Historical Trip to Virasat-E-Khalsa for Classes 6-8 in the month of May

Education Trip to Kullu-Manali

during summer vacation.

Education Visit to Science City Kapurthala for Classes 6-8 on 31st Aug.

Trip to Movie Show organised by 'The Tribune' for class 9-12, 'The Times of India' for Classes 6-8, 'The Hindustan Times' for Classes 3-5.

Medical Camp : A Medical camp was held in the school. A team of doctors from Fortis examined the teachers, students & parents and gave them consultancy regarding dental hygiene.

The educated differ from the uneducated as much as the living differ from the dead.

Blaze of Glory

SCHOOL IN NEWS

It is time to honour those who have excelled in different fields like academics, cultural, religious, social activities and sports.

Academic Excellence : It is the hallmark of GGSVM. GGSVM's outstanding Board results are a telling comment on the quality of scholastic preparation that the school is associated with. **Our 42 students got first position in XII Board Exams. Our two students from XII & one student from Class X are awarded with Merit Certificate from CBSE.**

Creme-de-la-creme

Different competitions are being held from time to time to improve the communication skills, to build confidence and to inculcate competitive spirit in our students. This spirit of competition keeps the young and old minds involved and give them an opportunity to express themselves in different spheres.

Gurbani Kanth Competition and Poem Recitation Competition was held in sector 22-D Gurudwara Palki Sahib Ji.

Gurbani Kanth Competition was held in Sec. 34, Gurudwara Sri Guru Teg Bahadur Ji

Gatka District Competition was held in Govt. School, Sec. 301, Mohali

Avantika Drawing Competition was Organised by 'The Times of India'

Our Students won many prizes in all the competitions & brought laurel to the school.

Sports

Sweating Hard : Sports not only raise physical fitness standards in the chosen field but also help to develop team spirit, confidence, self reliance and nurture leadership qualities among the students at student level. School provides special coaching facilities in basketball, cricket, volleyball and hockey. Athletic meet are an annual feature and mass participation is encouraged.

All India Open Table Soccer Championship held at Banur (Punjab) on 10th - 12th May. Students won gold medals, silver medals and bronze medals.

Zone level Class Tournament was held from 5th to 7th August '13 at Ratwara Sahib.

Zone Level Basket Ball Championship was held at St. Stephen's School, Togan from 5th to 7th August '13.

10th National Table Soccer Championship held at Jaipur from 23-25 August '13. Students won Gold Medals, Silver Medals and Bronze Medals.

Participation in Hockey Tournament (U-14) held at Chandigarh on 18 August 2013.

Participation in Hockey Tournament - Moga Vs Ratwara Sahib (U-17) held at Jalandhar in the month of August.

Our 10 students were selected for **International Table Soccer Championship 2013** to be held at Malaysia & France.

ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਗੁਪਤ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੋਈ, ਉਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਦਿੱਤਾ।

ਮਰਦਾਨਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਹੈਰਾਨਗੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਇਹ ਤੇਰਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਨੌ-ਦਸ ਜੌਹਰੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਬੋਰਡ ਬੈਠੇਗਾ, ਲੱਖ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਕਰੋੜ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਰੋੜ ਹੋਏਗਾ। ਬੇਮੁੱਲਾ ਲਾਲ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੀਆਂ ਦੋ ਮੂਲੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸੀ, ਇੱਕ ਮੈਨੂੰ ਅੱਧ ਸੇਰ ਮਿਠਿਆਈ ਦੇਵੇ, ਇੱਕ ਦੋ ਗਜ਼ ਕੱਪੜਾ ਦੇਵੇ, ਇੱਕ ਜੌਹਰੀ ਦਸ ਰੁਪਏ ਦੇਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਦੇਖੋ, ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਦਰਸ਼ਨ ਭੇਟ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਬੇਮੁੱਲਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹਦੇ 'ਚ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਸੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਬਬੇਰਾ ਦੱਸਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਮਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਦਰ, ਕਦਰਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਸਬਜ਼ੀ ਫਿਰੋਸ਼ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨੂੰ, ਭਾਅ ਨੂੰ। ਹਲਵਾਈ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਸਕੂ ਸਮਝ ਕੇ ਤੱਕੜੀ ਨਾਲ ਬੰਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੱਪੜੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਲਾਲ ਦਾ। ਲਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਤਾਂ ਜੌਹਰੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਲ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜੌਹਰੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਸੰਸਾਰ ਕੋਲ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ। ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵੀਹ ਟਰੱਕ ਹੋ ਜਾਣ। ਮੇਰੀਆਂ ਐਨੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬਣ ਜਾਣ, ਮੇਰੀਆਂ ਐਨੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਬਣ ਜਾਣ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਜੌਹਰੀ ਲਾਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਇਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਸਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ।

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥
ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥
ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿਵੇਂ ਜੌਹਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ, ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮਦੇਵ! ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਚੰਦੇ ਛਾਪਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਲੋਕਿਨ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਫੇਰ ਉਹ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਕਿੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ, ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਘਾਹ ਲੈ ਕੇ, ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਬਖਸੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈ ਤੇਰੀ ਗਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੬

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏ ਹਿੰਦੂ! ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਕਾਲੀ ਗਊ ਹਾਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਮੁਰੱਬਾ, ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਲੱਖਾਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਘਾਹ ਲੈ ਬਖਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਰੀ ਹੋਈ ਗਊ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ,
ਨਾਮਾ ਅੱਧੀ ਦਮੜੀ ਦਾ।

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ ॥

ਆਢ ਦਾਮ ਕੇ ਡੀਪਰੇ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੭

ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ। ਅੱਧੀ ਦਮੜੀ ਦਾ ਗਰੀਬ ਬੰਦਾ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾਈਂ -

ਬੁਨਨਾ ਤਨਨਾ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਬੀਰਾ ॥

ਨੀਚ ਕੁਲਾ ਜੋਲਾਹਰਾ ਭਇਓ ਗੁਨੀਯ ਗਹੀਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੭

ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਕਬੀਰ, ਡੇਢ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਬੰਦੇ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਜੁਲਾਹਾ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਬੱਚਾ-ਬੱਚਾ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕਿੱਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਨਾਮ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ ਸਾਰਾ ਫਿੱਟਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕੋਹੜ ਦੇ ਨਾਲ ਬਦਬੂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਮੜਾ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਬੇਰੇ ਲੇਪ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਦਵਾਈਆਂ ਬੜੀਆਂ ਹਕੀਮਾਂ ਨੇ ਖਲਾਈਆਂ, ਕੁਛ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਅਖੀਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਕਈ ਦਿਨ 'ਚ ਆਉਣਗੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਸ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੁਖ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਕੋਹੜ ਨਾਲ ਗਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ ਮਾਤਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਅੱਛਾ, ਬੈਠ ਜਾਹ ਇੱਥੇ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਕਹੁ ਰਾਮ। ਕਹਿੰਦਾ ਰਾਮ। ਕਹਿੰਦੀ ਫੇਰ ਕਹੁ ਰਾਮ। ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਹਾ ਦਿਤਾ। ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਹੁ ਰਾਮ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੀ ਜਾਹ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈ।

ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਰਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਫੈਲ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਸੀਗੇ ਹੀ, ਲੇਕਿਨ ਦੇਖੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਤੇ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਗ ਹਟ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਫੈਲ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸੰਗਤ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ! ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਲੋਈ। 15-20 ਜਣਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਲੋਈ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਰੌਲਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਕੋਹੜ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ, ਕੰਚਨ ਵਰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦੁਨੀਆ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਬਡਰੂਪ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਦੇਖਿਆ, ਸੁੰਦਰ ਦੇਹੀ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਤਿਉੜੀ ਪੈ ਗਈ, ਘਰ ਆ ਗਏ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਫੇਰ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਦਾ ਪਰਨਾ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ, ਚਿਪੀ ਫੜਨ ਲੱਗੇ। ਖੁੰਡੀ ਫੜਨ ਲੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ, ਪਿੱਠ ਕਰੀ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਧਰ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ। ਅੱਜ ਪਹਿਲਾ

ਦਿਨ ਸੀ ਕਿ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਹੈਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਦਿਓ ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਨੂੰ।

ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੀ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਸਹਿ ਸਕਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ।

ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖੁ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥

ਕਰਵਟੁ ਦੇ ਮੇ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਓ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਚੀਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਮੈਂ ਸੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣੀ।

ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੇਰਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਜੇ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਗਿਰ ਵੀ ਗਿਆ ਦੋ ਫਾੜ ਹੋ ਕੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਣਾ।

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ -

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤੁ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਤੁਸੀਂ ਪਰਸੋਂ-ਚੋਥੇ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਗਏ ਓ, ਓਹੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐਨੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੁੱਖ ਖੋਲ੍ਹੋ ਤੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋਏਗੀ, ਮੈਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗ ਲਵਾਂਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥ ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਵਾਂ ਨਾ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਬੜੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੀ। ਤੂੰ ਸਾਧੂਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ। ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਵਸਤਰ ਧੋਂਦੀ ਰਹੀ, ਝਾੜੂ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਤਿਸੰਗ ਸਾਰੇ ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਿਉਂ ਕਹਾਇਆ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਕੁਛ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਮੇਰੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣ ਲੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਲੋਈਏ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀਏ, ਤੈਂ ਸਵੱਲੜਾ ਲਾਇਆ।

ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾਇਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੇਰੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੋਈ ਘਰ ਲੁਟਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਤੂੰ ਰਾਮ ਐਨਾ ਸਵੱਲਾ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਹਾਇਆ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇਗਾ ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਹੋਏਗਾ। ਬਹੁਤੇ ਸੁਆਦ, ਤੜਕੇ ਲਾ ਲਾ ਖਾਏਗਾ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਬੰਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੯੫

ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਪਾਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਰੋਗ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਰਾਮ ਇਹਨੂੰ ਮੰਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਪਾਪਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇ ਇਹਦਾ ਭਲਾ ਵੀ ਹੋ ਜਾਏ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦਰ ਹੈ, ਦੋ ਵਾਰੀ ਵਾਧੂ ਰਾਮ ਕਹਾਉਣ 'ਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਦਰ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਹ ਫੇਰ ਮਹਿੰਗਾ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਆਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਜਿਹੜਾ ਐਵੇਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ, ਆ ਜਾਓ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਓ। ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਕਦਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਸਤੀ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਵੇ -

ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥

ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੬

ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥

ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਣੀਆਂ ਹੀ ਨੇ। ਤੋੜਨਾ ਹੀ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਗਿਰਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ ਨਾਮ ਲਿਆ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਤੋਂ, ਨਾਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਖੋ ਬੰਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਸੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸ਼ਰਤ ਸੁਣ ਲੈ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ ਓਸਦੀ। ਭਾਈ ਤੀਰਥਾ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮੰਝ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੋਕ ਸਰਵਰ ਪੀਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ, ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਵੱਡਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ, ਘੋੜੇ, ਮੱਝਾਂ-ਗਾਈਆਂ ਬੇਅੰਤ ਸੀ ਇਹਦੇ ਕੋਲ, ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਬੜਾ ਮਿੱਠਾ ਸੀ, ਮਿਲਣਸਾਰ ਸੀ। ਚੌਧਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁੰਡੀ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਖੁੰਡੀ ਤੇ ਚਮੜਾ ਜਿਹਾ। ਮੁਖੀ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਉਥੇ ਦਾ। ਮੁਖੀ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਖੇਲੂ ਪਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਨਾਲੇ ਘਰ ਵਿਚ ਏਸਨੇ ਮੁਕਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਦੀਵੇ ਜਾਲਦਾ ਸੀ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਤੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਿਜਦੇ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਭਰਾਈਆਂ ਦਾ ਜੂਠਾ ਜੋ ਰੋਟ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਵੰਡਦੇ ਨੇ ਭਰਾਈ। ਰੋਟ ਪਕਾਉਂਦੇ ਨੇ ਸਵਾ ਮਣ ਦਾ ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਭੋਗ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨੂੰ ਲਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਢੋਲ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਭਰਾਈ, ਉਹ ਇੱਕ ਚੱਕ ਵੱਢਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਭੋਗ ਲੱਗ ਗਿਆ ਫੇਰ ਜੂਠਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਐਸੇ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਦਾ।

ਇਹ ਸੰਗ ਲਈਂ ਜਾਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਥੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਆਪਾਂ ਕਰੇ ਨੇ, ਐਸੇ ਬਚਨ ਜਦੋਂ ਇਹਨੇ ਸਰਵਣ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸੰਸਕਾਰ ਇੱਕ ਦਮ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਹਦਾ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਮਨ ਮੰਨ ਕੇ ਇੱਕ ਦਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਜਨਮ ਤਾਂ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਇਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ -

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥ ਜਿਉ

ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਭਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੬

ਦਸ ਤੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ? ਐਡੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਅੱਜ ਪਹਿਲਾ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕਿ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ, ਪੀਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਇੱਕੋ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੀਵਨ 'ਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥

ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ ॥ ਮੰਨੇ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਏਸ ਨੇ, ਮੰਨਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਉ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਆਉਣ ਸੀ ਆ ਗਿਆ। ਬਬੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਭੁਲੇਖੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਰਾਮ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਅਸਰ ਹੋਇਆ, ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਇਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਐਡੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦਮ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਜਿਹੜਾ ਬੀਤਣਾ ਸੀ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਵਿਛੋੜੋ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸੱਚ-ਸੱਚ ਦੱਸ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਗਿਣਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤਦਾ। ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਪੀਰ ਨੂੰ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਖੋਲ੍ਹ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀਵਾ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਜਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਜਦ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਬਰ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗਿਲਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਕਬਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹੁਰੀਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਚੌਧਰੀ। ਤੂੰ ਹੈਂ ਮੁਖੀ। ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਤੈਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਚੰਗਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੱਚੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਭਾ ਦੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਤਕਲੀਫ ਆ ਜਾਏ, ਚਾਹੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮੁਕਾਮ, ਉਹਦੀ ਕਬਰ ਤੇ ਸਾਡਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਨਹੀਂ
ਮੜੀਆਂ ਤੇ ਕਬਰਾਂ ਤਾਈਂ।

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ
ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ॥
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ
ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਰਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥

ਦੇਖ ਭਾਈ ਤੀਰਥੋ! ਤੂੰ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ 'ਨਾਮ' ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਕਬਰ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਢਾਹੋਂਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਤੇਰੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਰੱਖ ਲਏਂਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ 'ਨਾਮ' ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਨਾਮ ਚੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਨਾ ਕਰ, ਸਿੱਖੀ ਕੋਈ ਸੁਖਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫਾਂ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੈਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਦਾ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਦੇਖ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਲੈ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਮਨ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈਂ ਜੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ, ਫੇਰ ਨਾ ਕਰੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਕੋਈ ਸੁਖਾਲੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਡੇਰਾ ਹੈ ਇਹਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਰਹਿਤਾਂ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਓ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਦਰਦਾਨ ਹੋਵੇ, ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਿਹੜੀ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਬੰਦ ਹੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੱਥੇ ਮਿਲੇ ਨਾ ਸੌਦਾਗਰ ਪੂਰਾ
ਗੱਠੜੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ।

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹੁ ॥
ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ ਹੀਰਾ ਗਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥

ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਦੇਖ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਨਾਮ ਦਾ ਸੌਦਾ ਐਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਖੂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਇਹ ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜੋ-ਜੋ ਬਚਨ ਕਰੋਗੇ, ਮੈਂ ਉਹ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਦਇਆ ਆ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਜਿਹੜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਨਾਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਨਾਮ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਜਿੱਧਰ ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਉਹਦੀ ਹੀ ਜੋਤੀ ਹੈ -

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥
ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਹੈ -

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ॥
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਵਿਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣੇ। ਤੀਸਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਨਾਮ ਹੈ ਇਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਏਗੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਏਗੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਏਗੀ ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਚੱਲੇਗਾ, ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਕਦੇ ਵੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਜੀ,
ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਭਾਈ।

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਪਹਿਲੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਬੁਨਿਆਦ ਭਰੋਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਤ, ਯਕੀਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ। ਜੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ, ਅੰਨ੍ਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ। ਜੇ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ -

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੪

ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੰਨੇਗਾ, ਉਹਦੇ ਬਚਨ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਏਗਾ। ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਬੰਦਾ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੀ, ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਅਣਜਾਣ ਨੌਜਵਾਨ, ਜਿਹਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਸ਼ੌਂਕ ਜਾਗ ਪਿਆ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਸ਼ੌਂਕ ਜਾਗਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਕ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀਗਾ ਤੇ ਉਹ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ, ਰੋਹੀ ਦਾ ਟੋਭਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਥੇ ਭੋਗ ਲਵਾਉਂਦਾ ਸੀ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਹੋਰ ਬੜਾ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਚੰਗੜਮਾਟਾ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸੀ ਧੰਨਾ। ਇਹਨੇ ਚੋਰੀਂ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਦੇਖ ਕੇ ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਸ਼ੌਂਕ ਜਾਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਪੁੱਛਾਂ ਭਗਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ-

ਬਾਮੁਣੁ ਪੁਜੈ ਦੇਵਤੇ ਧੰਨਾ ਗੁਰੂ ਚਰਾਵਣ ਆਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਉਹ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂਆਂ ਚਾਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਡਤ ਦੇਵਤੇ ਪੂਜਦਾ ਹੈ -

ਧੰਨੈ ਡਿਠਾ ਚਲਿਤੁ ਏਹੁ ਪੁਛੈ ਬਾਮੁਣੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਉਹਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਗੱਲ ਦੇਖੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਦਾਦਾ! ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬੜਾ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ ਭਗਤੀ ਦਾ, ਮੈਂ ਸਤਿਸੰਗ ਬੜੇ ਸੁਣੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਕਬੀਰ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਨੇ। ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਸੈਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਦਸ ਦੇਵੇ ਕਿ ਭਗਤੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਧੰਨਿਆਂ! ਭਗਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈਂ। ਦੇਖ, ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੀਆਂ, ਆਹ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਔਹ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਆਹ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਜੇ ਭਗਤੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਇੱਛਾ ਹੋਣ ਸਭੇ ਤੇਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ,
ਸਤਿਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਧੰਨਿਆਂ -

ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਜੋ ਇਛੈ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਇਛਿਆ ਹੋਏਗੀ, ਉਹ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਪੂਰਨ ਆਸਾ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦਾਦਾ ਜੀ! ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਦੇ ਦਿਓ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਧੰਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਐਵੇਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮਿਲਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਧੰਨੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਗੱਲ। ਜਿਹੜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਪਲ ਗਊ ਸੀ, ਉਹ ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਘਰ ਬੰਨ੍ਹ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਓ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਕਪਲ ਗਊ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੇਰੇ ਵਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਆਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਪੱਠੇ ਵੀ ਦੇਵੇਂ ਟਾਈਮ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਇਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰੇ 'ਤੇ। ਉਹ ਫੇਰ ਟਾਲ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ -

ਧੰਨਾ ਕਰਦਾ ਜੋਦੜੀ ਮੈ ਭਿ ਦੇਹ ਇਕ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ।

ਪਥਰੁ ਇਕ ਲਪੇਟਿ ਕਰਿ ਦੇ ਧੰਨੈ ਨੇ ਗੈਲ ਛੁਡਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਧੰਨਿਆਂ! ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਠਾਕੁਰ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਹੋਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਇਹਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਈਂ, ਫੇਰ ਉਸ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਭੋਗ ਲਵਾਈਂ। ਆਹ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਲਾਈਂ,

ਰੋਟੀ ਖਲਾਈਂ ਤੂੰ। ਸਿੱਧਾ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਤੀਤ 100% ਸੀ, ਸ਼ੱਕ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਚਲਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਨ 'ਚ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਹੈਂ ਇਹ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਏਗਾ, ਇਹਦੇ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਏਗਾ। ਬੜਾ ਚਾਉ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਗਾ ਕੇ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮਿਲ ਗਏ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਪੂਜਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਨਾਮਦੇਵ 'ਤੇ ਕਬੀਰ ਵਾਂਗਣ ਭਗਤੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਚਾਉ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਬਹੁਤ ਖਿੱਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਕੰਮ ਮੁਕਾਇਆ। ਸੋਹਣਾ ਥਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਥੇ ਪੱਥਰ ਟਿਕਾ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਉਠਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ, ਆਪ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ। ਦੁੱਧ ਰਿੜਕਿਆ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਧਾਰਾਂ ਚੋਈਆਂ, ਦੁੱਧ ਵਗੈਰਾ ਗਰਮ ਕਰਿਆ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਰੋਟੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਮਿੱਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਾਹੇ ਉਹਨੇ। ਗੰਢੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਦਹੀਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਮੱਖਣ ਉਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਂਕੀ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਥਾਲੀ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਓ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਛਕੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ। ਪਰਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਉਹਨੇ। 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਗੇ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਪਰਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹੋਣੀ। ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਘੰਟਾ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਲੰਘ ਗਏ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਧੰਨਿਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਹੋ ਹੋ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਫੇਰ ਲਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਜ਼ੇ-ਤਾਜ਼ੇ ਲਿਆ ਕੇ ਫੇਰ ਰੱਖ ਦਿਤੇ। ਕੱਪੜਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਡੰਗਰ ਕਿਲਿਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਗੋੜੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਰੰਭ ਰਹੇ ਨੇ, ਮੱਝਾਂ ਰਿੰਗ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੜੀ ਦੇਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਨੂੰ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਲਗਦਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਛਕਾਈਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਵੀ ਲੈਂਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਉਣੇ ਆਉਣੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਆਪ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਕੋਲ ਬਲ ਹਾਰ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਆਦਮੀ ਕੋਲ ਰੋਣ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰ ਇੱਕ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬੱਚਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਅੱਜ ਛਕ ਲੈ। ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਦੇਈਂ, ਮੈਂ ਉਵੇਂ ਦੇ ਲਾਹੁੰਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਉਸ

ਵੇਲੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਹੱਥ ਜੋੜ ਓ ਕਰੇ ਬੇਨਤੀ,
ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਪੈ ਬਹੁਤ ਮਨਾਵੇ।

ਠਾਕੁਰ ਨੋ ਨ੍ਰਾਵਾਲਿਕੈ ਛਾਹਿ ਰੋਟੀ ਲੈ ਭੋਗੁ ਚੜ੍ਹਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਲੱਸੀ ਲੈ ਆਂਦੀ ਤੇ ਰੋਟੀ ਲੈ ਆਂਦੀ -

ਹਥਿ ਜੋੜਿ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰੈ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਪੈ ਬਹੁਤ ਮਨਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ, ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਿਲੋਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਅੱਜ ਛੱਕ ਲਓ। ਅਖੀਰ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ -

ਹਉਂ ਭੀ ਮੁਹੁ ਨ ਜੁਨਾਲਸਾਂ ਤੂ ਰੁਠਾ ਮੈ ਕਿਹੁ ਨ ਸੁਖਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਜੇ ਤੂੰ ਰੁੱਝ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ।

ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਐਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਕਿ ਇਹਨੇ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ। ਪੂਰਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਭੋਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਤੇ ਦਿਨ ਦੋ ਦੋ ਵੱਜ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਥਰ ਵਗੈਰਾ ਉਥੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਆ ਧੰਨਿਆ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੀਏ। ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿੰਨਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਚੌਂਕੀ ਦੇ ਉਤੇ ਥਾਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਪਰੋਂ ਕੱਪੜਾ ਲਾਹ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੱਥ ਲਗਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਦੇ ਪਕਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਮੁਕਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਲੱਸੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਕੁ ਰਹਿ ਗਏ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਇਹਨੇ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੱਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈਂ?

ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਦਾ ਹੀ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਅੱਜ ਖਾ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਜਿਹਨੂੰ ਰੱਬ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈ ਹੈ ਧੰਨੇ ਦੀ ਆ ਕੇ,
ਰੱਬ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੋਸਾਈ ਪਰਤਖਿ ਹੋਇ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ਛਾਹਿ ਮੁਹਿ ਲਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਨਾਲੇ ਲੱਸੀ ਛਕਦਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ।

ਭੋਲਾ ਭਾਉ ਗੋਬਿੰਦੁ ਮਿਲਾਵੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਐਸਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਨਿਰਗੁਨ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਐਸੇ ਖਹਿੜੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਕਿ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਹੀਏ ਕਿ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਐਸੇ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਈਏ। ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪੰਨੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਛਕਾ ਦੇਈਏ। ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਚੌਵੀਂ ਘੰਟੇ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ, ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਮਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਨਹੀਂ ਖਾਣਗੇ। ਆਪ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਫੇਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਖਾਧਾ। ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਲਿਆਓ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਈਏ।

ਐਸਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਠ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋ 'ਨਾਮ' ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ, ਲਾਈਟ ਹੀ ਲਾਈਟ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਤੇ ਲਾਈਟ ਦੇ ਉਤੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਥਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਮਾਨ ਦੇਖਿਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਫੇਰ ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਸੋ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕ ਹਟੇ ਮਹਾਰਾਜ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੱਸੋ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਦਿਨ ਭੁੱਖੇ ਰਹੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਦਾਤ ਦਿਓ ਮੈਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰੇਂਗਾ ਭਾਈ ਕੀਰਤਨ। ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੂੰ ਵੀ ਦਸ ਭਾਈ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਬਈ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗੇ।

ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਸੰਤ ਜਵੰਦ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਦਾਤ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਤੇ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲਿਆ ਕਰੋ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੋਇਆ -

ਗੁਰੂ ਮੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੪

ਸਿਰਫ ਪਰਤੀਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਾਡੇ 'ਚ ਪਰਤੀਤ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਡੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮੰਝ ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਣ ਜਿਹੜਾ ਮੁੱਲ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਤੀਤ।

ਦੂਸਰਾ ਮੁੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ, ਦੁੱਖ ਆਵੇ ਸੁੱਖ ਆਵੇ, ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮੰਨਣਾ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪੁੱਛਿਆ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਜਿਹਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਐਸਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਅੰਤ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਓ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਗੁਜਰਾਤ ਚਲੇ ਜਾਓ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ। ਉਥੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜਾ ਕੇ।

ਗੁਜਰਾਤ ਸ਼ਹਿਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਧਨ ਵਾਲਾ ਧਨੀ ਬੰਦਾ। ਉਹਦਾ ਘਰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਜਦੋਂ ਗਏ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਢੋਲਕ ਵੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਨੇ, ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਵੜੋ, ਬਹੁਤ ਸਜੀ ਹੋਈ ਬੈਠਕ, ਗਲੀਚੇ ਵਿਛੇ ਹੋਏ ਤੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠੇ ਇੱਕ ਤੰਪੜ ਸਿਉਂ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਆ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਬਚਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਮੰਜੇ ਦੇ ਹੇਠ ਇਕ ਪੂਲਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਸੀੜੀ ਪਈ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਤੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਕੋਰਾ ਘੜਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ! ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕਾਕੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਜਾਇਓ ਨਾ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਵਿਆਹ ਚਲੇ ਗਏ, ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹਿਆ, ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਘਰ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ, ਉਥੇ ਮਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਵਾਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਰਾਹ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ

ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਰਾਤ ਆ ਗਈ, ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਉਤਰ ਆਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਲੜਕਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ। ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਲੜਕਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਦੀ ਦੇਰ ਨੇ ਪਰ੍ਹੇ ਮਾਰਿਆ ਭਾਂਡਾ ਵਗਾਹ ਕੇ, ਭੈਣਾਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਘਰ 'ਚ ਕੁਰਹਾਮ ਮੱਚ ਗਿਆ। ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਲਾਹ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾ ਲਏ। ਸੋਗ ਫੈਲ ਗਿਆ ਘਰ 'ਚ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਤੱਪੜ ਕੱਢ ਲਿਆਏ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾ ਕੇ, ਤੱਪੜ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ, ਸਾਰੀ ਬਰਾਤ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਸਮਝ ਆਈ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂਹੀ ਸਿਉਂਦਾ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੱਪੜ ਸਿਉਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਸੀ ਇੱਥੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਰਜ ਛਿਪਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਲਦੀ ਕਰੋ, ਸਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿ ਆ ਜਾਓ, ਆਪਾਂ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੀਏ। ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ, ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੋ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਿੱਠਾ ਲੱਗੇ ਸਾਨੂੰ, ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਥੀ ਵੀ ਉਥੇ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਘੜਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੂਲਾ ਪਿਆ, ਤੱਪੜ ਤੁਸੀਂ ਸੰਵਾਰਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਿਉਂ ਕਰੀ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਇਹਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਉਮਰ ਮੰਗ ਲੈਣੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਜੇ ਮੈਂ ਉਮਰ ਵੀ ਮੰਗ ਲੈਂਦਾ ਫੇਰ ਵੀ ਤਾਂ ਇਹਨੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸੀਗਾ, ਕੱਚੀ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਮੰਗਣੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਲੜਕੀ ਜਿਹੜੀ ਵਿਆਹੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛ ਲਓ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਲੜਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੇਟਾ! ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਇਨ੍ਹਾਂ

ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ 'ਚ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਤਪ ਕਰਿਆ, ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਐਨਾ ਤੇਜ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਸੁਅੰਬਰ ਰਚਾਓ, ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਂਗੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਪੈ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਲੈ ਕੇ ਘੁੰਮੀ। ਕੋਈ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਸਾ, ਜਿਹਦੇ ਵਲ ਮੈਂ ਦੇਖਾਂ ਉਹ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰੀ। ਇੱਕ 22 ਸਾਲ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਮਹਾਤਮਾ, ਉਹਦੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਐਡਾ ਤੇਜ 'ਤੇ ਜਲਾਲ ਉਹਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਅੰਦਰ ਕਿ ਇੱਕ ਦਮ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਪੈ ਗਈਆਂ।

ਪਿਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ। ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਜਾਓ। ਉਹਦੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਜਨਮ 'ਚ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ, ਅਗਲੇ ਜਨਮ 'ਚ ਹੋਏਗੀ।

ਸਬੰਧ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਸਿਰਫ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਬੱਸ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਪਤਨੀ ਬਣ ਜਾਵਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਉਹਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਾਹਦਾ ਅਫਸੋਸ ਕਰਾਂ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਮਰਿਆ ਹੈ, ਮਰਦਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਅਮਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਮਾਣ ਹੈ।

ਆਹ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਜੀ!

ਇਹ ਬੜੀ ਔਖੀ ਖੇਡ ਹੈ। ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਦੁਖ, ਸੁਖ, ਜਿੰਨਾ ਕੁਛ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਕੇਤਿਆ ਦੁਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ ॥

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੫

ਕੌਣ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦਾਤ ਕਰੇ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਦੁਖ ਸੁਖ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਹੋਵੇ,
ਕਿਸ ਬੈ ਜਾਇ ਰੁਆਈਐ ਜੀ।**

ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਪਿਆਰੇ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥ ੩ ॥

ਜੇ ਤੂੰ ਕਰਾਵਹਿ ਸੇ ਕਰੀ ਪਿਆਰੇ ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੩੨

ਭਾਣੈ ਤਖਤਿ ਵਡਾਈਆ ਭਾਣੈ ਭੀਖ ਉਦਾਸਿ ਜੀਉ ॥

ਭਾਣੈ ਬਲ ਸਿਰਿ ਸਰੁ ਵਰੇ ਕਮਲੁ ਫੁਲੈ ਆਕਾਸਿ ਜੀਉ ॥

ਭਾਣੈ ਫਵਜਲੁ ਲੰਘੀਐ ਭਾਣੈ ਮੰਤਿ ਭਰੀਆਸਿ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੭੬੨

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਹੜਾ ਭਾਣਾ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਖ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਓਹੀਓ ਸੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਜਿਹੜੇ।**

ਜੇ ਤੁਧੁ ਕਰਣਾ ਸੇ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਭਾਣੈ ਵਿਚਿ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਆਇਆ ॥

ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਸੇ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਭਾਣੈ ਵਿਚਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਭਾਵੈ ॥

ਸਰਜੇ ਹੀ ਸੁਖੁ ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ॥

ਭਾਣੈ ਨੇ ਲੋਚੈ ਬਹੁਤੇਰੀ ਆਪਣਾ ਭਾਣਾ ਆਪਿ ਮਨਾਇਦਾ ॥ ੨ ॥

ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਸੁ ਮਿਲੈ ਤੁਧੁ ਆਏ ॥

ਜਿਸੁ ਭਾਣਾ ਭਾਵੈ ਸੇ ਤੁਝਹਿ ਸਮਾਏ ॥

ਭਾਣੈ ਵਿਚਿ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਭਾਣਾ ਕਿਸਹਿ ਕਰਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੬੪

ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ। ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਉਹਦੀ ਉਂਗਲੀ ਕੱਟੀ ਗਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਮੇਰੀ ਉਂਗਲੀ ਕੱਟੀ ਗਈ।"

ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਲਾ ਹੋਇਆ।

ਬੜਾ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹਟ ਜਾ। ਖਬਰਦਾਰ ਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਪਾਸੇ ਹਟ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਫੇਰ ਸਮਝਾਂਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਘੋੜਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਨਠਾਇਆ, ਸਾਥ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਗਿਆ ਅੱਗੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਬੰਦੇ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ।

ਫੜ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ, ਅੱਜ ਬਲੀ ਇਹਦੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਬਖ਼ੋਰਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਬਲੀ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਬਲੀ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅੰਗ ਦੇਖੋ। ਜਦੋਂ ਅੰਗ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਚੀਚੀ ਕੱਟੀ ਹੋਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ ਭਾਈ ਇਹਦੇ ਅੰਗ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਪਈ, ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਿਆ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਲਿਆ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਜੇ ਮੇਰੀ ਉਂਗਲੀ ਕੱਟਦੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਬਲੀ ਦਿਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਮੇਰੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਉਂਗਲੀ ਨਾ ਕੱਟਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਨਠਾਉਂਦੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਉਂ 'ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਭਾਣਾ ਠੀਕ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਭਾਈ ਮੰਤ! ਦੂਸਰਾ ਮੁੱਲ ਹੈ ਇਹ। ਰਜ਼ਾ ਮੰਨਣੀ, ਦੁੱਖ ਆ ਜਾਵੇ, ਸੁੱਖ ਆ ਜਾਵੇ।

ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਪਿਆਰ। ਚੌਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰ। ਪੰਜਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਉਸਤਤਿ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਜਾਨਣਾ। ਛੇਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਅਰਪਣ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ। ਸੱਤਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੰਤਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ, ਅੱਠਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲਗਨ, ਨੌਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ। ਦਸਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਭਿਮਾਨ ਛੱਡਣਾ। ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਭਜਨ 'ਚ ਲੱਗ ਜਾਣਾ। ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਾ ਵਰਤਣਾ ਆਪਣੇ ਸੁੱਖ ਵਾਸਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਮੁੱਲ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ। ਸੋਚ ਲੈ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਹ, ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਮੁਕਾਮ ਢਾਹ ਕੇ ਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਗੁਣ ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਨੇ ਦੱਸੇ ਨੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਵੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੋ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਵੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਐਡਾ ਸਸਤਾ ਸੌਦਾ ਜੇ ਸਿਰ ਦਿਤੇ 'ਤੇ ਵੀ 'ਨਾਮ' ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੁਕਾਮ ਢਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ। ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਵੀਚਾਰ ਅਗਲੇ ਦੀਵਾਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ। ਇਹਨੂੰ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰਿਓ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਮੁੱਲ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰਸਤੋਤਰ 'ਚ ਬੋਲੋ।

ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਦਸੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 49)

ਪਉੜੀ ਬਾਰਵੀਂ

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ; ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਤਿ=ਅਵਸਥਾ ਵਾ: ਗਿਆਨ, ਚਾਲ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਰੀਤੀ, ਹਾਲਤ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ=ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣੁ ਤਾ ਖਸਮੈ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਾਇਸੀ॥
ਅੰਗ - ੪੭੧

ਨਾਨਕ ਮੰਨਿਆ ਮੰਨੀਐ ਬੁਝੀਐ ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ॥
ਅੰਗ - ੯੫੪

ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਈਐ ਬੁਝੈ ਜਨੁ ਕੋਈ॥ ਅੰਗ - ੧੨੩੯

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਣ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰੰਤੂ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਦੀ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਤੋੜੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ। ਇਹ ਸਭ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਦੀ ਹੀ ਬਰਕਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਨੋਟ : ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਆਂ ਅਭੇਦਤਾ ਦੀਆਂ ਸਾਧਕ ਅਤੇ ਭੇਦ ਦੀਆਂ ਬਾਧਕ ਜੁਗਤੀਆਂ ਸਹਿਤ ਅਦਵੈਤ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। (ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪੰਜਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ)

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ; ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ॥

ਜੇ ਕੋ = ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਰੀਤੀ ਬਾਰੇ ਕਹੈ = ਕਹਿਣਾ ਭੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪਿਛੈ = ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਪਛੁਤਾਇ = ਪਸਚਾਤਾਪ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਪੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੇਗਾ ਅਥਵਾ ਜੇ ਕੋ = ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਥਨ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਛੈ - ਪਿੱਛੋਂ ਪਛੁਤਾਇ = ਪਛੁਤਾਵਾ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮੰਨਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਅਧੂਰਾ ਛੁੱਟਣ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਛੁਤਾਵਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੁਸ਼ਨ - ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਜੁਬਾਨੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਜਾਂ ਅਵਸਥਾ ਲਿਖ ਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ -

ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ; ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਨਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਾਗਦਿ = ਕਾਗਜ਼ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਕਲਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਲਿਖਣਹਾਰੁ - ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਲਿਖ ਸਕੇ। ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਬਸੁਧ ਕਾਗਦ ਬਨਰਾਜ ਕਲਮਾ ਲਿਖਣ ਕਉ ਜੇ ਹੋਇ ਪਵਨ ॥
ਬੇਅੰਤ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਇ ਪਾਇਆ ਗਹੀ ਨਾਨਕ ਚਰਣ ਸਰਨ ॥
ਅੰਗ - ੪੫੮

ਭਾਵ ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਲਿਖਾਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗਣੇਸ਼ ਜੀ ਵੱਡੇ ਲਿਖਾਰੀ ਮੰਨੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋੜਾਂ ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਹੱਥ ਵੀ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵੀ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਸੁਰਸਤੀ ਆਪ ਬਕਤਾ ਬਣ ਜਾਏ ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂ ਕਥਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਾਗਦ ਦੀਪ ਸਭੈ ਕਰਿ ਕੈ
ਅਰੁ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦਨ ਕੀ ਮਸੁ ਕੈਹੋ॥
ਕਾਟ ਬਨਸਪਤੀ ਸਗਰੀ ਲਿਖਬੇ
ਹੂੰ ਕੇ ਲੇਖਨ ਕਾਜ ਬਨੈ ਹੋ॥
ਸਾਰਸੁਤੀ ਬਕਤਾ ਕਰਿ ਕੈ ਜੁਗਿ
ਕੋਟਿ ਗਨੇਸ਼ ਕੈ ਹਾਥ ਲਿਖੇ ਹੋ॥
ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਿਨਾ ਬਿਨਤੀ
ਨ ਤਉ ਤੁਮ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਨੈਕ ਰਿਝੈ ਹੋ॥

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੪੬

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ-

ਕਬੀਰ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦਹਿ ਮਸੁ ਕਰਉ ਕਲਮ ਕਰਉ ਬਨਰਾਇ ॥
ਬਸੁਧਾ ਕਾਗਦੁ ਜਉ ਕਰਉ ਹਰਿ ਜਸੁ ਲਿਖਨੁ ਨ ਜਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੬੮

ਅਰਥਾਤ ਸੱਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾ ਕਰਕੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ, ਅਵਸਥਾ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਥਵਾ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਕਾਗਦਿ-ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਸੁਰਤੀ ਰੂਪੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਵ ਰੂਪ ਲਿਖਣਹਾਰੁ=ਲਿਖਾਰੀ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਲਿਖ ਨ=ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਮੰਨੇ ਕਾ; ਬਹਿ ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ = ਬੈਠ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਜਨ, ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰੁ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਉਹ ਵੀ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਐਸਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਐਸਾ ਨਾਮੁ; ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਹ ਨਿਰੰਜਨੁ=ਨਿਰ=ਅੰਜਨੁ=ਕਾਲਖ ਰੂਪ

ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -
ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ; ਮਨਿ ਕੋਇ॥

ਜੇ=ਜੇਕਰ ਕੋ=ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨਣਾ ਕਰਕੇ ਜਾਣੈ=ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੇ ਕੋ=ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮਨਿ=ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਪੁੱਛ ਨੂੰ ਜਾਣੈ=ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਨਿ=ਮੱਤ੍ਰ ਦਾ ਮੰਨਿ=ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੋਇ=ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਗਤਿ=ਰੀਤੀ, ਮਰਯਾਦਾ, ਚਾਲੀ, ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰੰਤੂ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਹਿ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਪੂਰਾ ਲਿਖਣ ਲਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਕਲਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਲਿਖ ਸਕੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਸਨਾ ਵਲੋਂ ਬਹਿ=ਇਸਥਿਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਹਿ ਬੈਸਿ ਕਿ ਕੀਰਤਿ ਮੈ ਕਹਾਂ॥

ਅਰਪੀ ਸਭੁ ਸੀਗਾਰੁ ਏਹੁ ਜੀਉ ਸਭੁ ਦਿਵਾਂ॥

ਅੰਗ -
੧੩੬੧

ਪਉੜੀ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ

ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕਥਾ ਤਾਂ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਏਨੀ ਕੁ ਤਾਂ ਦੱਸਣਾ ਕਰੋ ਜਿਤਨੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਉਸ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਮੰਨੈ; ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮਨਿ=ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬੁਧਿ=ਮਤਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੁਰਤਿ=ਗਿਆਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਮਨਿ=ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬੁਧਿ=ਅੰਤਹਕਰਣ ਅੰਦਰ, ਸੁਰਤਿ=ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਚੇਤਨ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਸਾਖਿਆਤ ਹੋਵੈ=ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮਨਿ=ਮਨ ਅਤੇ ਬੁਧਿ=ਬੁੱਧੀ ਸੁਰਤਿ=ਗਿਆਤ ਵਾ: ਸੁ+ਰਤਿ=ਸੁ=ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਰਤਿ=ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਾਲੇ (ਰੱਤੇ ਹੋਏ) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਮਨਿ= ਮਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬੁਧਿ=ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ=ਵੇਦ ਸ਼ਰਤੀਆਂ ਭਾਵ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੁਤੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਵੇਦ ਸ਼ਰਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਤਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਥਵਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ=ਚਿੱਤ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨਿ=ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਿ=ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਬੁਧਿ=ਮੱਤ੍ਰ ਪਰਭੂ ਉਪਰ ਨਿਸਚੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਮਨਿ=ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੁਧਿ=ਬੋਧ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੁਰਤਿ=ਗਿਆਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ

ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਮਨਿ=ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸੁਰਤਿ=ਸੁਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋੜਨ ਦੀ ਅਤੇ ਬੁਧਿ=ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਟਿਕਾਉਣ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਗੁਰਮਤਿ ਮਤਿ ਅਚਲੁ ਹੈ ਚਲਾਇ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥ ਅੰਗ
- ੫੪੮

ਅਥਵਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਸੁਰਤਿ (ਸੁ+ਰਤਿ) ਸੁ=ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਰਤਿ=ਪ੍ਰੀਤੀ ਮਨਿ=ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ, ਵਿਕਲਪਾਂ ਦਾ ਅਭਾਵ ਅਤੇ ਬੁਧਿ=ਆਤਮਾ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧੀ; ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੰਨੈ; ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ॥

ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਸਗਲ=ਸਾਰੇ ਭਵਨਾਂ ਦੀ ਸੁਧਿ=ਸੋਝੀ ਵਾ: ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਰਤਿ ਉਪਜੈ ਨਾਮੇ ਮਤਿ ਹੋਈ॥ ਅੰਗ -
੧੨੪੨

ਮੰਨੈ; ਜਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ॥

ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜਮ ਕੈ=ਜਮਾਂ ਦੇ ਸਾਥਿ=ਸੰਗ ਨ ਜਾਇ=ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਰਾਮ ਗਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਜਾਮਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਨੈ=ਮੰਨਣ ਕੈ=ਕਰਕੇ ਜਮ=ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਾਥ=ਸਾਥੀ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨ ਜਾਇ=ਨਹੀਂ ਜੰਮਦਾ।

ਐਸਾ ਨਾਮ; ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥

ਨਿਰੰਜਨੁ=ਮਾਇਆ ਕਾਲਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ=ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ; ਮਨਿ ਕੋਇ॥

ਜੇ=ਜੇਕਰ ਕੋ=ਕੋਈ ਮਨਿ=ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ=ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਜਾਣੈ, ਉਹ ਕੋਇ=ਕੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰੇ, ਉਹੋ ਹੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬੁੱਧ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੁਰਤਿ=ਗਿਆਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਧਿ=ਖਬਰ ਜਦੋਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਮੌਤ ਦੀਆਂ, ਜਮਾਂ ਦੀਆਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰਕਾਂ ਰੂਪੀ ਚੋਟਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਸਾਥ=ਸਾਥੀ ਹੋ ਕੇ ਜਮ ਲੋਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਅਜਾਮਲ ਪਾਪੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨ, ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਰਾਮਗਣ ਬੈਕੁੰਠ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

(ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਫੇਰੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸਦੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਨਗਰ, ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਖੂਹ ਤੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਝੱਟ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪੁੰਮ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ 'ਨਾਨਕ' ਸੰਤ ਬਣ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਹ ਭੱਜੇ ਆਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮੋਹ ਨਾਲ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਏ। ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਤੇ ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ ਰਾਮ ਵੀ ਆਏ। ਮਿਲੇ ਤੇ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਘਰ ਚੱਲੋ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਜਾਣਾ ਨਾ ਮੰਨੇ।

ਜਦ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਝੱਟ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਿਲਣ ਹੀ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਆਏ ਹਨ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਯਾਦ ਕਰਨ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਜਿਸ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਵਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਆਪ ਮੰਜੇ ਦੀ ਪੁਆਂਦ ਵਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ?

'ਤੁਸੀਂ ਧੁਰ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਹੋ?' ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ। ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਭੁੰਜੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਸੁਧੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਸੋਈ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਵਧੀਆ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਇਥੇ ਹੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣਗੇ। ਫਿਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਤੇ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤ ਬਣ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ? ਇਥੇ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੋ, ਭਾਵੇਂ ਸੰਤ ਵੇਸ ਹੀ ਰੱਖੋ। ਇਥੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ। ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਖਰਚੋ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖੇ ਲਾਉ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ। ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਜਿਥੇ ਲਿਜਾਏ, ਉਥੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਰੱਖੇ ਉਥੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਟਿਕੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਉਹਨੇ ਮੁੜ ਤਰਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਤਾਂ ਇਥੇ ਠਹਿਰੋ। ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਆਖੀ ਉਹਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਤ ਬਾਹਰ ਰੁੱਖਾਂ ਹੇਠ ਹੀ ਡੇਰਾ ਰਖਦੇ। ਦਿਨ ਕਦੇ ਕਿਧਰੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਧਰੇ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਕ ਅੱਧ ਵਾਰ ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ। ਰੋਟੀ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ। ਜਿਤਨੇ ਦਿਨ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਰਹੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਲਾਅ ਜਾਂ ਟੋਭਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਝੱਟ ਇਕ ਤਲਾਅ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਹੀ ਕੱਚਾ ਤਲਾਅ ਹੁਣ ਪੱਕੇ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਤਲਵੰਡੀ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁੜ ਅੱਗੇ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਤੁਰ ਪਏ।

ਬੋਲੋਤੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਕਿਉਂ ਚੁਕੀਏ?

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜੰਗਲਾਂ, ਉਜਾੜਾਂ ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਦਿਨ ਦੇ ਸਫਰ ਪਿਛੋਂ ਹੜੱਪੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਰੁੱਖ ਹੇਠ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਾਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਮੰਗੋ। ਆਪੇ ਲੋਕ ਉਹਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਮੰਗੇ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਦੇਣਗੇ? ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਨੇ ਉਹਦਾ ਆਦਰ ਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਧੀਆਂ। ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਸਤਰ, ਕੱਪੜੇ, ਰੁਪਏ ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਵੀ ਦਿਤੀਆਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਬੇਹਦ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਗਏ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਵੀ ਹੋਇਆ।

ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਪੰਡ ਬੰਨ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਚੁਕ ਲਿਆਇਆ ਏ?" ਵਸਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਦੇ।" ਮਰਦਾਨਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਪੰਡ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਆਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਬੋਲੋਤੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਸਫਰ ਵਿਚ ਚੁੱਕਣਾ ਮੁਸੀਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਇਆ

ਹੜੱਪੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਲੰਭਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਨਗਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਇਕ ਵੱਡੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇਖੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜਦਿਆਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੰਦਰ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਸੀਤ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੱਜਣ ਸੀ। ਉਹ ਯਾਤਰੂਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਂਦਾ ਤੇ ਰੱਜ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦਾ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ

ਭਗਤ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਂਦਾ। ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰ ਕੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂ ਦੱਬ ਦਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਉਹਦੀ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਗਏ। ਉਹਨੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਬੜਾ ਆਦਰ ਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲਾਲਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪਾਸ ਜਿਹੜੀ ਪੋਟਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਤ ਕਾਫੀ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤਕ ਜਾਗਦੇ ਰਹੇ। ਸੱਜਣ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਸੌਂ ਜਾਉ। ਅੰਦਰ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਵਧੀਆ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਛਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੌਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਚਲੇ ਚਲਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਵਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤੇ ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸੱਜਣ ਨੇੜੇ ਬੈਠਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕੀਰਤਨ ਨੇ ਉਹਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਵਪਾਰੀ ਜਾਂ ਧਨਾਢ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ।

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਲੱਗਾ ਮਾਫੀਆਂ ਮੰਗਣ। ਉਹਨੇ ਤਰਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ ਜਾਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਗੁਨਾਹ ਮਾਫ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਫੜੋ। ਵਚਨ ਕਰੋ ਕਿ ਅੱਗੇ ਅਜੇਹਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ। ਜੇ ਧਨ ਇਸ ਮਾੜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਉ। ਮਾੜੀ ਕਮਾਈ ਘਰ ਨਾ ਰੱਖੋ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋਵੋਗੇ। ਸੱਜਣ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਸਾਰਾ ਧਨ ਘਰ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਂਤੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਤੂੰ ਇਹ ਮੰਦਰ ਤੇ ਮਸੀਤ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੇ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਬਣਾ। ਨਾਮ ਜਪ ਤੇ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ਮਨ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਮਿਟ ਜਾਏਗੀ।

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਟਿਕਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਸੁਤੀਆਂ ਕਲਾਂ ਜਗਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨੂਰਾਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਤੋਂ ਸੱਜਣ ਭਗਤ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਜੀਵਨ ਭਰ ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨੇਕ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਗਤ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

ਇਕ ਪੀਰ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਇਆ

ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਭਗਤ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੁਰਨ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਅਜੇਹੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੇ ਇਕ ਪੀਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖੀ

ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਰੁਖ ਹੇਠ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਖਿਚਿਆ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਤੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ। ਪੀਰ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਕੌਣ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਜਦ ਪੁਸ਼ਿੱਧੀ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਧਰੋਂ ਆਏ ਹੋ ਤੇ ਕਿਧਰ ਜਾਉਂਗੇ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਦਿਤਾ 'ਹਵਾ ਇਕ ਪਾਸਿਉਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਤੁਰਨੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਪੀਰ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਰਹੋਗੇ ਤੇ ਚੁਬਾਰਾ ਪਾਉਂਗੇ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਕੀਰ ਦਾ ਘਰ ਸਾਂਈਂ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਹੈ। ਚੁਬਾਰੇ ਪਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਢਾਵਾਂਗੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੈ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਆਤਮਾ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦਾ। ਪਿਆਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ।

ਪੀਰ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੁਬਾਰੇ ਦਾ ਕਾਹਦਾ ਮਾਣ? ਜਦ ਮਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੁਬਾਰੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦੇ? ਕਿਸੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਬਰ ਪੁਟ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਹ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਤਮਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇਗੀ? ਕੀ ਚੁਬਾਰੇ ਦਾ ਮਾਣ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਆਏਗਾ? ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੁਬਾਰਾ ਉਲਟ ਕੇ ਕਬਰਾਂ ਤੇ ਮੜੀਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਉਧਰ ਮਨ ਵਿਚ ਜਦ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ। ਉਹਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਇਥੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਕੱਢਣ ਆਇਆ ਸੀ ਪਰ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਉਥੇ ਹੋਰ ਰੁਕ ਗਏ। ਪੀਰ ਜੋ ਬੜਾ ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਹੰਕਾਰ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਾ ਸੰਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਨ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਵੇ, ਰੱਬ ਉਸ ਤੇ ਕਦੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਤੇ ਡਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਪੀਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅਸਲ ਸਾਈਂ ਦਾ ਫਕੀਰ ਤੇ ਪੀਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸੁਧਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਗੜੇ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਕਤੂਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-42)

ਪਾਂਧਾ

ਬਲਿਓ ਚਰਾਗੁ ਅੰਧਾਰ ਮਹਿ ਸਭ ਕਲ ਉਧਰੀ ਇਕ ਨਾਮ ਧਰਮ॥

ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਹੇਠ ਦੱਬੀ ਭਾਰਤ ਭੂਮੀ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਦਲੀ ਦੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਵੇਖੀ। ਆਖਰੀ ਪਠਾਣ ਘਰਾਣੇ ਲੋਧੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਸਿਕੰਦਰ ਆਦਿਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜਬਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਦਾਂ ਵਿਚ -

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਅੰਕਿਤ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਅੱਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀਨੀ ਜੋਸ਼ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬੇਵਸੇ ਲਿਖ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਲੇਜ਼ਾ ਕੰਬ ਉਠਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਉੱਚੇ ਪਰਬਤਾਂ ਗਹਿਰੇ ਬਨਾਂ ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਆਦਿਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਯਾ ਪਸਿੱਤੇ ਪਾਸੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਫਿਰਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਸਿੱਤੇ ਪਾਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਲਵੰਡੀ ਨਾਮੇ ਗਿਰਾਂ ਸੀ। ਸੀ ਤਾਂ ਲਾਹੌਰੋਂ 20-25 ਕੋਹ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਪਰ ਪਾਸਾ ਪਸਿੱਤਾ ਤੇ ਰੜੇ ਜਿਹੇ ਬਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਸੀ। ਏਸ ਬਸਤੀ ਨੂੰ ਪਿੰਡੀ ਭੱਟੀਆਂ ਦੇ ਰਾਇ ਭੋਏ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਏ। ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਗਿਰਾਂ, ਪਰ ਭੋਏ ਨੇ ਏਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਵਸਾਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਤਪੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਥਾਪਿਆ। ਭੱਟੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਭੱਟ ਪਦ ਤੋਂ ਹੈ, ਭੱਟ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹੀ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਵੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਭੱਟ ਤੇ ਇਹ ਭੱਟ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਸਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਇ ਭੋਏ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਏਸਨੂੰ ਸ਼ਕਰਪੁਰ ਦੇ ਪਰਗਣੇ ਵਿਚ ਦਸ ਕੁ ਪਿੰਡ ਜਗੀਰ ਮਿਲੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਏਸ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਵਸਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਸੋਬਾ ਬਣਾਇਆ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਸਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦੀ ਕਾਰਦਾਰੀ ਉਤੇ ਗੋਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਨਰੈਣ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸ਼ਿਵਰਾਮ ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਥਾਪ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸਾ ਲਿਆ। ਲਗਭਗ ੧੫੧੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਰਾਇ ਭੋਏ ਮਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁਤ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਉਸਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਤਪੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੋਇਆ।

ਏਸ ਨੇ ਸ਼ਿਵਰਾਮ ਦੇ ਬੇਟੇ ਕਲਿਆਣ ਚੰਦ ਨੂੰ - ਜਿਸਨੂੰ ਆਪ ਕਾਲੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਿਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਕਾਰਦਾਰ ਥਾਪਿਆ।

ਇਸ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀਆਂ ਭੋਆਂ ਧਨ ਉਪਜਾਊ ਸਨ, ਖੂਹਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬਨ-ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਣ ਦੇ ਜੰਗਲ-ਦੁਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਫੇਰੇ ਟੋਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ ਬਹੁਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਾਇ ਭੋਏ ਕਿਸਦੇ ਲੋੜ ਯਾ ਦਬਾਉ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੁਲਮ ਵਲ ਰੁਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਤਪੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਿੰਦੂ ਸੰਤ, ਸਾਧ, ਪੰਡਤ ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਬੀ ਫਕੀਰੀ ਦੀਆਂ ਜੂਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਓਟ ਤੇ ਆਦਰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਰਖਦਾ ਸੀ।

ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦੀ ਘਰ-ਘਰ ਕਥਾ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ ਬੇਟੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਏਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਕਪੜਾ ਗਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਹਿੰਦੂ ਪਾਸ ਨਾ ਰਹੇ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਦਾ ਅੰਨ ਦਾਣਾ ਜਿਸ ਹਿੰਦੂ ਦੇ ਘਰ ਹੋਵੇ ਖੱਸ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਜੇ ਰਾਜਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਅਹਿਲਕਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾਂ ਵਧੀਕ ਜੁਲਮ ਕਰਨਗੇ? ਏਸ ਅਤਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਦੇ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਹੋਈ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। 'ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ।'

ਕੁਛ ਆਰਾਮ ਸੀ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਸੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਟਾਵੇਂ ਭਲੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਭਲਿਆਈ ਦੇ ਵਰਤਾਉ ਨਾਲ ਆਪ ਵੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਟਕੇ ਭਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਐਸੇ ਰਾਜ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਪਰਨਾ ਤਪਾ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ ਜੋ ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ ਲਗਭੱਗ ਸਾਰੀ ਐਸੀ ਸੀ ਜੋ ਤਦੋਂ ਉਜਾੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਵਸਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੇ ਧਰਾ ਭਾਰ ਹਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾਤੇ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਫਖਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਏਥੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੀ ਹੋਏ।

ਉਪਰ ਕਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਤ੍ਰੈਏ ਪੰਡਤ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਾਂਧਾ ਆਪਣੇ ਬਾਲਕੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗਾ। ਅੱਜ ਬਾਲਕਾ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਪੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਅਲੱਗ ਜਾ

ਬੈਠਾ। ਪੱਟੀ ਲਿਖਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ, ਪਰ ਮਹੀਨ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਛ ਗਾਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਂਧਾ ਪਲੇ-ਪਲੇ ਤੱਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰਦਿਆਲ ਦੀ ਆਖੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਸਬੂਤ ਐਡੇ ਕਾਹਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿੱਡੀ ਕਾਹਲੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪਾਂਧਾ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਨਾਨਕ ਅੱਜ ਪੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਨਵੇਂ ਕੋਠੇ ਪਾ ਕੇ ਦਿਆਂਗਾ, ਪਰ ਨਾਨਕ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਨਾ ਆਇਆ, ਤਦ ਪਾਂਧੇ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਅੱਜ ਪੱਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ? ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਪਰਬਤ ਜੇਡੀ ਛੱਲ ਵਾਂਗੂੰ ਇਕ ਖਾਸ ਰੰਗ ਨਾਲ ਅਨੋਖਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਠਿਆ, ਮਸਤ ਚਾਲ ਟੁਰਿਆ, ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਰਸੀਲੇ ਮੋਤੀ ਭਰੇ ਸਨ, ਜੋ ਭਰੇ ਸਨ, ਪਰ ਡੁਲ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਅਜੀਬ ਮਿੱਠੇ ਆਲਸ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਸੀ, ਆ ਪਾਂਧੇ ਦੇ ਹੱਥ ਇਕ ਪੱਟੀ ਦਿਤੀ, ਦੋ ਪੱਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖੀਆਂ। ਪਾਂਧਾ ਪੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਾਂ ਕੋਠੇ ਵਿਆਜ ਦੇ ਅੰਗ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਦੇਖ, ਭਈ ਹਰ ਅੱਖਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਬਾਰਤ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਜੋ ਨਾਨਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ? ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਹੋਰ ਹੈ। ਪਾਂਧਾ ਪੜਨ ਲੱਗਾ, ਇਕ-ਇਕ ਅੱਖਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਰਮਾਰਥੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ -

ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ
ਸਭਨਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕੁ ਭਇਆ ॥
ਸੇਵਤ ਰਹੇ ਚਿਤੁ ਜਿਨੁ ਕਾ ਲਾਗਾ
ਆਇਆ ਤਿਨੁ ਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਕਾਹੇ ਭੂਲੇ ਮੂੜ ਮਨਾ ॥
ਜਬ ਲੇਖਾ ਦੇਵਹਿ ਬੀਰਾ ਤਉ ਪੜਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਵੜੀ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਦਾਤਾ
ਆਪੇ ਸਚਾ ਸੋਈ ॥
ਏਨਾ ਅਖਰਾ ਮਹਿ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ
ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੨ ॥
ਉੜੈ ਉਪਮਾ ਤਾ ਕੀ ਕੀਜੈ
ਜਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੨

ਸਾਰੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਰਥੀ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੰਡਤ ਹੱਕਾ ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਦੇ ਬਾਲਕੇ ਦੇ ਰੱਬੀ ਮੱਥੇ ਵੱਲ ਤੱਕੇ, ਕਦੇ ਪੱਟੀ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਪੜੇ। ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਵਾਕ ਚੇਤੇ ਆਏ, ਆਖੇ - ਇਹ ਉਮਰਾ, ਇਹ ਬਾਣੀ, ਇਹ ਵੈਰਾਗ, ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼। ਅੱਜ ਪਾਂਧਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਖੇ, ਇਹ ਹੋਸ਼ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤਾਂਹੀਓਂ ਅੰਨ ਬਸਤੁ,

ਜੋ ਘਰੋਂ ਮਿਲੇ, ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਤਾਰ ਹੋਊ ਜ਼ਰੂਰ। ਫਿਰ ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਸੰਸਾ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਵੇਖੀਏ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੀ ਪੱਟੀ ਲਿਖੀ ਸੂ? ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਉਹ ਵਿਦਿਆ ਜੋ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ? ਲੇਖਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਚ ਚਤੁਰ, ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਸਿਆਣਾ ਹੋ, ਸੁਖ ਪਾਵੇਂਗਾ। ਤਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਤਰਸ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਪਾਂਧੇ ਤੇ ਪਾਈ ਤੇ ਇਕ ਮਿੱਠੀ-ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕੁਛ ਆਖਿਆ ਜੋ ਪਾਂਧੇ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਚਾਰੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ -

ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕਾਗਦੁ ਕਰਿ ਸਾਰੁ ॥
ਭਾਉ ਕਲਮ ਕਰਿ ਚਿਤੁ ਲੇਖਾਰੀ ਗੁਰ ਪੁਛਿ ਲਿਖੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਲਿਖੁ ਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹ ਲਿਖੁ ਲਿਖੁ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥ ੧ ॥
ਬਾਬਾ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੁ ॥
ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਹੋਇ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਥੈ ਮਿਲਹਿ ਵਡਿਆਈਆ ਸਦ ਖੁਸੀਆ ਸਦ ਚਾਉ ॥
ਤਿਨ ਮੁਖਿ ਟਿਕੇ ਨਿਕਲਹਿ ਜਿਨ ਮਨਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥
ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਗਲੀ ਵਾਉ ਦੁਆਉ ॥ ੨ ॥
ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਹਿ ਉਠਿ ਰਖੀਅਹਿ ਨਾਵ ਸਲਾਰੁ ॥
ਇਕਿ ਉਪਾਏ ਮੰਗਤੇ ਇਕਨਾ ਵਡੇ ਦਰਵਾਰੁ ॥
ਅਗੈ ਗਇਆ ਜਾਣੀਐ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਵੇਕਾਰੁ ॥ ੩ ॥
ਭੈ ਤੇਰੈ ਡਰੁ ਅਗਲਾ ਖਪਿ ਖਪਿ ਛਿਜੈ ਦੇਹੁ ॥
ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਹੋਦੇ ਡਿਠੇ ਖੇਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਉਠੀ ਚਲਿਆ ਸਭਿ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਨੇਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੬

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਸਟੀ ਪਟੀ ਸਾਰੀ ਭੁੱਲ ਗਈ, ਮੋਹ ਦਾ ਜਾਲ ਇਕ ਵੇਰ ਤਾਂ ਜਲ ਕੇ ਢਹਿ ਪਿਆ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਾਪਾਇਦਾਰੀ, ਬੰਧਨਾਂ ਦੇ ਕਲੇਸ਼, ਉੱਚ ਜੀਵਨ, ਬੰਦਗੀ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦਿਲ ਤੇ ਫਿਰ ਗਿਆ, ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਸੱਚੇ ਦਿਸ ਪਏ। ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਸਨਾਤਨ ਤੋਂ ਸਨਾਤਨ ਪੁਰਖ! ਤੂੰ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈਂ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਆਤਮੇ ਆਵੇ ਸੋ ਕਰ, ਮੇਰੀ ਵੀ ਕਲਿਆਣ ਚਿਤ ਰੱਖੋ, ਤੇਰੀ ਮਿਹਰਾਮਤ ਹੋਵੇ।

ਹੁਣ ਕੁਛ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੜ੍ਹਨੇ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਸਦਾ ਘਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਜਾਂ ਬਨ ਵਿਚ ਜਾ ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲੀ ਬਾਤੀਂ ਲਗ ਪੈਣਾ।

੩. ਪੰਡਿਤ

ਪਾਰਸੁ ਭੇਟਿ ਭਏ ਸੇ ਪਾਰਸ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਰ ਸੰਗਿ ਥੀਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੭੨

ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਹਰਦਿਆਲ ਪਾਸ ਗਿਲਾ ਕੀਤਾ - ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਜੀ! ਭਲੀ ਪੱਤਰੀ ਲਿਖੀ, ਤੁਸਾਂ ਚੰਗੇ ਨਛੱਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੇ, ਪੁੱਤਰ ਆਲਸੀ ਹੋ ਘਰ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਦਰਿੰਦਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਬਨ ਵਿਚ ਗੋਸ਼ੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਐਸ਼ੂਰਜ ਵਾਲਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗਾਲ ਸੱਟਿਆ ਸੂ। ਘਰ ਬਾਰ ਕੀਕੂੰ ਸੰਭਾਲੇਗਾ? ਤਾਂ ਹਰਦਿਆਲ ਮੱਤ ਦਿਤੀ - ਮਹਿਤਾ ਜੀ! ਪੁੱਤਰ ਬੜੀ ਨਿਆਮਤ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਧੁਰੋਂ ਆਯਾ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਗਤ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋ, ਜੇ ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ, ਵਹੀ ਖਾਤਾ, ਜਗਤ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਛੱਡੀ ਸੂ ਤਾਂ ਚਿਤ ਕਿਉਂ ਉਦਰਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਏਸ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਸ ਬਹਾਲ ਜੋ ਉੱਚੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਦਿਆ ਪਾਵੇ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਗਯ ਹੋਵੇ, ਕੀ ਜਾਣੀਏ, ਜੋ ਸੰਕਰ ਫੇਰ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਦਿਗਵਿਜੈ ਕਰਕੇ ਯਵਨਾਂ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਗਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਨੀਵੀਂ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉੱਚੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਵੇਖ।

ਤਾਂ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਦੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦਾ, ਕਦੇ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਇਕ ਦਿਨ ਬ੍ਰਿਜ ਨਾਥ ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਹੀ ਤਾਂਘਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਨਾਨਕ ਬਾਲਕਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਘੋਖਾਂ ਜੋ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਕਿਹੋ ਕੁ ਜੇਹੇ ਹਨ, ਸੋ ਉਹ ਮੌਕਿਆ ਆ ਗਿਆ।

ਪੰਡਤ ਨੇ ਹੁਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅੱਖਰ ਪਾ ਦਿਤੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਠਣਾ ਬੈਠਣਾ, ਬੋਲ, ਚੁੱਪ, ਤੱਕਣ ਲੱਗਾ, ਮੱਥੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ, ਅੰਦਰ ਆਏ ਤਾਂ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ, ਮ੍ਰਿਦੁਲਤਾ ਵੇਖੋ; ਅਚਰਜ ਹੋਵੇ। ਕਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੱਕੇ, ਕਦੇ ਸਿਰ ਦੁਆਲੇ ਚਾਨਣ ਲਈ ਨੈਣ ਜਮਾਵੇ, ਸੰਥਿਆ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜੋ ਪੜ੍ਹਾਵੇ ਉਹ ਬਿਨ ਦੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਕਾਗਤ ਲਈ ਬਾਲਕਾਂ ਵਿਚ ਖੜੇ ਸਨ ਕਿ ਮਹਿਤੇ ਆ ਪੁਛਿਆ, ਬੇਟਾ ਜੀਉ, ਇਹ ਕੀ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਹੋ? ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਸਪਤ ਸ਼ਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਹੈ। ਮਹਿਤੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਵਾਚ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਅਰਥ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ? ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਹਾਂ। ਅਚਰਜ ਹੋ ਕੇ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੰਡਤ ਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਹਾਂ। ਅਚਰਜ ਹੋ ਕੇ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੰਡਤ ਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲ ਇਹ ਪੱਤਰਾ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਆਖਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਪਤ ਸ਼ਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅਰਥ ਵੀ ਕਰਨੇ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣੋ ਤੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਐਡੀ ਛੇਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸਦੀ ਮੱਤ ਉੱਜਲ ਹੈ? ਤਾਂ ਅਚਰਜ ਹੋ ਕੇ ਪੰਡਤ ਸੁਣਨ ਲੱਗਾ। ਜਗਤ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਸਿਸ਼ ਨੇ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਰੰਗ ਵਿਚ ਖਿੜੇ ਨੈਣ ਅਧੱਖਲੇ ਤੇ ਮਸਤ ਕਰਕੇ ਪੱਤਰਾ ਪੜ੍ਹ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਰਥ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਪੰਡਤ ਟਕ

ਬੰਨ੍ਹੀ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨੂਰ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਸੀਸ ਉਦਾਲੇ ਮੰਡਲਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਮ੍ਰਿਦੁਲਤਾ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸ ਰਹੀ ਸੀ, ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪੰਡਤ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਚਰਜ ਸੀ, ਵਿਸਮਾਦ ਸੀ। ਪਾਠ ਅਰਥ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਲਬਾਂ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ - ਪਰ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਕਲਿਆਣ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਡਤ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਵਿਚ ਪਥਰਾਏ ਨੈਣ ਤੱਕਦੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਮਾਨੋ ਬੁੱਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੇਰ ਬਾਦ ਇਕ ਸੁਖਦਾਈ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਆਇਆ, ਨੈਣ ਝਮਕੇ ਤੇ ਮਿਟੇ, ਹੱਥ ਜੁੜੇ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ -

ਹੇ ਆਦਿ ਤੂੰ ਅਨਾਦਿ ਤੂੰ ਰਕਸ਼ ਰਕਸ਼ ਦਾਸ ਨੂੰ।

ਪਰ ਰੱਬੀ ਬਾਲਕਾ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂ ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਘਰ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪ ਅੱਗੇ ਬਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਖੇਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੱਸ ਰਹੇ ਸਨ, ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਨ, ਰਸ ਰਹੇ ਸਨ, ਰੁਖ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਉਤਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਕ ਛੂਟ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਦੌੜੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਮਗਰ ਦੌੜੇ। ਜਿੱਧਰ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਜੋ ਕਰਦੇ ਸਨ ਬਾਕੀ ਬਾਲਕੇ ਮਗਰ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਮਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਦੌੜ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਏ, ਮਗਰੇ ਬਾਲਕ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਆਪ ਨੇ ਪੰਗਤ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਮਾਤਾ ਦਾ ਪੱਕਾ ਤੇ ਪੱਕ ਰਿਹਾ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਸਭ ਖੁਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਰਜਾ ਕੇ ਸਭੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਟੋਰ ਦਿਤੇ।

ਕੁਛ ਦਿਨ ਹੋਰ ਪੰਡਤ ਦੇ ਮੌਜ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੌਤਕ ਵੇਖ ਵੇਖ ਤੇ ਬਚਨ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਅੰਤ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉੱਚੇ ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰੁਮਕਾ ਫਿਰ ਗਿਆ।

ਮੁਲਾਂ ਗੁਰ ਮਹਿ ਆਪੁ ਸਮੋਇ ਸਬਦ ਵਰਤਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੭੯

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੈਵੀ ਬਾਲਕ ਉਤੇ ਦੋ ਰੰਗ ਲੰਘਦੇ ਦੇਖਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤੇ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਦੇਖਦੇ ਸਨ ਖੇਲਦੇ ਹਸਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਜਦ ਦੇਖਦੇ ਸਨ ਦਿਨ ਪਰ ਦਿਨ ਮੋਨ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਵਣਾਂ ਹੇਠ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਹਿ ਰਹਿਣਾ, ਸਾਧਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਜਾਂ ਘਰ ਲੰਮੇ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿਣਾ ਤਾਂ ਡਾਢੇ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਤਦੋਂ ਹਰਦਿਆਲ ਦੇ ਕਹੇ ਵਾਕ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੇ ਕੌਤਕ, ਜੋ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਅਲੌਕਿਕ ਤੇ ਅਸਚਰਜ ਵਾਲਾ ਦਸਦੇ ਸਨ ਸਭ ਭੁਲੇਵਾ ਜਾਪਦੇ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਇੱਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਕੀ ਬਣੇਗਾ?

ਹੁਣ ਦੈਵੀ ਬਾਲਕ ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਰ ਆਏ ਗਏ ਤਿਆਗੀ ਵਿਕਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ

ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਵਿਦਿਆ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਮਸਲੇ ਸੁਣਦੇ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਏਕਾਂਤ ਬੈਠਣਾ, ਨੈਣ ਮੁੰਦੇ ਬਨ ਦੀ ਚੁੱਪ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਾਦਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋਣਾ, ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ, ਕਾਦਰ ਦੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਆਪ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ, ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ' ਕਹਿ ਉਠਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਲ ਤੋਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸੂਰ ਰਹਿਣਾ, ਇਸ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਲੱਗਣੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਸਾਰ ਹੋ ਹੋ ਉਠਯਾ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅਗੰਮੀ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪ ਵਿਚ ਸਦਾ ਰੋਂ ਰਖਦੀ ਸੀ।

ਉਸ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਨੂੰ, ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਸੂਰ ਸੀ, ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਦਾ ਉਮਾਹ ਤੱਕਦਾ ਸੀ, ਹਾਂ ਓਸਨੂੰ ਬਨ ਦੀ ਏਕਾਂਤ ਵਿਚ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਿਚਿਹੇ ਵਿਚ, ਹਰਟਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਨੀਲ ਵਿਚ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਜਲਾਲ ਵਾਲੇ ਚੜ੍ਹਾਉ ਵਿਚ, ਰਾਤ ਦੀ ਭਿੰਨੀ ਭਿੰਨੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿਚ, ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਵਸ ਰਹੇ ਸੁਹਾਉ ਵਿਚ, ਚੰਦ ਤੋਂ ਧਰਤੀਆਂ ਦੇ ਫਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਵਿਚ ਰਹੀ ਚਾਂਦਨੀ ਦੇ ਲਹਿਰਾਉ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਸੂਖਮ ਤੇ ਤਰਲ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਤਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਚਾਉ ਵਿਚ ਚਾਉ ਵਾਲਾ ਕਰਕੇ ਸਰੂਰਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਜਗਤ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਸ ਟਿਕਾਣੇ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਕਿਸੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਅਸਲੇ ਅੱਗੇ ਉਸੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਭਾਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ-ਪਰਦਾ ਦੀਹਦੀ ਸੀ ਤੇ ਪਰਦੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਅਸਲੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਕਦੇ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਪਿਆਰੀ-ਪਿਆਰੀ ਵੱਜ ਰਹੀ ਸੁਰ ਦਾ। ਹਾਂ, ਉਸ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੀ ਦਿਸਦੀ ਸੀ ਉਸ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ, ਜਿਸਦੇ ਉਹ ਆਸਰੇ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਵਿਕਾਸ ਸੀ। ਕਦੇ ਸੁਰਤ ਗੂੰਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਉਸ ਅਸਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਵਸਦਾ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਖ ਅਕੇਲਾ ਤਾਕੇ ਤਾਕ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ, ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਪਾਕ ਅਡੋਲ ਆਪਣੀ ਅਡੋਲਤਾ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਹੈ, ਹਾਂ ਇਸ ਅਸਲੇ ਵਿਚ ਜੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਦਾ, ਜੋ ਕਾਦਰ ਹੈ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਉਤੇ। 'ਅਲੱਖ ਅਗੰਮ ਅਰੂਪ' ਰੂਪ ਵਿਚ ਨੌਜੁਵਾਨ ਰੱਬੀ ਬਾਲਕਾ ਸਦਾ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਤੇ ਗੋਤੇ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਦਾ ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਫਾਇਲੀ ਵਿਦਿਆ, ਧੁਰ ਦੀ ਸੀ, ਕੌਣ ਮੁੱਲਾਂ ਪੰਡਤ ਭੁੱਲ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਸਾਧ ਤਪੀ ਤਪਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ ਉਸ ਅਨੁਭਵੀ ਦਾਤੇ ਨੂੰ।

ਪੰਡਤ ਪਾਂਧਾ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਿਲ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਛੁਹ ਨਾਲ ਛੁਹ ਕੇ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਛੁਹ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਛੁਹ ਵਿਚੋਂ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਣ ਦਿੰਦਾ। ਇਹੋ ਛੋਹ ਉਸ ਨੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਲਾਉਣੀ ਹੈ, ਏਸੇ ਛੋਹ ਦੇ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਆਇਆ ਸੀ। ਹਾਂ, ਉਹ ਤ੍ਰੈਏ ਕੌਤਕ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਮੰਨ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਤਰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ? ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਵ, ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਕੰਮ ਕਰਨੀਆਂ ਅਨੋਖੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਤਰਗਤੀ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਭੁੱਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਖਬਰੇ ਕੀ ਹੈ; ਜੇ ਸੱਚਮੁਚ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤਾਂ ਘਰ ਲੁਟਾਉਣਾ, ਆਲਸ ਵਿਚ ਸੈਂ (ਸੈਂ) ਰਹਿਣਾ, ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਦਲਿੰਦਰ ਪਾ ਬੈਠ ਰਹਿਣਾ, ਖੇਲਣ ਲੱਗਣਾ ਤਾਂ ਖੇਲਦੇ ਹੀ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਲੱਛਣ ਕੀਹ ਹਨ? ਸੁਦਾ ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਡਿਆਈ ਦੇ? ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਹਿਤਾ ਜੀ ਹੁਣ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਬਨ ਨਾਲ ਤੇ ਬਨਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਨਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠਦੇ ਸਨ ਜੋ ਉਸ ਧੁਨਿ ਵਿਚ, ਜੋ ਬਾਲਕ ਜੀ ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਆਪ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਹਿ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਧੰਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਾ ਸਕਣ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਤੇ ਦਾ ਦਿਲ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੂੰ ਸੂਹ ਲੱਗੀ, ਉਸ ਨੇ ਮਹਿਤੇ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਕੀਤੀ। ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਮਹਿਤਾ! ਤੂੰ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ ਫਾਰਸੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਾਜ ਬੀ ਸਿਖਾ ਦੇਵੀਂ, ਫੇਰ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਉਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਪੁੱਤ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਦੇਖ, ਜੇ ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਜਾਣੀਏ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਦਿਲ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਸੂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਿਤੇ ਦਾ ਜੀ ਹੁਣ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੇ ਕਰ ਆਇਆ।

ਕੀ ਦੈਵੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੋ ਕਹਿਣ ਸੋ ਕਰੇ? ਨਹੀਂ, ਜੋ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਕਾਦਰ ਨਾਲ ਸੁਤੇ ਹੀ ਇਕਸੂਰ ਸਨ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਉਮਾਹ ਦੀ ਸੱਦ ਨਾਲ ਬੇਵਸੀ ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ। ਜੇ ਏਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਵਸਿਆ ਵਾਲੇ 'ਸੁੰਦਰ' ਦੀ ਅਰੂਪ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਬੇ-ਵਸੇ ਮਗਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਬੇ-ਵਸੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮਗਨ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ

ਨਾਨਕ ਅਰਸੀ ਸੁਲਤਾਨ ਜੀ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਯਾ ਇਕ ਗੁਣੀ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਰੱਬੀ ਛੁਹ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ; ਰੱਬੀ ਰੋ ਨਾਲ ਸਦਾ ਸਰਸਾਰ ਚਸ਼ਮੇ, ਆਪਣੀ ਉਸ ਰੱਬੀ ਛੁਹ ਨਾਲ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਗੰਮ ਨਾਲ ਇਕ ਸੂਰ ਸਨ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਲਾਹੀ ਜਲਵੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਜਦੋਂ ਕਾਦਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਚਮਤਕਾਰ ਮਾਰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ? ਅਰ ਸਦਾ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਨਾ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਜੋ ਘਰ ਕਿ 'ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ' ਦੱਸਿਆ ਹੈਨੇ?

ਕੁਛ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਚਹਿ ਕੇ ਵੇਖ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਵਾਂਗ ਉਹ ਮਕਤਬ ਵਿਚ ਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਗਏ, ਮੁੱਲਾਂ ਅਚਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਤਨੀ ਛੇਤੀ ਪੜ੍ਹ ਗਏ -

ਸਿਫਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਈ, ਕਾਲੂ ਸੁਤ ਬੁਧਿ ਰਾਸ।

ਪਾਰਸੀ ਇਲਮ ਜੋ ਕਠਨ ਸੀਖਯੋ ਬੇਗਹੀ॥ (ਨਾ: ਪ੍ਰ:)

ਪਰ ਉਹ ਅੰਦਰਲੀ ਖਿੱਚ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੁਹਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਮਗਨਤਾ; ਕਾਦਰ ਦੀ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਤੇ ਜਗਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਇਹ ਭਿੰਨੀ ਭਿੰਨੀ ਤ੍ਰੇਲ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣੀ ਸਦਾ ਫੁਹਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਨਾਨਕ! ਕਈ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਵੀ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ, ਟੁਰ ਵੀ ਆਪੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ, ਜੋ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹਾਂ, ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕੌਣ ਹੈਂ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਇਕ ਸੰਚੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਸੀਹਰਫੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਫਾਰਸੀ ਹਰਫ ਦੇ ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਜਸ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਸੀਸ ਨਿਉਂ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉੱਚੇ ਇਲਮ ਦੇ ਆਲਮ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੋ। ਇਹ ਉਮਰਾ, ਇਹ ਖਿਆਲ! ਤੁਸਾਂ ਵਿਚ ਅੱਲਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਆ ਗਏ ਹੁਣ ਫੇਰ ਉਹੋ ਰੰਗ ਬੱਝ ਗਿਆ, ਯਾ ਬਨ ਵਿਚ ਦਿਨ ਬਿਤਾ ਆਉਣਾ, ਯਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੰਮੀ ਤਾਣ ਕੇ ਪਏ ਰਹਿਣਾ, ਬੋਲਣਾ ਚੱਲਣਾ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਛੱਡਿਆ, ਅੰਨ ਵੀ ਕਦੇ ਖਾਧਾ ਕਦੇ ਨਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਚਿੰਤਾ ਵਧੀ ਤੇ ਖਿਆਲ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਆਇਆ ਕਿ ਬਨ ਵਿਚ ਫਿਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਸਾਇਆ ਆਸੇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਲਾਹ ਠਹਿਰੀ ਕਿ ਜਿਸਨੇ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ ਉਸ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਏ। ਮੁੱਲਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਪਏ ਸਨ

ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਪਏ ਹੀ ਰਹੇ। ਜਦ ਮੁੱਲਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ, ਨਾਨਕ! ਜਿਸ ਸਾਂਈਂ ਦਾ ਤੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਦਕੇ ਇਕ ਵੇਰੀ ਤਾਂ ਉਠ ਬੈਠ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਆਪ ਉਠ ਬੈਠੋ। ਚਾਦਰ ਵਿਚ ਲੁਕਿਆ ਮੂੰਹ ਜੋ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਬੱਦਲ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਦ ਚਮਕਾਰ ਮਾਰਦਾ ਦਿੱਸਿਆ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲਾਲ ਡੋਰੇ ਅੰਗੂਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਭਖ ਭਖ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਇਕ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਅਰਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੋ ਚੋ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਸੈਨਤ ਤਿਝਕ ਦੀ ਨੈਣਾਂ ਤੋਂ ਬਰਸਦੀ ਸੀ, ਇਕ ਰਮਜ਼ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਸੀ, ਇਕ ਮਟਕ ਉਤਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਖਿੱਚ ਤੇ ਰਸ ਦੀ ਸੀ। ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਬੋਲੇ ਹਾਂ ਬੋਲੇ ਉਸ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਜੋ ਫਾਰਸੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਉਰਦੂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦਾ ਲਫਜ਼ ਪੈ ਜਾਣਾ-ਉਸ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਅਜੇ ਸੈਨਤਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ ਸੀ! ਆਪ ਬੋਲੇ -

ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ ॥

ਹਕਾ ਕਬੀਰ ਕਰੀਮ ਤੂ ਬੇਐਬ ਪਰਵਦਗਾਰ ॥ ੧ ॥

ਦੁਨੀਆ ਮੁਕਾਮੇ ਫਾਨੀ ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ ॥

ਮਮ ਸਰ ਮੁਇ ਅਜਰਾਈਲ ਗਿਰਫਤਹ

ਦਿਲ ਹੋਚਿ ਨ ਦਾਨੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾਂ ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ ॥

ਆਖਿਰ ਬਿਅਫਤਮ ਕਸ ਨ ਦਾਰਦ ਚੁੰ ਸਵਦ ਤਕਬੀਰ ॥ ੨ ॥

ਸਬ ਰੋਜ ਗਸਤਮ ਦਰ ਹਵਾ ਕਰਦੇਮ ਬਈ ਖਿਆਲ ॥

ਗਾਹੇ ਨ ਨੇਕੀ ਕਾਰ ਕਰਦਮ ਮਮ ਈ ਚਿਨੀ ਅਹਵਾਲ ॥ ੩ ॥

ਬਦਬਖਤ ਹਮ ਚੁ ਬਖੀਲ ਗਾਫਿਲ ਬੇਨਜਰ ਬੋਬਾਕ ॥

ਨਾਨਕ ਬੁਗੋਯਦ ਜਨੁ ਤੁਰਾ ਤੇਰੇ ਚਾਕਰਾਂ ਪਾ ਖਾਕ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੧

ਇਹ ਉਚਾਰ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਯੂ ਐਉਂ ਬਿਰਥਾ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੰਭਾਲੋ। ਮੁੱਲਾਂ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਜੀਬ ਅਸਰ ਹੋਇਆ, ਹਥ ਜੋੜ ਬੋਲਿਆ -

ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਮੈਂ ਕੀਨੋਂ ਪਰਨਾ॥

ਹਰਹੁ ਮਹਿ ਜਗ ਜਨਮ ਰੁ ਮਰਨਾ॥

ਬ੍ਰਿਧਨ ਤੇ ਤੁਮ ਬ੍ਰਿਧ ਬਡੇਰੇ॥

ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਕਟਹੁ ਦੁਖ ਮੇਰੇ॥

ਆਪ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਇਲਾਹੀ ਰੰਗਤ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਯਾ ਤੇ ਅੰਤ ਹੁਕਮ ਇਹ ਦਿਤਾ -

ਸਤਿਨਾਮ ਇਕ ਚਿਤ ਲਿਵ ਲਾਈ॥

ਜਪਹੁ ਦੇਹਿ ਅਭਿਮਾਨ ਗਵਾਈ॥

ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਕੀ ਸੇਵ ਅਭੰਗਾ॥ ਕਰਹੁ ਸੁਖਦ ਨਿਤ ਸੰਗ ਉਮੰਗਾ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 57 'ਤੇ)

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ - 26 ਜਨਵਰੀ 2014)

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਜਿਥੇ ਭਗਤ, ਸੂਰਮੇ, ਆਗੂ, ਜਰਨੈਲ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ, ਉਥੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਕਈ ਉਤਾਰੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ) ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਚਾਰ ਉਤਾਰੇ ਚੌਹਾਂ ਤਖਤਾਂ ਤੇ ਵੀ ਭੇਜੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ 1682 ਵਿਚ, ਪਿੰਡ ਪਹੂ ਵਿੰਡ (ਮਾਝਾ) ਵਿਚ, ਮਾਤਾ ਜੀਉਣੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਭਗਤਾ ਜੀ ਸੀ, ਜੋ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਸਨ।

ਆਪ ਜੀ ਸੰਨ 1700 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਘ ਸਜਣ ਮਗਰੋਂ ਆਪ ਨੇ ਪੰਥ ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਾਨ ਹੁਲ ਕੇ ਲੜੇ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਮਿਸਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ' ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮਿਸਲ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਘੱਟ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ, ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਜੁਰਅਤ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਹਮਲੇ (1756-57) ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਗਵਰਨਰੀ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤੈਮੂਰ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਜਹਾਨ ਖਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਜਦ ਅਬਦਾਲੀ ਵਾਪਿਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚਨਾਬ ਤਕ ਉਸਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਉਸਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਉਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਖੋਹਦੇ ਰਹੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹਮਲਾ ਤਾਂ ਇੰਨਾਂ ਤੇਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਖਬਰ (ਅਫਵਾਹ) ਵੀ ਫੈਲ ਗਈ ਕਿ ਤੈਮੂਰ ਵੀ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਬਦਾਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾ ਚਖਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਤੈਮੂਰ ਤੇ ਜਹਾਨ ਖਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਨੀਮਤ ਸਮਝ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬੀ ਰੰਗਤ ਦੇਣ ਲਈ ਜਹਾਦ ਦਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਇਆ।

ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ

ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਹੀ ਰਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਪੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਉਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਪੀ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲੜਨ ਦੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਪੂਰ ਦਿਤਾ।

ਇਸ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀ ਖਬਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰੋਹ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਮੱਚ ਉਠੇ।

ਜਦ ਇਹ ਖਬਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨੇ ਉਬਾਲਾ ਖਾਧਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਦਾ ਸਬਕ ਨਾ ਸਿਖਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਉਹ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਫੌਰਨ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਠਿੰਡੇ ਵਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਦਿਤੀਆਂ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਲਖੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ, ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਆ ਪਹੁੰਚੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਲਗਭੱਗ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਅਣਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਅਸਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ। ਜੇ ਜੀਊਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਣਖ ਨਾਲ ਜੀਊਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਅਣਖ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰਨਾ ਹੈ।' ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਸਿੰਘ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਕੁੱਦਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ ਰਾਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰ ਕੇ ਇਹ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਸੈਨਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਚੌਥੇ ਦੇ ਸੈਦਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।

ਉਧਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਖਬਰ ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਫੌਜਾਂ ਗੋਹਲਵੜੂ ਪਾਸ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਛੇ ਮੀਲ ਦੀ

ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ, ਆ ਮਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਦਮ ਕੱਟ ਵੱਢ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਆਪਣੇ ਹਾਥੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਲੜਾਈ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਸਾਥੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਪੰਜ ਸੌ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਟੁੱਟ ਪਿਆ। ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਉਛਾਲਿਆ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ।

ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਹੋਰ ਵਧ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਇਕ ਹੋਰ ਹੱਲਾ ਬੋਲਿਆ। ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਚੱਲੀ। ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਨਾਲੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਸੀ, ਪੈਰ ਉਖੜ ਗਏ ਅਤੇ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਨੱਠ ਉੱਠੀ। ਪਰ ਮੌਕਾ ਐਸਾ ਬਣਿਆ ਕਿ ਲਾਹੌਰੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ੀ ਕੁਮਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਭੱਜ ਰਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਫੌਜ ਦੀ ਜਾਨ ਵਿਚ ਜਾਨ ਆਈ। ਵੈਰੀ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਨੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਫੇਰ ਹੌਂਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ।

ਅਮਾਨ ਖਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੋ ਹੱਥ ਕਰਨ ਲਈ ਵੰਗਾਰਿਆ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗੱਜਦੇ ਉਸ ਤੇ ਜਾ ਪਏ। ਦੋਹਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਖੂਬ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ। ਅਚਾਨਕ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦੋਵੇਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਸਖਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮੂਰਛਾ ਖਾ ਕੇ ਗਿਰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤ ਹਾਲੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਤੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹੀ ਸਾਹ ਲਵਾਂਗਾ।

ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੇਰ ਤਲਵਾਰ ਵਾਹੁਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਖੂਬ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਖੇਮ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਆਹੂ ਲਾਹ ਦਿਤੇ। ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਰਨੈਲ ਸਾਬਰ ਅਲੀ ਨੂੰ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ ਨੂੰ, ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ। ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੈਨਾ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਟੁੱਟ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨੱਸਦੇ ਹੋਏ ਅਟਾਰੀ ਜਾ ਕੇ ਸਾਹ ਲਿਆ।

ਓਧਰ ਚਾਟੀਵੰਡ ਦੇ ਲਾਗੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਖਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੁਕ ਗਏ ਅਤੇ ਰਾਮਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਸਵਾਸ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਸੰਨ 1757 ਦੇ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 11 ਤਰੀਕ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤ ਪੂਰਾ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 75 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ।

(ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ)

ਮੁੱਲਾਂ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਆਇਆ ਆਪ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਆਪ ਕਈ ਦਿਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਰਹੇ।

ਕਦੇ ਅਗੰਮ ਅਕਹਿ ਖੇੜੇ ਤੇ ਕਦੇ ਮੋਨ ਚੁਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪੈ ਰਹਿਣਾ, ਦੋ ਰੰਗ ਅਚਰਜ ਸਨ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਰੂਹਾਨੀ ਹੁਲਾਰੇ, ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਰਸ ਰੰਗ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੁਹਨ ਕਾਦਰ ਦੀਆਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਛੋਹਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਦੇ ਉੱਚੇ ਚਾਉ ਵਿਚ ਰਖਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਜਗਤ ਦੂਰ ਹੋਵੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਤੇ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਗੁੰਮ ਪਏ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਹਿਰਦਾ ਜਗਤ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਜਗਤ ਰੱਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ਦੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਹਮਦਰਦ ਹੋ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

੫. ਮੱਝੀਆਂ

ਤੇਰਾ ਸਦੜਾ ਸੁਣੀਜੈ ਭਾਈ ਜੇ ਕੇ ਬਹੈ ਅਲਾਇ।।

ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਦ ਆਪ ਫੇਰ ਟੁਰਨ ਫਿਰਨ ਲਗ ਪਏ।

ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਬਹਿਣ, ਘਰ ਆਉਣ, ਰੋਟੀ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਖਾਣ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਬੀ ਕਰਨ, ਹੱਸਣ ਖੇਡਣ ਬੀ। ਤਦ ਮਹਿਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀਕੂੰ ਦਾ ਪੁਤ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਇਆ। ਕਦੇ ਟਹਿਕ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਦਿਲਗੀਰ ਹੋ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਇਆ। ਉਸਤਾਦਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉੱਚਾ ਲੋਕ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਾਨੂੰ ਤਾਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਹ ਪਤਾ ਕੀਕੂੰ ਆਲਸੀ ਹੋ ਕੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀਕੂੰ ਬਨਬਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਉੱਠ ਟੁਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਇੱਕੋ ਪੁੱਤ ਹੋਵੇ, ਸਾਧਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਬਹੇ, ਕੰਮ ਕਾਜ ਨਾ ਕਰੇ, ਧਨ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਨਾ ਸਿੱਖੇ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਮਾਪੇ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਕੌਣ ਜਾਣੇ? ਪਰ ਹੁਣ ਕਰੀਏ ਕੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਆਹਰੇ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਪਰਚੇ। ਸੋਚਦਿਆਂ ਸੋਚ ਫੁਰੀ ਕਿ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਸੁਭਾਉ ਬਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਹੈ ਏਸਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਿੱਤਾ ਦੇਈਏ ਕਿ ਬਨ ਵਿਚ ਬੀ ਰਹੇ ਤੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬੀ ਪਰਚੇ, ਚਲੇ ਅਮੀਰੀ ਨਾ ਸਹੀ ਗਰੀਬੀ ਹੀ ਸਹੀ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਸੋ ਘਰ ਦੀਆਂ ਗਊਆਂ ਮਹੀਆਂ ਚਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਠੀਕ ਹੈ ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਪਰਚਾ ਲਏਗਾ। ਬਾਹਰ ਬੀ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਕੰਮ ਬੀ ਪਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਇਸ ਗੱਲੇ ਪਰਚ ਪਵੇ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਵੱਗ ਲੈ ਦਿਆਂਗੇ, ਦੁੱਧ ਘਿਉ ਦਾ ਹੀ ਕਿੱਤਾ ਸਹੀ।

ਕਈ ਦਿਨ ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ। ਬੜੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣੀ, ਮੰਨੀ ਤੇ ਮਹੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਈ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਉਡਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾ ਜੀ ਮੱਝੀ ਦੇ ਚਾਰਨਹਾਰ ਬਣੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ, ਉਸੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨਿ ਮਗਨ ਹੋ ਗਏ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਦੂਸਰੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਉਨਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਤ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੱਕ ਕੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਰਸ ਤੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੇ ਨਿਜ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੱਕ ਕੇ ਇਸ ਤਪਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਠਾਰਨਾ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਸੁਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਜੋੜਨ ਤੇ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਦ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਇਹ ਪਾਵਨ ਸਿੱਖ ਮਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਤੇ ਮੁੱਢਲਾ ਅੰਤੀਵ ਤੱਤ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਹਕਰਮ ਤੇ ਮਾਇਆ ਅੰਦਰ ਉਦਾਸੀ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਧਾਰਨੀਯ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਹਿਤ ਹਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਤੇ ਕਦੇ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂਹ ਨਾ ਹਟਾਣਾ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਇਹ ਅਕਹਿ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਪਰਮ ਤੱਤ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਉਤਸਾਹਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਪੰਚਮੀ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਸੰਮਤ 1812 ਨੂੰ ਬੇਦੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨਾ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਸਰੂਪ ਦੇਈ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਦੇਵ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰਬ ਵਲ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਖਬਰ ਭੇਜੀ ਗਈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਤਖਤ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ 'ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਪੁੱਤਰ ਕੁਲ ਦਾ ਰੋਸ਼ਨ-ਮੁਨਾਰਾ ਤੇ ਕੌਮ ਦਾ ਸਾਥੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਚੌਤਰਫੇ ਫੈਲਾਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਐਸੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੋਈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮਨੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਰੇ ਮੰਗਲ ਮਈ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸਨੇਹੀਆਂ ਤੇ ਮਿਤਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੇ ਉਪਹਾਰ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹਿਤ ਭੇਟਾ ਹੋਏ ਜੋ ਕਿ ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜ ਦਿਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹੋਣਹਾਰ ਦਰਖਤ ਦੇ ਪੱਤੇ ਚਿਕਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ - ਹਰ ਪਿਛੋਂ ਜਾ ਕੇ, ਵੱਡਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ, ਬਚਪਨ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰਤੱਵਯ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਉਚਤਾ ਕਰਕੇ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠੇ ਤਾਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਘਰ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ ਪਰ ਗਣਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਦਿਕ ਬਾਹਰ ਪੰਡਤ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ। ਲੋਕ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਅੰਦਰ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਤਕ ਕੇ ਕੁਝ ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਗਿਲੇ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਛੋਟੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰੇ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਪਾਂਧਾ ਵਿਚਾਰਾ ਆਪ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰੇ? ਉਹ ਸਾਫ ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਆਮ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ ਉਹ ਇਕ

ਅਸਾਧਾਰਨ ਬਲ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਹਨ। ਇਸੇ ਹੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਦਿਆ ਗੁਰੂ ਪੰਡਤ ਹੀ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਦਸ ਕੇ ਭਵਸਾਗਰ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਹੀ ਤਰ ਜਾਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦਸਿਆ। ਉਹ ਬੜੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਪਰ ਭਾਵ ਪੂਰਤ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੰਡਤ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਜੁਗਤ ਦਾਤਾ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਯੂ ਅਜੇ ਮਸਾਂ ਪੰਜ ਹੀ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ ਪਰ ਮਹਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਹਾਨ ਹੀ ਕਰਤੱਵਯ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਤਨੀ ਛੋਟੀ ਆਯੂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਬਲ ਤੇ ਉਚੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਜੋ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਇਹ ਅਸਰ ਕਬੂਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਅੰਦਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋਢੀ ਤੇ ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੂਜੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਗੱਦੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਮੰਤਰ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਮਰਿਯਾਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਹਿਤ ਗੁਰਮੰਤਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਦਿਲਵਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਹਰ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਰਬਾਬੀ ਸਨ। ਕਾਰ ਭੇਟ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਬਾਰ ਲਗਾ ਕੇ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਵਲ ਤੇ ਆਪ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਲ ਨੂੰ ਗਏ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਣਾ ਅਰੰਭਿਆ ਸੀ। ਲੋਕ ਬਾਲਕ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਕਬੂਲਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਪੁੱਜਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਸਮਾ ਗਏ ਹਨ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤੇ ਮਹਾਨ ਯੋਗ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਛੋਟੀ ਆਯੂ ਦੇ ਹੀ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਤੇ ਘਰ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦਾ ਬੋਝ ਆ ਪਿਆ। ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਥੇ ਤਿਆਗ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀਆਂ ਵਰਗਾ, ਆਮ ਪਰਿਵਾਰ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੌਮ ਪਰ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਦਾਚਾਰਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ਪਰ ਮਹਾਨ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਉੱਚਤਾ ਮਹਾਨਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਉਸਨੂੰ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਇਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਹਿਤ ਉਸਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਪੱਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਹਵੇਂ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮਹਾਨ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਤੇ ਖਾਸਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਬਾਹਰਲੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਰੇ ਹੀ ਰੱਖ ਸਕੇ। ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਬਾਨਣ ਨਾ ਬੰਨਿਆ ਗਿਆ ਤਦ ਕਲਕੱਤੇ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹੋਰ ਹਿੰਦ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਹੀ ਯੂਰਪੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਲ ਵੀ ਪੈਰ ਵਧਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦੁਰਾਨੀਆਂ ਅਬਦਾਲੀਆਂ ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਪਠਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਧਰੇ ਅਧਿਕ ਕਠਨ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਫਿਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਇਸੇ ਹੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਰ ਹੀ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਪੱਛਮੀ ਲੁਟੇਰੇ ਤਾਂ ਵਖਰੀ ਹੀ ਖਸਲਤ ਲੈ ਕੇ ਆਣਗੇ ਤੇ ਇਸ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕਰਨ ਆਏ ਹਨ, ਇਥੋਂ ਜਿਥੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਕਾਠ ਦਾ ਉੱਲੂ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੌਮ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਦਰਦ ਪੀੜਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਏਕਤਾ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਨਵੀਆਂ ਤੇੜਾਂ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਨਗੇ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਖਿਆ ਪਛੜ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਮਲੇਸ਼ ਭਾਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਛਾ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਵਾਂਗ ਹੀ ਖਸਤਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਧਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੱਛਮੀ ਹਿੰਦ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਅਬਦਾਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਲੁਟੇਰੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਸਿੱਖ ਮਹਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੋ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਤੌਰ ਪਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੌਮ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਝਗੜੇ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਤਨੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਗਰਜ ਤੇ ਲਾਲਚ ਹਿਤ ਕਦੇ ਵੀ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥਕ ਲਾਭ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪੁਚਾ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਦਾ ਇਕ ਚਲਨ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਇਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ, ਗੋਤ ਕੀ ਹੈ ਚੱਠੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਅੱਡੋ-ਅੱਡੀ ਲੜਨ-ਭਿੜਨ ਨੂੰ ਕੱਠੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਸੰਧੀ ਜਾਂ ਕੰਮ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੇ ਮੁਢਾਵ ਵਿਰੁੱਧ ਕਦੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਅਸਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਇਕ ਮੁੱਠ ਤੇ ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰ

ਬਨਾਉਣ ਅੰਦਰ ਸੀ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਧਾ ਕੇ ਵਧ ਰਹੀ ਯੂਰਪੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਘਬਰਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਲਕੱਤੇ ਦਾ ਪੱਕਾ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲ੍ਹਾ ਵਿਲੀਅਮ ਫੋਰਟ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਗੋਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਨਧ ਫੌਜਾਂ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰੋਡ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰ ਭਗਤ ਪੰਥ ਦਰਦੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨ ਇਹ ਸਦਾ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਾਸ਼, ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਇਤਨੇ ਸਾਧਨ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਤੇ ਨੀਤਕ ਛੇਤਰ ਦੇ ਮਾਹਰ ਕੂਟਨੀਤਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਦੇੜ ਕੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਪਰ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਸਕੀਏ, ਇਸੇ ਹੀ ਚਾਉ, ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਘੋੜੇ ਰੱਖਣੇ ਅਰੰਭੇ ਸਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਦੇ ਧਨੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਮਾਨ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜੰਮਦੇ ਸਨ, ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਪੂਜੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਿਧ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿੰਨਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਆਦਿ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਂਗ ਸਤਿਕਾਰੇ ਤੇ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਸੇ ਵਿਰਸੇ ਅੰਦਰ ਦਾਤ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼, ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਸਤਵਾਦੀ ਤੇ ਸਤਕਰਮੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬਹਾਦਰ ਦਲੇਰ ਤੇ ਪੰਥ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਰਦੀ ਜਜ਼ਬੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੰਥ ਅੰਦਰ ਮਹਾਨਤਾ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸੋਚਾਂ ਅੰਦਰ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਿੱਖ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਕੇ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀਯ ਸੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਵਿੰਗ ਟੇਢ ਪਾਣ ਦੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਨਿਗੁਰੇ ਦਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ। ਜੇਕਰ ਪੂਰਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੁਖ ਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਨਣਾ ਹੈ ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲ ਕੇ ਤਤਵੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਾਬਾ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਹੱਥੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖੀ ਮਾਰਗ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ, ਫਿਰ ਆਪ ਨਿਸ਼ੰਗ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਵਿਚਰੋ, ਮਨ ਦੀ ਡੋਰ, ਫਿਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਦ ਅੰਦਰ ਸਮਾ ਕੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭਰਮ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿੜ ਤੇ ਡਰ ਉਸਨੂੰ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਤੇ ਸਤਿ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣੋਂ ਤੇ ਸਤਿ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ।

(ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)
'ਚਲਦਾ.....!'

ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 1 ਮਾਘ ਸੰਮਤ 1661 (ਉਤਸਵ 14 ਜਨਵਰੀ 2014)

ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ 1621 (1564 ਈ.) ਵਿਚ ਤੁੰਗ ਗੁਮਟਾਲਾ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਪਿੰਡਾਂ ਪਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਤਾਲ ਖੁਦਵਾਇਆ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਸੰਤੋਖਸਰ ਰੱਖਿਆ।

ਫੇਰ ਸੰਮਤ 1631 ਵਿਚ ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਗੁਰੂ ਕਾ ਚੱਕ' ਥਾਪਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਬਣਵਾਏ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਪਾਸ ਸੰਮਤ 1634 (1577 ਈ.) ਵਿਚ ਤਲ ਖੁਦਵਾਇਆ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਤਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਆਰੰਭੀ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਰਤੀ ਬੁਲਾ ਕੇ ਵਸਾਏ ਅਤੇ ਨਾਉਂ 'ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ' ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਨਗਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ।

ਸੰਮਤ 1643 (1586 ਈ.) ਵਿਚ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭਿਆ ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਨੇ ਸਨੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਇਹੀ ਹੋ ਗਿਆ, ੧ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਲ ਦੇ ਮੱਧ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੀ ਨਿਉਂ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਸੰਮਤ 1661 (1604 ਈ.) ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਭ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਗੁਰੂਧਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਥਾਂ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਤੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆਉਣ ਤੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ।

ਫੱਗਣ ਸੰਮਤ 1818 ਵਿਚ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਨੂੰ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਉਡਵਾ ਕੇ ਤਾਲ ਭਰਵਾ ਦਿਤਾ, ਫੇਰ ਖਾਲਸੇ 11 ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ 1821 ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਉਂ ਰਖਵਾਈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦੇਸ ਰਾਜ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਤੁੱਲ ਹੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਜਲ ਇੱਕ ਹੰਸਲੀ ਦੇ ਰਾਹੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੰਮਤ 1838 ਵਿਚ

ਖੁਦਵਾਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਲ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਸੰਮਤ 1923 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਹੰਸਲੀ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਮਤ 1859 (1802 ਈ.) ਵਿਚ ਇਸ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗ ਮਰਮਰ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਹਰਿਮੰਦਰ ਨੂੰ ਭੂਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ 'ਰਾਮਬਾਗ' ਅਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਕਿਲਾ ਸਨ 1805-9 ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪੰਥ ਨੇ ਸੰਨ 1892 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੜਕ ਪੂਰ ਹੈ।

ਇਹ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸ਼ਹਿਰ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ੩੩ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ। ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ 1232 ਮੀਲ, ਬੰਬਈ ਤੋਂ 1260 ਅਤੇ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ 816 ਮੀਲ ਹੈ।

ਇਸ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਹੋਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਤਾਲ ਹਨ -

(ੳ) ਸੰਤੋਖ ਸਰ, ਜੋ ਪੇਸ਼ਾਵਰੀ ਸੰਤੋਖੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ 1645 ਵਿਚ ਬਣਵਾਇਆ, ਇੱਥੇ ਕੱਚਾ ਤਾਲ, ਜਿਸ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਖੁਦਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ।

(ਅ) ਕੌਲਸਰ, ਜੋ ਕੌਲਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰਬਿ ਢਾਬ ਦੇ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੌਲਾਂ (ਕਮਲਾ) ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੬੮੪ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ।

(ੲ) ਬਿਬੇਕਸਰ, ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਵੇਕੀ ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਕਿਨਾਰੇ ਸੰਮਤ 1685 ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ।

(ਸ) ਰਾਮਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ 1659-60, (1602-3 ਈ.) ਵਿਚ ਬਣਵਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਇਹ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਹਨ -

1. ਅਕਾਲ ਤਖਤ, ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ।
2. ਅਟਲ ਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਰਾ, ਜੋ ਕੌਲਸਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ 91 ਦੁਕਾਨਾਂ 42 ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਅਤੇ ੫੮ ਘੁੰਮਾਉਂ ਰੱਖ ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ ਤਹਿਸੀਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੈ।

3. ਅਨਸਠ ਤੀਰਥ

4. ਸਾਲੇ ਭਾਈ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਪਾਸ ਭਾਈ ਸਾਲੇ ਜੀ ਦਾ ਟੋਭਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਿਰਾਜ ਕੇ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।

5. ਹਰਿ ਕੀ ਪਉੜੀ, ਇਹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਪਉੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਘਾਟ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਥੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਹੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ।

6. ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਇੱਥੇ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।

ਅੰਦਰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ।

(7) ਚੁਰਸਤੀ ਅਟਾਰੀ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੁਰੂਦਵਾਰਾ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਹੁਣ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰੂਦਵਾਰਾ ਇੱਕ ਨੁੱਕਰ ਤੇ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਪੰਚਮੀ ਤੇ ਏਕਮ ਸੁਦੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(8) ਟਾਹਲੀ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਪਾਸ ਵਾਯਵੀ ਕੋਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂਦਵਾਰਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਜਦ ਸੰਤੋਖਸਰ ਤਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦਵਾਇਆ ਸੀ, ਤਦ ਇਸ ਟਾਹਲੀ ਹੇਠਾਂ ਵਿਰਾਜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਟਾਹਲੀ ਦਾ ਉਹ ਬ੍ਰਿਛ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹਨ, ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੈ, 9 ਫੰਗਣ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(9) ਥੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਇੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੱਚੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਭੀ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਇੱਥੇ ਬੈਠਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਦੇ ਪੱਕਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਾਈ।

10. ਥੜਾ ਸਾਹਿਬ (2) ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਦੇ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਕਾਲੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਆਏ, ਅੱਗੋਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ 'ਹਰਿਮੰਦਰ' ਦਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਇਸ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਕਰ ਲੈਣ।

ਇੱਥੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ 21 ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ (ਗੁਰੂਪਰਵ) ਭੀ ਪੂਰਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(11) ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਅਗਨਿ ਕੋਣ ਮਾਲਮੰਡੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਥੜੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੁਝ ਕਾਲ ਠਹਿਰੇ ਹਨ।

ਪੱਕਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੀ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਸੰਮਤ 1961 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਾਸ ਪੱਕੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ।

ਜਾਗੀਰ ਜ਼ਮੀਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੇਲ ਦੀ ਲੈਨ ਤੋਂ 9 ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਰੇਲ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਅਗਨਿ ਕੋਣ ਦੇ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।

12. ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਉਢੀ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਡਿਉਢੀ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ ਦੀ ਬਨਵਾਈ ਸੀ, ਓਦੋਂ ਇਸ ਡਿਉਢੀ ਤੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਆਬਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਜ਼ਾਰ ਹੀ ਸੀ।

ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

13. ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇਕ ਕੁਸ਼ਟੀ ਪਿੰਗਲਾ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅਰੋਗ ਹੋਇਆ ਸੀ।

14. ਪਿੱਪਲੀ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਹੌਰ ਦੀ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤੋਂ (ਵਾਯਵੀ ਕੋਣ) ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਕਾਰ ਸਰੋਵਰ ਸਮੇਂ ਕਾਬੁਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਆ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੀ ਇੱਥੇ ਚਰਣ ਪਾਏ ਹਨ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - ੨ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ ਸੱਤਵਾਂ

ਸਰੀਰ ਤੇ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ

ਤੀਸਰੀ ਪੌੜੀ : ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਥਿਰ ਆਸਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ ਫੇਰ ਤੀਸਰੀ ਪੌੜੀ ਸਥਿਰ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਆਸਮ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਲ ਤੁਸੀਂ ਸਥਿਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਆਰਾਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ। ਲੋੜ ਹੈ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠਣਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ, ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖਣਾ ਸਿੱਖਣਾ।

ਸਥਿਰਤਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸਿਰ, ਗਰਦਨ, ਧੜ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖਣਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖਣ ਦੀ, ਜੇਕਰ ਸਿਰ, ਗਰਦਨ, ਧੜ, ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੱਠਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ ਵੀ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਭੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਦੇਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਡੋਰੀਆ ਹਨ ਇਕ ਹੈ centralis (ਸੈਂਟਰਾਲਿਸ) ਦੂਸਰੀ ਹੈ ਕੈਨਲਿਸ (canlis) ਤੇ ਦੋ ganglionated (ਗੈਨਗਲੀਓਨੇਟਿਡ) ਡੋਰੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੈਚਲਿਤ ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਝੁਕਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਣ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਪਿੱਠ, ਸਿਰ ਦੀ ਸੋਧ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਾ ਕਰਨ, ਟੇਡਾ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਖੈ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਬੈਠਣ ਦਾ ਆਸਨ, ਤੀਰਕਾ ਇਕ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜੋ ਨਾ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਆਸਨ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਰਾਮ ਦੇਹ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਰਾਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਤਾਂ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੋ

ਜਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਆਰਾਮ ਦੇਹ ਲੱਗੇ। ਕੁਰਸੀ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਖਮ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਵੇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਗਿਆਨ ਸਮਝ ਲਵੋਗੇ, ਇਹ ਜਾਣ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਚੁੰਬਕ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਥਿਤਿਕ ਤਾਕਤਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ-ਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਅਸਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਆਸਨ ਤੇ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਖਿੱਚੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੰਬਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਫੱਟਾ ਥੱਲੇ ਰੱਖ ਲਵੋ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕੰਬਲ ਵਿਛਾ ਲਵੋ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦੇਰ ਤਕ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੀ ਬੈਠਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਹਿੱਲੋਗੇ, ਜੇ ਕਿ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਬੈਠਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਰਾਮਦੇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਥਿਰਤਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਸਿਰ, ਗਰਦਨ, ਪਿੱਠ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕੋ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਤੁਰੋ, ਸਿੱਧੇ ਤੁਰਨਾ ਸਿੱਖੋ, ਸਿੱਧੇ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖੋ, ਸਿੱਧੇ ਬੈਠਣਾ ਸਿੱਖੋ, ਜੇ ਵੀ ਕਰੋ, ਸਿਰ, ਗਰਦਨ, ਪਿੱਠ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰੋ, ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਤੇ ਸਿਰ ਇਕ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਰਹਿਣ।

ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਗੋਡਿਆਂ ਤੇ ਰੱਖੋ, ਪਹਿਲੀ ਉਂਗਲੀ ਤੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨੂੰ ਜੋੜੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਰਕਟ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਮਨ ਨੂੰ ਕਹੋ ਉਹ ਐਧਰ-ਉਧਰ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਂ ਹੋਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਾ ਕਰਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾ ਰਹੇ। ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਰਹੇ, ਕੋਈ ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਰੱਖੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਆਕੁਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸੌਂ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਾਗ ਕੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਦਮ ਆਸਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਲੋਕ ਹੀ ਪਦਮ ਆਸਨ ਵਿਚ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਪਦਮ ਆਸਨ ਵਿਚ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਬੈਠੋ ਤਾਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਾਂ ਪਦਮ ਆਸਨ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਬਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਮਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉੱਨਤ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਦੀ ਅੱਡੀ ਮੂਲਾਧਾਰ ਤੇ ਰੱਖੋ, ਸੱਜਾ ਪੈਰ ਲੱਤ ਤੇ ਪੱਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰੱਖੋ, ਬਿਲਕੁਲ ਚੁਸਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੋ। ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਆਸਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਠੀਕ ਆਸਨ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੁਖ ਆਸਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕੇਵਲ ਚੌਂਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਬੈਠ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਨੇਤਰ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਾਟਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗਾ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕਿਤੇ ਇਕਾਗਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਨਾ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਓ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਬੈਠਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਬੈਠਦੇ ਹੋ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ। ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਮੋੜ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਲੇਟ ਜਾਓ, ਮਗਰਮੱਛ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਟ ਜਾਓ, ਆਰਾਮ ਕਰੋ, ਨਿਸਲ ਹੋ ਜਾਓ, ਕੋਈ ਦਰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੇਟੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਾ ਪਵੇ, ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਦਰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਖਿਚੋਗੇ ਦਰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਬੇਅਰਾਮੀ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੈਠੋਗੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਕੁੱਝ ਨਿਕਲ ਆਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਜਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਲੋੜ ਹੈ ਪਿੱਠ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖਣ ਦੀ। ਲੋੜ ਹੈ ਸਥਿਰ, ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਬੈਠਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਠੀਕ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੋ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਹੈ ਇਕ ਸਥਿਰ, ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਬੈਠਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰੋ।

'ਚਲਦਾ.....!'

(ਪੰਨਾ 61 ਦਾ ਬਾਕੀ)

15. ਬੇਰ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਘੰਟਾ ਘਰ ਦੀ ਬਾਹੀ ਵੱਲ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਬੇਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਹੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਆਦਿ ਲੋੜਵੰਦ ਸਾਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਯੋਗੜ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਤੂੰ ਤਨਖਾਹ ਵੰਡਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

(16) ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਥੜੇ ਪੁਰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਛਤਰੀ ਕੂਪਰ ਸਾਹਿਬ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸਨ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਮਬਾਗ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ।

(17) ਲਾਚੀ ਬੇਰੀ, ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਜੀ ਦੀ ਬੇਰੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਲਾਚੀਆਂ ਜਿਹੇ ਬੇਰ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਸੀ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਾਚੀ ਬੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਜੀ ਇੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਭੀ ਇਸ ਬੇਰੀ ਹੇਠ ਬਿਰਾਜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਭੀ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮਵੀਰ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਘੋੜਾ ਇਸੇ ਬੇਰੀ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਸੀ।

(18) ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕਿਲਾ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਇਹ ਕਿਲਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ਸੰਮਤ 1686 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼ੈਰਖਯਾ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਭੀ ਕਿਲੇ ਦੇ ਕੁਛ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਬੇਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਇੱਕ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(19) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿਚ ਕਿਲਾ ਭੰਗੀਆਂ ਗਲੀ ਠਾਕੁਰਦਵਾਰੇ ਵਾਲੀ, ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਰਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੁਰ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ-

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਆਸਾ, ਜੋ ਪੌਣੇ ਛੀ ਛੁੱਟ ਲੰਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਭਾਈ ਹਰਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ।

(ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪੰਨਾ 76-77)

ਸਤਿਕਾਰਤ ਬੀਜੀ

ਮੇਰੇ ਪੂਜਨੀਕ ਦਾਦਾ ਜੀ, ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਠੀਕ 12 ਸਾਲ ਅਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਮੇਰੇ ਬੀਜੀ (ਸਤਿਕਾਰਤ ਦਾਦੀ ਜੀ) ਨੇ 1 ਨਵੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਚੋਲਾ ਤਿਆਗਿਆ। ਨਾ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਚ - ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਲੱਖਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਦਾਦਾ ਜੀ ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਦੀ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਨੂਠਾ ਅਨੰਦਮਈ ਸਹਜਮਈ, ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਅਨੂਠੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਸਰੀਰਕ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਪਾਸਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।

ਅਸੀਂ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਏਥੋਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਚੇ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਸੁਨੇਹੇ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਪੂਜਨੀਕ ਦਾਦਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਜੀ, ਅਸੀਂ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਰਹਾਂਗੇ।

(ਡਾ.) ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਸਿਮਰਨ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਸਭ ਹੋਰ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ । ਸੰਗਰਾਂਦ - 14 ਜਨਵਰੀ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ
(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 16 ਜਨਵਰੀ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ), (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 200/220	Rs. 450/530	U.S.A.	50 US\$	500 US\$
3 year	Rs. 500/520	Rs. 1250/1330	U.K.	30 £	300 £
5 Year	Rs. 700/720	Rs. 2450/2530	Aus.	60 \$	600 \$
life	Rs.2000/2020		Europ	50 Euro	500 Euro

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-	150/-	30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
2. ਕਿਵੇਂ ਕੂੜੇ ਤੁਣੇ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-	31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-	32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....I	100/-	
4. ਕਿਵੇਂ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੧	30/-	35/-	80/-	33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
5. ਕਿਵੇਂ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੨	60/-	65/-	80/-	34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ?	25/-	
6. ਕਿਵੇਂ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੩	100/-	100/-	110/-	35. ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	50/-	
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦ ਘਣਾ	25/-	30/-	70/-	36. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-	37. ਵਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	130/-	
9. ਸੁਗਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-	70/-	38. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	135/-	200/
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	10/-	39. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	35/-	
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-	40. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	150/-	
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	80/-	41. 'ਸੋਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	160/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	80/-	42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	30/-	
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-	20/-	43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ',	30/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-	20/-	44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	300/-	
1੬. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	100/-		45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	60/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-		46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	50/-	
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-			47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ		
20. ਪਵਿਤਰ ਪ੍ਰੋਭਾ	25/-					
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-				
22. ਵੈ ਸਾਖੀ	10/-	10/-				
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-					
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-				
25. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-				
26. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-				
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-				
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-				
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	50/-				

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9592009106, 9417214379 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Bank : Oriental Bank Of Commerce
A/c No. 11962011005435 A/c VGRMCT/Atam Marg Rtgs/Neft
Ifsc Code: ORBC0101196

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib,
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

Emperor - Sage Guru Gobind Singh

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਰਵੇਸ਼ - ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ

Sant Waryam Singh Ji

In the year 1666 A.D. (Samvat 1723 Bikrami) there was grand illumination all over the firmament on an auspicious night and the Tenth Master appeared in the realm of activity. The great souls realized the significance of this rare flood of light. Out of them one was, Bhikhan Shah, Pir (spiritual leader), resident of V. Ghuram (Distt. Patiala). He visioned clearly the Divine Light entering into a baby at Patna. He heard the heavenly voice that a prophet had been commissioned by God to show the right path to the universe. Many other acknowledged souls had also Divine realization about this Great Light. It is not an exaggeration that God has preserved some rare powers in some men, through whom Divine Knowledge is attained completely about the past, future and present. Saviour of world, Guru Nanak was in Emnabad when he sang the following Divine hymn -

As the word of the Lord comes to me, so do I utter, O Lalo.

Bringing the marriage party of sin, Babar has hastened from Kabul and demands perforce the gift of Indian womanhood. O Lalo.....

The body cloth shall be torn into pieces and shreds. Then shall Hindustan remember my words.

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ
ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ ॥
ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਵ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ
ਜੋਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ ॥

P. 722

ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ ॥

P. 722

Exactly 13 years thereafter, Babar plundered this city and reduced it to ashes. The Bazars were filled with limbs of the murdered people and kept rotting there. The realization of such eternal happening cannot be made in the realm of intelligence. But when the intellect reaches the spiritual realm and experiences the existence of One Soul everywhere, such miracles can be seen even before happening. Just as if a video film is being projected on the T. V. the operator can work the reverse and see the past events or then make it forward and see the coming incidents. Thus great souls can clearly see the events of the past and the events of the future can be clearly seen too. In the Bible too in Revelation 19/11 and 6/2 there is mention about seeing the picture of the future. As it is said -

"I looked, and there before me was a white horse; its rider held a bow and he was given a crown, and he rode out as a conqueror bent on conquering." (6/2)

"I saw heaven standing open and there before me was a white horse, whose rider is called faithful and true. With justice he judges and makes war." (19/11)

Christ got this divine message full 1600 years before Guru Maharaj incarnated on this earth. God showed him this spectacle,

which he narrated to his disciples. This seems to be the prophesy about the advent of Guru Gobind Singh 1600 years before the event; for there never has been any prophet in the world who should be famous for his white horse and his bow and arrows. Guru Gobind Singh was the rider of the light blue horse and he was also recognized as the True Monarch. He conducted the court of Truth, sitting on the *Takhat*. This divine inspiration that Christ had seen 1600 years before was also seen by the Grace of God by Bhikhan Shah. This *Pir* (Bhikhan Shah) reached Patna and having the 'Darshan' of Guru Sahib wanted to find out as to with which religion will this new Prophet be connected; will this Great Soul work for the Hindus or do something for the Musalmans. At first, the *Pir* knelt down before the Guru's bed and offered salutation. His eyes were over flowing with tears. After salutation, he lifted his head, he folded both hands and riveted his eyes into the eyes of the Guru. This *Pir* offered prayers to the Guru in some nameless language of his emotions. What prayers he made to the Guru no one knows. But it has been observed that the *Pir* got two pots of sweets brought by his disciples and offered them to the Guru and placed these on both sides near the Gurus hands.

Guru Maharaj lifted his child's lotus hands and placing them on the both pots of sweets, he smiled like a grown up person. The *Pir* understood the secret and feeling intoxicated, he uttered the words 'God is Great' twice. He once again went into obeisance and remarked.

"Guru Nanak in his childhood showed his miracle to Rai Bular (ruler of the area)

and made him his disciple. You have, by bringing me real knowledge similarly, made me your disciple. Kindly pardon me (for putting you to the test). In this way Bhikhan Shah saw Guru's great power clearly. The Tenth Master has referred to this incident in his work *Akal Ustati* (Prayer to the Almighty) thus -

One man by shaving his head is accepted as a Sanyasi, another as a Jogi or a Brahmchari, a third as a Jati. Some men are Hindus and others Musalmans; among the latter are Rafazis, Imams, and Shafais.

Know that all men are of the same caste.

Karta (the Creator) and Karim (the Beneficent) are the same, Razak (the provider) and Rahim (the Merciful) are the same; let no man even by mistake suppose there is a difference.

Worship the one God who is the one divine Guru for all;

Know that His Form is one, and that He is the one light diffused in all.

ਕੋਊ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੋਊ ਜੋਗੀ ਭਇਓ

ਕੋਊ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੋਈ ਜਤੀਅਨੁ ਮਾਨਬੋ ॥

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫੀ

ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ ॥

ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ

ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ ॥

ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭਹੀ ਕੇ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ

ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ ॥ Akal Ustat

Guru Maharaj gave this advice to the Khalsa, He gave the same message to the world, namely, there is the Light of the same God in each person.

All the places belong to the Supreme Lord.

In whatever houses, the Lord, places the creatures, similar is the Name, they acquire. The Lord Himself is able to act and cause others to act.

Whatever pleases the Master, that ultimately, comes to pass.

God has expanded Himself by being in endless waves.

The plays of the Supreme One cannot be known.

As is the understanding, God gives, so is the enlightenment.

The Exalted Lord, the Creator, is Imperishable.

Ever, ever and ever He is Merciful.

By remembering and remembering Him, Nanak has been enraptured.

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥
ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥
ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥
ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥
ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ ॥
ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਭਿਨਾਸ ॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥

P. 275

Guru Maharaj demonstrated in his life this divine fundamental philosophy. (i.e. all religions and their gods are one, not different). He had the same respect for a temple as for a mosque. He accorded equal respect to one who performed Hindu worship and equal love to one who offered the Muslim Namaz (prayer). His life is a clear example of these practices.

The temple and the mosque are the same; the Hindu worship and the Musalman prayer are the same; all men are the same; it is through error they appear different.

Deities, demons, Yakshas, heavenly singers, Musalmans, and Hindus adopt the customary dress of their different countries.

All men have the same eyes, the same ears, the same body, the same built up, a compound of earth, air, fire and water.

Allah and Abhekh are the same, the Purans and the Quran are the same; they are all alike; it is the one God who created all.

ਦੇਹੁਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਅੰ ਨਿਮਾਜ ਓਈ
ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਉ ਹੈ ॥
ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੱਛ ਗੰਧੁਬ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ ॥

ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕੈ ਕਾਨ ਏਕੈ ਦੇਹ ਏਕੈ ਬਾਨ
ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਤਸ ਅੰ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ ॥
ਅਲਹ ਅਭੇਖ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਐ ਕੁਰਾਨ ਓਈ
ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕ ਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ ॥ Akal Ustat

There is a lot of mention of battles and wars in the life of the Guru. But it is very difficult to understand the objectives of these. These wars were not waged for royal conquests or social advancement or for any other goal; they were not fought to denigrate any religion. They were all based on Truth and were fought against the tyrants for the restitution of the human rights. Whether these oppressors were the kings of the mountainous regions or the Muslim rulers, these wars were waged to end oppression and for the freedom (for the practice) of all religions and to establish the equality of the Mandir and the Masjid for the freedom to offer Puja and Namaz. Even the Musalmans respected Guru Maharaj with all their heart and soul. A friend in need is a friend indeed. When we cast a glance in the life story of Guru Maharaj we find that the first person to proclaim Guru's prophethood was the influential Muslim Peer named Bhikhan Shah; also the two persons who had heart felt love for him were the two Nawabs of Patna-Nawab Hakim Bakhsh and nawab Karim Bakhsh. Their love for the Guru had crossed all limits so that when the child Guru set out for Punjab, under the orders of his father, they expressed their pangs of separation thus: Great Sir, how shall we remain alive without having a glimpse of you. Your love has permeated every fibre of our being. How can a fish live out of water? Similarly we too would shuffle off our mortal coil in your separation. Tears were flowing from their eyes and their words were choked in their throat. The whole atmosphere was saturated with the emotions of love. The Guru caressed them and passed his hand

over their back (patted them) and said.

When after saying your Namaz, you do the recitation of jap Sahib, at that time you would see me face to face.

Thus he reached Luckhnor, making conquests of love and giving counsel of courage to Pandit Shiv Datt and Rani Maini. Arif Deen the big muslim seer of that place received him with love, offered obeisance to him and proclaimed that this child Prophet is the highest of all and commands greatest respect. This episode has been described in the poetry of Bhai Vir Singh on page 609 of his work Dashmesh Chamatkar thus -

Hear ye people. I narrate to you the great truth. I describe what I have seen myself. Some time when I get into samadhi (contemplation) and rise to the court of the Almighty what do I see there? This very child clothed in divine glory is resplendent with the Light of God. Ethereal beauty kissed his feet; he was shining with the Godly Light. He is the highest of all, the greatest of all and he has the best resplendence of God. All bent in obeisance before him; unique was his gait. I saw him in the highest stages of Godhood (merged in God), which is beyond my reach. I saw him at those farthest of the farthest spots in heaven. Today I have seen him here.

From the highest heavens, he has been sent here by Lord God Himself. He would obliterate the sin of heresy and oppression. For this purpose, God has sent him to this world. I had seen him in the durbar of God as the highest of them all. Today he is wearing the dress of human body, his is the sweet blue colour.

For this reason I have paid obeisance to him. You also show respect to him. Anybody who entertains doubt about him is a heretic; bring faith on him and enjoy all happiness. God alone knows this mystery; our duty is to bend before him in salutation. We submit to His Commands; we do not hesitate to tell the truth. All the disciples bent their heads

before him; and they accepted him as their head. Leaving bigotry, they accepted the Truth; they did not stand on false pride.

ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਣੋਂ ਬਈ ਲੋਕੋ !

ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਦਿਆਂ ਸੁਣਾਯਾ।

‘ਕਦੇ ਕਦੇ ਜਦ ਚੜਾਂ ਮੁਕਬੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਧੀ ਜਾਵਾਂ।

‘ਵਿਚ ਦਰਗਾਹ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ, ਜਾਕੇ ਕੀਰ ਤਕਾਵਾਂ।

‘ਏਹੋ ਬਾਲ, ਜੋਤਿ ਦਾ ਜਾਮਾਂ ਜਗਮਗ ਰੂਪ ਨੂਰਾਨੀ।

‘ਸੁੰਦਰਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਪਗ ਚੁੰਮੇ ਨੂਰੋ ਨੂਰ ਰੂਹਾਨੀ।

‘ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨੂਰ ਜਲਾਲੀ।

‘ਸਭ ਝੁਕਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਸ ਦੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ।

‘ਅੱਲਾ ਵਿੱਚ ਫਨਾ - ਦਾ ਦਰਜਾ, ਮੇਰੀ ਪਹੁੰਚ ਨ ਜਿਥੇ।

‘ਉਥੋਂ ਤਕ ਦੇਖਿਆ ਇਨ ਨੂੰ, ਅੱਜ ਡਿਠਾ ਮੈਂ ਇਥੇ।

‘ਉਥੋਂ ਇਹ ਏਥੇ ਹੈ ਆਇਆ, ਅੱਲਾ ਆਪ ਪਠਾਯਾ।

ਕੁਫਰ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਪਾਪ ਮੇਟਸੀ, ਏਸ ਲਈ ਹੈ ਆਯਾ।

‘ਮੈਂ ਅੱਲਾ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਏਹੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਡਿਠਾ।

‘ਅੱਜ ਸਿਵਾਤਾ ਖਾਕੀ ਜਾਮਾ, ਰੰਗ ਜਮਾਲੀ ਮਿੱਠਾ।

‘ਸਿੱਜਦਾ ਏਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕੀਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਅਦਬ ਵਿੱਚ ਆਓ।

‘ਸ਼ੱਕ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਾਫਰ ਹੋਸੋ, ਲਿਆ ਇਮਾਨ ਸੁਖ ਪਾਓ।

‘ਅੱਲਾ ਕਰਨੇ ਅੱਲਾ ਜਾਣੇ, ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਏ ਝੁਕਣਾ।

‘ਹੁਕਮ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਣਾ, ਸਚ ਕਹਿਣੋਂ ਨਾ ਰੁਕਣਾ।

ਤਦੋਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯਾ, ਪੀਰਾਂ ਕਿਹਾ ਸਿਰ ਧਰਿਆ।

ਫਡ ਤੁੱਅਸਬ ਸੱਚ ਪਛਾਤਾ, ਝੁਠਾ ਹਠ ਨ ਕਰਿਆ।”

In the same way, Pir Budhu Shah of Sadhaura came to the Guru and asked the question:

How is the union of the soul and God possible? Guru Maharaj said in reply, like the coming together of the day and the night. He could not catch the point, so he repeated his question. Guru Maharaj replied, like the meeting of the Truth and falsehood. Detailing his reply further, the Guru said. Waheguru (God) is the Truth; when this Truth shines, the night of ignorance cannot stand. The soul in this body is the Absolute, but due to the covering of ego, it regards itself as separate from God and thus erects a false wall between itself (soul) and God, regarding itself separate from God and thus suffers all the miseries that are caused by ignorance. Still the Pir persisted in his enquiry. Guru Maharaj out of mercy for him showed him

the effulgence of the soul inside the body. Thus attaining self-realization the Pir became the disciple of the Guru for all time. When there was the war against the hill kings at Bhangani near Paonta Sahib then he along with his 700 followers made the supreme sacrifice. His two sons were martyred; also some other members of his family drank the bowl of martyrdom. When people asked the saint as to what he had gained, by giving help to the Guru, two lamps of his family are extinguished and there is complete darkness by the death of his two sons, he spoke the following words-

The (two) lighted lamps have been extinguished, causing pitch darkness. The two sons who were the light of my eyes, who were the parts of my heart are gone in so short a time. They are themselves dead; the parents too are as good as dead; that has caused the greatest shock to us. With the killing of the sons (my progeny) they have caused great disaster in my world.

Buddhu Shah maintained his faith (in the Guru) and experienced the great bliss of his divine love (for the Guru). He said why do you weep and cry, O you simpleton. Blessed very blessed are my children who have made sacrifices for the cause of the Guru. The life and their death are both fruitful, since they fought in the front rank. Blessed is the mother, who reared such wonderful sons. Blessed is the father too in whose family are born such young men of noble deeds. They are not dead, they are living (in people's memory); they have realized the purpose of their life. They are neither destroyed nor shattered; they walk on the path of salvation. Great is God, Who has taught such noble fact, to an humble person like myself. They were

offered martyrdom by the hand of Guru Gobind Singh himself. They have earned success in life; they have left behind the noble example. God can call to himself any old man or young man. That one should taste martyrdom in the service of the Guru there can be no greater blessing than this. Without question they will go and rest at the feet of the Almighty (God's); the doors are open to them.

Thus when Guru Maharaj after having fought a battle with those break-promise opponents who were beasts in the human shape reached near Sirsa along with the remnant of his forty followers and called at the fort of Nihang Khan at Kotla, he gave shelter to Guru Ji and his companions. When enemies started searching his fort, then Nihang Khan to save the life of the wounded Bhai Bachitter Singh, put soldiers with drawn sword outside his room saying, 'I cannot open this room for inspection, for in it my daughter and son-in-law are resting in privacy'. How great was his devotion. If the news of the presence of the Guru was given to the enemy at that time, then Khan was sure to receive some huge prize. But he stuck to his guns, risking his own life, for the love of Guru Maharaj. Guru Maharaj left Ropar and reached Chamkaur ki Garhi along with his 40 Sikhs. With steadfast steps and high morale, he got busy in fortifications for he had got the information that a huge army was coming after him; also fresh troops from Delhi were coming there with artillery. For the whole day, the Sikhs fought in this battle very bravely. The Guru Padshah's two elder sons personally took part in this battle and fought valiantly. Never in the world there

has been such a terrible war. When the elder prince came out for the battle, along with his five warrior as ordered by the Guru that spectacle was described by a great poet Allah Yar Khan as under:

The beloved sons of Guru Gobind Singh came out of the fort. Look here, ye great ones, these warriors have come out of the fort. Riding on horses they came out of the castle. Sword in hand, they came out of the castle. How can the tongue of the poet describe the miracle of the sword. That sword has come out of the sheath.

It was the sword; there is no knowing what terrible sword it was. It was blood-thirsty; it was the denizen of the devil dance of death; it was the messenger of dooms day. It was hard steel, sharpened with iced water, with lightening added to it. It was the mother of Yam Raj (God of Death); it was the sword of death and doomsday. At its service were waiting the poor things, the candidates for death. They were standing engrossed in the special hobby of their historic mission.

After Sahibzada Ajit Singh was martyred, Guru Maharaj himself readied the second Prince Jujhar Singh for the battle. About this event, the above-mentioned poet writes as follows -

The separation (death) of Jacob made (his father) Joseph shed bitter tears. There has rarely been a man of such iron nerves even among the prophets. After seeing before his eyes his dear four sons martyred, he did not shed even a single tear. Thus he achieved a status that surpassed even the status of the great Rishis (sages).

Sitting on the top of the Garhi hill, Guru maharaj witnessed the whole spectacle and thanked God over the fact that with the sacrifice of the sons, the mother

had achieved the glorious success of her life. They had sacrificed their lives in defence of the rights of the Hindus and the Muslims and of the poor people. Next day the Guru personally framed the strategy of war. Despite all tragedies, he was in high spirits. Sensing this fact, the *Panj Piyaras* (Five Beloveds) ordered him to leave that place safe and sound. So on December 22, 1704 the Guru left fort Chamkaur di Garhi and after a halt at a place named *Tari Sahib* and uttering the words 'the great Pir of India is moving', he reached the place of Gulabe Masand near Machhivara. Five thousand (enemy) armies besieged the town. At that time, the two brothers Ghani Khan and Nabi Khan came to the protection of Guru ji and at a great personal risk, took the Guru to their own house. He was taken out of that siege, in the guise of '*Uchka Pir*' (of Muslims). When confronted with Mughal army, Inayat Ali Shah of Noorpur told the General Daler Khan that the person under protection was the famous seer '*Uch ka Pir*'. Pir Muhammad of Saloh and Syed Hasan Ali of Mathomajria both testified that the Guru was the high Muslim Pir. They accorded very great respect to the Guru.

Thus when Guru Maharaj came to Rai Kallah at Raikot, the Nawab of Sirhind got wind about the Guru. He wrote a letter to Guru's host, demanding that Guru Gobind Singh be handed over to him. The Raja of Raikot, who was a Musalman wrote back to him, saying that Guru Gobind Singh was the pir of himself and of his subjects. Disciples are ready to be cut to pieces for the sake of their Pir, you please understand this matter accordingly.

To gain information about the Guru's younger princes, Rai Kallah sent his trusted agent there. He got full report about them and thanks to Guru's Grace and employing

the supernatural power, he returned to Raikot the same evening. At that time, Guru Maharaj was sitting on a bed and Rai Kallah along with his officials was sitting there in extreme sadness. When the messenger reported about the extremely tragic martyrdom of the two younger princes, the eyes of all the present there were filled with tears. Guru Maharaj went on hearing his report with equanimity and asked if at that time any such person was present there, who might have expressed dissent and sorrow. In reply the messenger said, that people from Malerkotla had objected, asking in what law was written the sentence of death for innocent children. We absolutely do not approve this unconstitutional act. No true Musalman can be a party to this reprehensible act'. Saying this they walked out of the court. Guru Maharaj commanded that the people of Malerkotla have saved the root of their kingdom. Uprooting some plant, Guru Maharaj said the whole Moghul Empire has been uprooted thus. Rai Kallah submitted, Great Sir we too are a limit of that Moghul Empire, the Guru Sahib gifted him a sword and made a solemn promise that so long as their succeeding generations went on showing respect to *Siri Sahib*, his sword, their kingdom would continue to remain. At that spot, the Guru favoured them with giving the pot which despite its hundreds of holes did not allow the milk to leak out. Their family still possesses that pot (lota). Such blessings reveal the great love hidden in Guru Ji's heart for all.

The above-mentioned incidents show that Guru Maharaj accorded equal respect to the temple and the mosque. Guru Maharaj also explained that all the creation has been born out of One Perfect Light (God) and will ultimately be merged in

Him. Just as the sparks are born out of fire and then merge in it or just as dust rises from the road and then joins it or just as numberless waves rise out of water of ocean and then become one with it, similarly all the creations are born out of Waheguru and ultimately immerse in Him. All this diversity are the different forms of One Supreme God; many pictures appear on the same screen and then cease to be.. When the play is ended, these diversities end too; and the One Supreme Reality the all perfect Wahe Guru in His quaitless form remains steady in his great grandeur.

*As from one fire millions of sparks arise;
though rising separately, they unite again in
the fire;*

*As from one heap of dust several particles
of dust fill the air, and on filling it again
blend with the dust;*

*As in one stream millions of waves are
produced; the waves being made of water all
become water;*

*So from God's form non-sentient and
sentient things are manifested and springing
from Him, shall all be united in Him again.*

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੁਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੁਇਕੈ ਫਿਰ ਆਗ ਮੈਂ ਮਿਲਾਹਗੇ ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈ
ਧੂਰ ਕੇ ਕਨੁਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰ ਹੀ ਸਮਾਹਗੇ ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ
ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੇ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਗੇ ॥

ਤੈਸੇ ਬਿਸੁ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ
ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਗੇ ॥ Akal Ustat

*One and yet who seemeth many and entereth
into a myriad forms*

*And Playeth His Play, and then windeth it
up and becometh the One again.*

ਏਕ ਮੁਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤਿ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥

Jaap Sahib

Guru Ji never accepted any false doctrine. All acts and religious acts which are empty of the True knowledge of God

are meaningless.

Swine eat filth; elephants and donkeys bespatter themselves with dust; Jackals live at places of cremation; Owls live in tombs; deer wander alone in the forest; trees ever die in silence.

The man who restraineth his seed should only have the credit of the hermaphrodite; monkeys ever wander barefooted.

How shall the wretch who is subject to a woman and devoted to lust and wrath, be saved without the knowledge of the One God?

ਖੁਕ ਮਲਹਾਰੀ ਗਜ ਗਦਹਾ ਬਿਭੂਤ ਧਾਰੀ
ਗਿਦੁਆ ਮਸਾਨ ਬਾਕ ਕਰਿਓ ਈ ਕਰਤ ਹੈ ॥
ਘੁਘੁ ਮਟ ਬਾਸੀ ਲਗੇ ਡੋਲਤ ਉਦਾਸੀ
ਗਿ ਤਰਵਰ ਸਦੀਵ ਮੋਨ ਸਾਧੇ ਈ ਮਰਤ ਹੈ ॥
ਬਿੰਦ ਕੇ ਸਧਯਾ ਤਾਹਿ ਹੀਜ ਕੀ ਬਢਯਾ
ਦੇਤ ਬੰਦਰਾ ਸਦੀਵ ਪਾਇ ਨਾਗੇ ਈ ਫਿਰਤ ਹੈ ॥
ਅੰਗਨਾ ਅਥੀਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ
ਏਕ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਿਹੀਨ ਛੀਨ ਕੈਸੇ ਕੈ ਤਰਤ ਹੈ ॥

Akal Ustat

Thus debunking the hypocritical conduct of the pseudo devotees, he established people's faith in God's Name and to dedicate one's consciousness in the light of True Knowledge he described the soul's non-difference with God in the spiritual sphere. As he commanded-

I speak verily; hear me all ye people they who love God have obtained Him.

ਸਾਚ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ
ਪਾਇਓ ॥ *Sudha Sawaiyye - 10*

Without the foundation of God's Name, all sorts of actions are (false).

Know all acts to be false. Believe all religions useless. Without the support of Naam; All rituals spread illusion. So showing God visibly present in His Creation, he commanded -

Betwixt Land and sky is One Light pervading.

It increases nor decreases; It remains the same.

ਜਿਸੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਮਸਤ ਏਕ ਜੋਤਿ ਹੈ।
ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਬਾਢ ਹੋਤ ਹੈ।

And He (Guru Gobind Singh Ji) goes on reciting, "Thou Art, Thou Art, Thou Art, Thou Art, Thou Art, Thou Art, Thou Art, Thou Art, Thou Art".

When we consider the events mentioned above, then one gets this information about the life of Guru Maharaj, namely that he actually accorded the same respectable status to Puja (of the Hindus) and Namaz (of the Muslims). He recognized no difference between the temple and the mosque. In his eyes, in the mosque God-lovers meet together to cultivate their love for God. Similarly in a temple, God-lovers are collected to sing hymns in praise of God.

A very wrong impression has been created in history to the effect that when Guru Ji left the Anandgarh fort and was proceeding towards Sirsa, the following words have been put in the mouth of Guru Maharaj-

'Dear lovers of the Guru, always keep in mind this one thing - never, never trust in a Musalman, even though he may take lakhs of oaths. Just as if you put your arm in liquid Gur (unrefined sugar) and then put that arm in the heap of the tils, your arm will catch numberless tils. If a Musalman takes as many oaths (as those tils) never trust him.'

What a false idea, about that great personality who, in his entire gospel, had

been making us understand that the light of God is present in each atom (person) and is doing its duty. All the happenings are taking place, according to the orders of God. He uttered the following words from his lotus like mouth :

Somewhere He is god, celestial singer, serpent and somewhere a scholar.

Somewhere He is ugly dancer; heavenly musician and somewhere ghost.

Somewhere He recites Gayatri in privacy as Hindu.

Somewhere as Muslim He gives call for Prayer.

Somewhere He is reciting Puranas; And somewhere Quran.

Somewhere He performs Vedic Rituals; And somewhere Acts contrarily.

Somewhere He is absolute; And somewhere He is related.

ਕਹੂੰ ਜੱਛ ਗੰਧੂਬ ਉਰਗ ਕਹੂੰ ਬਿਤਆਧਰ,
ਕਹੂੰ ਭਏ ਕਿੰਨਰ ਪਿਸਾਚ ਕਹੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਹੁਇਕੈ ਹਿੰਦੂਆ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਕੋ ਗੁਪਤ ਜਪਿਓ,
ਕਹੂੰ ਹੁਇਕੈ ਤੁਰਕਾ ਪੁਕਾਰੇ ਬਾਂਗ ਦੇਤ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕਾਬ ਹੁਇਕੈ ਪੁਰਾਨ ਕੋ ਪੜ੍ਹਤ ਮਤ,
ਕਹੂੰ ਕੁਰਾਨ ਕੋ ਨਿਦਾਨ ਜਾਨ ਲੇਤ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤਿ,
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ ॥

Akal Ustat

In his sayings there is not even a shadow of any liking or disliking for the Hindus or for the Muslims. Whereas the above statement throws the whole blame on the Musalmans. To say so is absolute ignorance. The fact is that royal statements are never based on Truth. Some are face-saving statements. Such contracts (treaties) stand only so long as both sides have strength and if they promote their interests. No reliance need be placed on the contracts of the government. The British Govt's treaty with the Khalsa remained respectable only so long as both sides (the British and the

Khalsa) had equal power. When the British engineered division in the ranks of the Khalsa and their power weakened, the British did not stop only with the annexation of Punjab, rather they made the innocent prince (Maharaja Dalip Singh) to renege from his religion (Sikh Panth) but did not allow him to complete the journey of his life (die) in his motherland.

Guru Maharaj blessed the Sikhs of the Gurus with the gift of Amrit (nectar). The search for Amrit has been going on since the beginning of time. Some sought it (Amrit) in the mountainous springs, some tried to discover Amrit inside of themselves by practising austerities of the yoga. Gods and goddesses waged war against the demons for obtaining Amrit. All these are endless fables. Guru Maharaja revealed about Amrit in his Gurbani thus -

There is fulsome of Amrit (water of immortality) in your own abode (body or life).

*The mind is brimful with Nectar, but the perverse know not its relish,
Just as the deer knows not its own musk and wanders about guiled by doubt,
So an apostate abandons ambrosia and amassess poison. The Creator Himself has infatuated him.*

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਭਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ ।

P. 644

The ignorant do not realize the great value of this Amrit. Hence they have put to waste this human life (the highest of all births). This Amrit was inside of yourself. About this, Guru Ji says in Sukhmani Sahib as under -

The nine treasures and the Nectar are Lord's

Name.

*Within the human body itself is its seat.
There is deep meditation and melody of
celestial music there.
The wonder and marvel of it can not be
narrated.*

*ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ
ਬਿਸਰਾਮੁ ॥*

*ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ ॥ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ
ਬਿਸਮਾਦੁ ॥* P. 293

The great Guru the Tenth Master created this Amrit by the power of Bani (reciting hymns of the Gurus) by stirring the double-edged sword in waters in the open utensil and he gave this Amrit to the Sikhs to drink along with Gur Mantar. Thus with this initiation man's consciousness easily reached up to the climax of Amrit (deathlessness).

After a person has achieved Amrit, he understands the difference between life and death and he attains the state of complete fearlessness. Then he becomes totally justice-minded and above likes and jealousies, common to all, loved by all, a lover of the Guru, who does good of all. He becomes a sage and a saint, a pure Khalsa. He achieves the highest stage and gives the message of the joys to the world. He sweeps off all evils from the world and throws them out. This ordinary person was made to drink 'Pahul' (holy nectar) and was raised to such heights that he ordained his equality with Wahe Guru Himself.

*He who knows spiritual bliss becomes as
pure as God, There remains no difference
between such a God-realized person and
God Himself.*

*ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ॥*

Sarb Loh Granth

This incident of Amrit brought about a revolution in the Indian society. The fear of death was entirely gone and they became

very anxious to devote their life for the highest service. This brought a revolution in the country. Human rights were protected and this country became independent after the slavery of the centuries. He gave to people the knowledge about Amrit and the wandering soul became immortal for all times. This was a great revolution in the life of man, which the Tenth Guru, out of his grace, gave as his blessing.

A large number of such small incidents in the Guru's life give us much information about how to lead our life. Once Guru Ji put the hide of a tiger on an ass and left it to graze. Seeing this tiger, all the people were greatly afraid. No one went near that fake tiger and all activities in the field came to a dead stop. They came to Guru Maharaj and made this appeal: Honoured Sir, this tiger is very huge. No one picks up courage to go near it. Our crops are suffering a great loss. You kindly send some brave warrior who should rid us of this tiger. Guru Maharaj commanded as under : We are not to fire at this tiger. It has got to be caught alive. But no one dared to face that tiger. All kept standing seeing that tiger jumping up and down. By chance a donkey-man was passing nearly along with his asses. The so called tiger saw the donkeys and came running to them and started braying loudly. Hearing this, all the other asses also started braying. The donkey-man recognized that sound to be the braying of his own (lost) ass.

So he brought to Guru ji his own ass, that was in the tiger's clothing. All were wonder-struck and tried to understand this miracle. At that time, Guru Maharaj said, O ye dear ones. I have given you the guise of the tiger and made you to drink Amrit. I have transferred all my power inside you.

As has been said -

So long Khalsa remains aloof; I give all glory to him. When he practises Brahmin's rituals; I will not do their appreciations and protection.

ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ ॥
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ਼ ਦੀਓ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ॥
ਜਬ ਇਹ ਗਰੈ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਗੀਤ ॥
ਮੈਂ ਨ ਕਰੋਂ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥ Sarab Loh Granth

You would have noticed that so long as that ass did not speak in his own sound that long his prestige and glory stayed. When it joined its brother asses and uttered the donkeys sound then it was captured by its master and now it will have to carry heavy loads on its back. Under orders of God, I have blessed you with spiritual fearlessness and made of common men great warriors, saints and benefactors of humanity. You are not to relapse into becoming drunkards, flesh-eaters given to talking ill of others and backbiting, mutual animosities, factionalism. If you forget your new found spiritual personality then you too will suffer like the donkey in the story. My power will stay with you, so long as you own these special values and ideas and remain fearless and without enmity for others. So long as you devote your life to the study of the Bani (hymns of the Gurus) so long as you pray for the welfare of all (humanity) and keep struggling for the defence of the human rights that long my spiritual energy will work through you. If you leave these ideas and ideals, I will have no relationship with you, because you would have lost my confidence.

In a similar incident, once Guru Ji gave orders to prepare for going on a hunt, get the hunting dogs ready to go and also to prepare some delicious food. When they

reached the jungle, Guru Ji ordered a sheet to be spread on the ground and laid a heap of rice on the sheet. The next order was to let loose the hunting dogs. The dogs instead of eating the food started fighting with each other; in their fight they raised so much dust that it completely covered the food, which took the shape of the dust (and became useless for eating). No dog touched the rice. They were all covered with blood, fighting with each other. They did not eat that rice, nor allowed anyone else to eat it. Under the orders of the Guru all the dogs were caught and it was further ordered that their wounds be dressed. Then addressing all the persons, Guru Maharaj said, O lovers of the Guru, your life of penance and bliss, which sees God in every atom and which would show the right path to the world will bring to you all the blessings. Kingdoms and other blessings will run after you. If you practise patience and contentment and adopting lofty principles, you divide all possessions justly, then you would always enjoy happiness and your kingdom and good luck would continue forever. On the other hand if you pass your life like these dogs, which had no principles and keep on fighting and quarrelling with each other, then inspite of all achievements you will gain nothing. But if you work in cooperation with each other, then you will be on the top of the world.

In the same way, Guru Ji gave the highest priority to remembering God (simran) and to rendering service (seva) to others. Without these, life has failed of its purpose. His teachings always called upon the Gurmukhs to do acts of service. If the service rendered is accepted and approved by the Guru then all the blessings follow in due course. While doing service, it is very necessary to eschew egotism or pride. He

commanded thus -

That service is deemed successful, which is accepted by the Sat Guru with all his heart. If the Guru's heart is pleased (with that service) then all sins and evils are shattered.

ਸਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥
ਜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮੰਨਿਆ ਤਾ ਪਾਪ ਕਸੰਮਲ ਭੰਨੇ ॥

P. 314

Earn service of Lord and humanity in this world. Then you will obtain bliss and a seat in Master's court.

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ਤਾ ਦਰਗਹਿ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

P. 26

All the blessings and possessions are obtained by doing service -

If you desire all the four blessings and good things of life, then keep busy in the service of the good folk and the saints.

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੈ। ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਰੈ ॥

P. 266

By such preachings he made the Gurmukhs adept in the art of doing service. Life without service is death, he added. In this connection there is an incident.

Once Guru Maharaj was gracing his throne with his presence. The word 'Water' escaped his lips. No servant or worker being at hand, a child of a very rich family brought him a bowl of water. When the water filled bowl was presented on Guru Ji's hand, then Guru Ji got hold of the bowl and looked at the child's hands. His hands were extremely tender which indicated that this child had never done any work with his own hands in his whole life. He naturally enquired, dear child, have you ever done any service of anyone with your hands which God has gifted you as His great blessing. The child replied, Sir! by your grace, there is so much wealth in our house, that no member of our family ever

felt the need to do any work. There are enough servants and workers in the house, who do all the work. Guru Ji further asked the child, "Have you with your hands ever dusted the carpets (duries) for the congregation? Has the dust of the congregation ever settled on your body; have you ever dusted the shoes of the holy congregation? Have you ever given water to drink to any thirsty person? Have you ever kneaded the muscles of any traveller, who was much tired?"

In reply to all these queries, the child replied, Great Sir, this is the first occasion in my life to have brought a cup of water for you. Hearing this reply, the Guru threw away the water of that bowl.

The congregation felt a little puzzled on seeing all this. They asked Guru Maharaj, why did you not drink the water, instead you threw it away. Guru Ji gave the commandment, dear ones! has anyone of you ever drunk the water, or taken any food that was in touch with a dead body? They said, Great Sir, the dead body and every part of it is very impure. We can never eat any food that has been in touch with the dead body. Guru Maharaj said, Without performing service of others, a person is as good as a corpse. Guru Nanak Dev Ji has decreed as under :

A person may be very handsome; he may come of big family, he may be very clever and may possess knowledge; he may be a man of wealth. But says Nanak! Consider him to be a dead one, if he has no love for God.

ਅਤ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥
ਸਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀਂ ਭਗਵੰਤ ॥

P. 253

Bhai Gurdas Ji has said the same thing -

Without doing service of others, cursed are

one's hands and feet and all his activities are useless.

ਬਿਨ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਿਯਾ ਹਥ ਪੈਰ ਹੋਰ ਨਿਹਫਲ ਕਰਣੀ।

Bhai Gurdas Ji

This child has never rendered any service before. Though he is rich and handsome, being bereft of love and service he is as good as dead. Thus Guru Ji attached great importance to service of humanity. Self-sacrifice is also a great service, which receives acceptance at the door of God.

In this way, the Guru, stopping the practice of hypocrisy, rituals and giving donations blindly, he ordained that daan (charity) should be given to these favourite men of God and to great persons, who sacrificing their own comforts and luxuries are always busy in doing good to others. Paying a glorious tribute to the men of God, Guru Ji said -

*Service done to their alone I like
Service done to others I like not.
Charity given to them alone is good;
Charity given to others is not useful.
Charity given to them shall fructify in the
next world;
Other charities here are false.
I sacrifice myself, my wealth;
All for them.
Battles I won with their support,
With them alone I extend charities.
All sufferings terminated with their help;
All stores were filled with them.
With their help I attained knowledge
With their help all enemies were killed.
With their support alone I am great;
Otherwise millions like me suffer.*

**ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨਹੀ ਕੀ ਭਾਵਤ,
ਅਉਰ ਕੀ ਸੇਵ ਸੁਹਾਤ ਨ ਜੀ ਕੋ ॥
ਦਾਨ ਦਯੋ ਇਨਹੀ ਕੋ ਭਲੋ,
ਅਰੁ ਆਨ ਕੋ ਦਾਨ ਨ ਲਾਗਤ ਨੀਕੋ ॥
ਆਗੈ ਫਲੈ ਇਨਹੀ ਕੋ ਦਯੋ, ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ,
ਅਉਰ ਦਯੋ ਸਭ ਫੀਕੋ ॥**

**ਮੋ ਗ੍ਰਹਿ ਮੈਂ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਤੇ,
ਸਿਰ ਲਉ ਧਨ ਹੈ ਸਭਹੀ ਇਨਹੀ ਕੋ ॥
ਜੁੱਧ ਜਿਤੇ ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ,
ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਦਾਨ ਕਰੇ ॥
ਅਘ ਅਉਘ ਟਰੇ ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ,
ਇਨਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਫੁਨ ਧਾਮ ਭਰੇ ॥
ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਬਿਦਿਆ ਲਈ,
ਇਨਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਭ ਸਤ੍ਰ ਮਰੇ ॥
ਇਨਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਜੇ ਹਮ ਹੈਂ,
ਨਹੀ ਮੋ ਸੇ ਗਰੀਬ ਕਰੋਰ ਪਰੇ ॥**

In this way, Guru Maharaj has performed many spectacular acts, which we should follow after due thought and consideration. He was extremely full of mercy. If any Gurmukh committed any fault or mistake, the great Guru used to pardon him. For future, he used to gift to his followers the blessing of pure thoughts and feelings.

Today we are celebrating the Birthday festival (Parkash Utsav) of that great Guru. It behoves us to follow the path shown by him. We should follow the code of conduct set by him for us. We should never turn our back on his creed and we should never turn away our face from him. The Guru appointed the holy Guru Granth Sahib as the Guru in his own place after him. He bestowed all the greatness on the Word as God. Guru Granth Sahib is over full with all the blessings, all the spiritual powers. If there is any short fall, it is in our own firm faith. For that reason we cannot advance on the path of spiritual progress. We offer our humble prayer so that Guru Ji takes pity on us and gifts to us a life in high spirits. We should remain saturated with Amrit (nectar), which he manifested in the world to the good fortune of every being.

Guru Gobind Singh viewed as Guru Nanak's re-incarnation, in spirit

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ
ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ ॥

ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ਸਤਾ ਬਲਵੰਡ, ਅੰਗ - 966

His light and the way of his life, were basically the same as those of his Master (Guru Nanak). He was the Master's reincarnation, in spirit, as the other Sikh Gurus were.

We propose to examine, in this article the Guru's teachings rather closely, to show to the reader that the basic philosophy of the Guru was the same as that of his predecessors and there was no essential difference, from theirs in his outlook either. This seems necessary because so many good people honestly believe, through ignorance, of course, that he had set up a new dispensation or that he converted a peaceful movement into a military theocracy or that his philosophy of life was, in some way, a departure from that of the other Gurus.

We shall begin with some of the most important Sikh doctrine. What is God, the Ultimate Eternal Reality? How the creation, in general, and man, in particular, are related to that Reality? Where has man come from and what is it that controls his destiny? If God is the Spiritual Presence that permeates sustains and animates the Universe and if man cannot live naturally without realising that Presence, what are the obstacles in the way of realisation and how are they to be removed? These are some of the really important questions that have, throughout ages. been furiously

agitating thinking men's minds. The Guru answers these questions, completely in the same manner, as the other Gurus had done. For a devotee, he is accepted as the tenth incarnation of Guru Nanak, in spirit, and so, for him his philosophy cannot be different from that of Guru Nanak. But all men are not devotees. There are many honest men having a lot of misunderstandings about him. It will help remove those misunderstandings, if we study his views and teachings rather independently of the other Gurus. Incidentally, we will, in this way also come to realise that he was a gigantic spiritual figure and his spiritual philosophy, both in height and breadth, is unique, profound and perfect. In height, it reaches its climax when it expresses God as the only Supreme Reality. In breadth it is so wide and comprehensive, as to encompass in its embrace all great religions of the world. The thing that stands out clearly, however, is that it speaks the language of Guru Nanak, expressed rather forcefully, There is certainly a shift in the emphasis as necessitated by the change of times but that does not make any difference, in essentials. Guru Nanak, for instance, had said

ਹਉ ਢਾਢੀ ਵੇਕਾਰ ਕਾਰੇ ਲਾਇਆ ॥

The Lord hath called to His Service a bard of no consequence, like me'.

Guru Nanak in Manjh

But, Guru Gobind Singh had put the same thing in this way:

ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਨਿਵਾਜਾ ॥

ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਬੇ ਕੋ ਸਾਜਾ ॥

'I bless thee to be my Son and I commission thee to propagate the way.

Again, Guru Nanak had prayed, thus: O Lord, extirpate evil from the world'.

But, Guru Gobind Singh identified himself with God and said the same thing thus -I would extirpate evil doers from the world'. Both statements are equally true, only, they were made by two persons in different contexts. One of them had come two centuries before the other. The one had yet to rouse the people to action while the other had actually become the leader of a nation and the nucleus of a movement - determined to fight out the tyrants to the end. The one had rallied the people under his banner while the other had that as an aim merely and there lies the difference between the two. Guru Nanak had preached spiritual freedom from which every other freedom emerged, while Guru Gobind Singh gave it a concrete form by building on it the Political emancipation of the people, How true is the following statement of Dr Gokal Chand! Gobind himself in fact, as well as his work, was the natural product of the process of evolution that had been going on since the inception of Sikh brotherhood. The seed which blossomed in the time of Guru Gobind Singh had been sown by Nanak and watered by his successors. *The sword which carved the Khalsa's way to glory was, undoubtedly, forged by Gobind but the steel had been provided by Nanak'.*

It is entirely wrong to suppose that there was any real difference over the cherished ideals though there was undoubtedly shift in the emphasis and direction as necessitated by the

circumstances. Let us begin with the concept of the Ultimate Reality. God is presented in two aspects—the Impersonal or the Absolute (Nirgun) and the Personal or the Related (Sargun). He is without beginning and without end yet He is the Beginning of all things. Before the creation came into being there was nothing except the Impersonal God, without any attributes that human mind could comprehend. All the same, He was the Existence in the form of Consciousness. This Unfathomable Lord was endowed with an all-pervasive Will of His Own, Which itself was Unfathomable and Wonderful. All else was then within Him in a state of oneness and as a single unit—all in Him, the subject and the object being still not distinct. This is the Absolute Aspect, But then He Willed to create and became manifest i.e. He revealed Himself. This is the Personal Aspect. The Guru has put it, thus:

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਬਗਤਿ ਅਬਨਾਸੀ ॥

ਲੋਕ ਚਤੁਰਦਸ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥

He is the Primal Being, the Invisible and the Imperishable Lord. Yet, His Light manifesteth Itself in the fourteen worlds'.

Again :

ਜਬ ਉਕਕਰਖ ਕਰਾ ਕਰਤਾਰਾ ॥

ਪਰਜਾ ਧਰਤ ਤਬ ਦੇਹ ਅਪਾਰਾ ॥

ਜਬ ਆਕਰਖ ਕਰਤ ਹੋ ਕਬਹੂੰ ॥

ਤੁਮ ਮਹਿ ਮਿਲਤ ਦੇਹ ਧਰ ਸਬਹੂੰ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥

When, Thou, O Creator, protected Thyself, all creatures of the earth assumed diverse shapes. But whenever, O Lord, Thou drawest creation within Thyself, all embodied beings are absorbed in Thee'.

Again

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥

ਜਾਪੁ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥

The One appeareth as many, manifested in various forms. He playeth the game and whenever He wisheth to Unplay it, He is the same One, again.

Again

*ਜਲ ਕਹਾਂ ਥਲ ਕਹਾਂ ਗਗਨ ਕੇ ਗੌਨ ਕਹਾਂ ਕਾਲ ਕੇ ਬਨਾਇ ਸਭੇ ਕਾਲ ਹੀ ਚਬਾਹਿੰਗੇ ॥ ਤੇਜ ਜਯੋ ਅਤੇਜ ਮੈਂ ਅਤੇਜ ਜੈਸੇ ਤੇਜ ਲੀਨ ਤਾਂ ਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਂਹੀ ਮਹਿ ਸਮਾਹਿੰਗੇ ॥
ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥*

Some live in water, some in land and some fly in the skies. God made them and He will destroy them too. As light blendeth with darkness and darkness with light, so all things have sprung from Him and shall be united in Him'.

The above quotations point out that it was He who transformed Himself for self-expression the Transformer remaining within His creation as also apart from it. Thus, He is both Transcendent and immanent.

*ਜਲੇ ਹਰੀ ਥਲੇ ਹਰੀ ॥
ਓਰੇ ਹਰੀ ਬਨੇ ਹਰੀ ॥
ਗਿਰੇ ਹਰੀ ਗੁਫੇ ਹਰੀ ॥
ਛਿਤੇ ਹਰੀ ਨਭੇ ਹਰੀ ॥
ਇਹਾਂ ਹਰੀ ਓਹਾਂ ਹਰੀ ॥
ਜ਼ਿਮੀਂ ਹੀ ਜਮਾਂ ਹਰੀ ॥
ਅਲੇਖ ਹਰੀ ਅਭੇਖ ਹਰੀ ॥*

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥

God is in water and in the dry land. He is near as also far in the forest. He is in the mountains, in the caves, in the earth and in the skies. He is here, He is there, He is in time and in space. Yet, He is Unknowable and without Form'.

Also, as everything has come out of Him, He is, in a sense, both matter and spirit. Thus, He is not merely within and without, He is Himself everything. This is pantheism, and is expressed thus:

*ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੁਹੀ ਜਮਾ ਤੁਹੀ ॥
ਮਕੀਂ ਤੁਹੀ ਮਕਾਂ ਤੁਹੀ ॥
ਅਭੂ ਤੁਹੀ ਅਭੈ ਤੁਹੀ ॥
ਅਛੂ ਤੁਹੀ ਅਛੈ ਤੁਹੀ ॥*

*ਜਤਸ ਤੁਹੀ ਬ੍ਰਤਸ ਤੁਹੀ ॥
ਗਤਸ ਤੁਹੀ ਮਤਸ ਤੁਹੀ ॥
ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥
ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥*

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥

Thou art Space, Thou art Time, Thou art the Place

as also its Occupant. Yet, Thou art Unborn, Fearless, Impalpable and Indestructible. Thou art Continnence

and Thou art Fasting. Thou, alone, art (and nothing else is)...

Here is how he explains the above:

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਿਨੂਕਾ ਕੋਟਿ ਆਗ ਉਠਹਿ ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੈਕੇ ਫੇਰ ਆਗ ਮੈਂ ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈ ਧੂਰ ਕੇ ਕਿਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ ਪਾਨਿ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਭੈ ਪਾਨਿ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ ॥ ਤੈਸੇ ਵਿਸਵ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਭ ਤਾਂਹੀ ਮੈਂ ਸਮਾਹਿੰਗੇ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥

From one fire, millions of sparks of fire arise and In course of rising remain separate, yet they again merge in the same fire. From one heap of dust, innumerable particles of dust occupy the expanse in a distinct way and yet they again unite with the dust. From one stream millions of waves arise and yet these, being dema of water, again become water. In the same way all sentients and non-sentients have emerged from the One Universal Being, yet having sprung from Him, they all are bound to be blended again in Him'.

This is true advaitism. The Guru's writings, as shown above confirm that he was not only a monotheist but a monoist. For him God is not only One but there is nothing except Himself. All the rest are emanations from Him. It is like the spider spinning out a web out of its own self. The web cannot be considered different from the spider, but a part of it. So also all that emanates from Him is, in a way, His Ownself. Further. He is present everywhere and in all things, from the lowest to the

highest. In fact, He is present in every atom. Nature is the wonderful Book of His Revelations. All are lit by the same Fire, though revealed in different degrees, more in men than in lower forms of creation and from among men, more in good men than in the depraved. True, the Atma remains the supreme emanation. All the same, all are filled with Him. The worst of men have divine potentialities and are capable of attaining the highest state of manhood, through the divine spark in them.

ਜਿਤਕ ਜਗਤ ਕੇ ਜੀਵ ਬਖਾਨੋ ॥

ਏਕ ਜੋਤਿ ਸਭ ਹੀ ਮਹਿ ਜਾਨੋ ॥

ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥

Recognise One Light in all beings that are known to us'.

Again

ਬਿਨ ਏਕ ਦੂਸਰ ਨਾਹਿ ॥

ਸਭ ਰੰਗ ਰੂਪਨ ਮਾਹਿ ॥

ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥

There is no other except God in all forms and, colours'.

Again

ਏਕਹਿ ਆਪ ਸਭਿਨ ਮੇਂ ਬਿਆਪਾ ॥

ਸਭ ਕੋਈ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਥਾਪਾ ॥

ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ 10 ॥

He alone resideth in all, yet, all are made to appear different'.

The above is the Advaita philosophy. in its truest form. The same is most wonderfully described by the Guru in his familiar composition, the Jap, expressed in musical notes of such romantic and classical variety as can touch deeply every awakened human mind. Let us examine this philosophy directly here. God is described through functional Attributes, Names and Epithets, both positive and negative. Here are some specimens of the negative kind, first: He is the Timeless (ਅਕਾਲੇ), Formless (ਅਰੂਪੇ), Indestructible (ਅਭੰਜੇ), Unconquerable

(ਅਜੀਤੇ), Creedless (ਅਧਰਮੰ), Homeless (ਨਿਰਧਾਮੇ), Infallible (ਅਢਾਰੇ), Colourless (ਅਨੀਲੇ), Beginningless (ਅਨਾਦੇ), Unbreakable (ਅਢੇਦੇ), Unfathomable (ਅਗਾਧੇ), Limitless (ਅਪਾਰੇ), the One without physical form (ਅਭੂਤੇ), without country (ਨਿਰਦੇਸੇ), Garbless (ਨਿਰਭੇਸੇ), Desireless (ਨਿਰਕਾਮੇ), invisible (ਅਲੋਕੇ), Unborn (ਅਜਨਮੇ), Uncreated (ਅਸਰਗੇ), Unknowable (ਅਗੰਮੇ), the One without Religion (ਅਮਜਬੇ), and so on.

Now, here are a few specimens of the positive kind:

He is the Benefactor (ਦਿਆਲੇ), the Sovereign of all (ਸਰਬ ਭੂਪੇ), the Sustainer of all (ਸਰਬ ਪਾਲੇ), the Creator (ਕ੍ਰਿਤਾਰੀ), the Kind Lord (ਕਰੀਮੇ), the Benign One (ਰਹੀਮੇ), the Enjoyer (ਪ੍ਰਭੋਗੇ), the One present in all (ਸੁਜੋਗੇ), the Friend (ਰਫੀਕੇ), the Many yet always the One (ਅਨੇਕ ਹੈਂ ਫਿਰ ਏਕ ਹੈਂ), the Beautiful (ਉਦਾਰੇ), the embodiment of Purity (ਨੇਕਲੰਕੀ ਸਰੂਪੇ), and so on.

Then there are apparently contradictory concepts. The Guru sees Him in all—high or low, good or bad, light or dark. First, he salutes Him as Light.

ਨਮੋ ਚੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰੇ ॥ ਨਮੋ ਭਾਨ ਭਾਨੇ ॥

i.e. Salutation to the Moon of moons and to the Sun of suns'. But along with it he salutes Him as Darkness too.

ਨਮੋ ਅੰਧਕਾਰੇ ਨਮੋ ਤੇਜ ਤੇਜੇ ॥

i.e. Hail to the Light of lights and hail to the Darkness',

Again

ਨਮੋ ਰਾਜਸੰ ਤਾਮਸੰ ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪੇ ॥

-Adoration to Him who embodies Desire, Passion and Peace (i.e. all the three qualities)'.
Again, on the one hand, He is the King of kings (ਇੰਦ੍ਰਾਨ ਇੰਦ੍ਰ) and the Greatest among

the great (ਬਾਲਾਨ ਬਾਲ), yet, on the other He is the meekest among the meek (ਰੰਕਾਨ ਰੰਕ). Again. He is not only the Embodiment of Peace (ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪੇ) but also the Creator of discord (ਕਲਹ ਕਰਤਾ). On the one hand, He is the Spirit of Beauty (ਅਲੰਕਾਰ ਅਲੰਕੇ) and on the other, He is Ugliness (ਕਲੰਕਾਰ ਰੂਪੇ), as well.

The thing emphasised here is that in this drama of life, it is God always who assumes all roles. It is He who prompts actors in the drama and yet remains apart. There is nothing having any independent existence of its own. The source of everything conceivable, whether good or bad, is God. Men are like actors in a drama playing different roles, but all have come from Him and play the roles assigned to them, which, in other words, implies according to their own Karma. He has staged the drama for His Own pleasure. True men quarrel and sometimes even kill each other. But this they do, through ignorance of their own make up. If they knew that they were one before the drama started and would again become one after the drama was done, they would realise that there was nothing to quarrel about. They would then enjoy the play as they would be aware that their opponents were not different from them. They grope in the dark, because they fail to realise the above fact. The multiplicity that the eyes see is not a true multiplicity but is the result of illusion which enters within when one is unable to see the Hand of God working skilfully behind and gets attached to this thing or that. Caught up in delusion, men start believing that they are separate entities having nothing to do with the All-pervading Life, as such. They forget that if

a dancer strikes many poses to sustain the excitement of the show, the basic truth remains that the personality behind these appearances is that of the dancer. Thus, unity underlies the seeming diversity in the world. Just as a person expresses diverse thoughts and feelings with the letters of one alphabet or as a painter paints different pictures with the same brush or as a musician sings different tunes out of the same set of seven notes and yet creates symphony, so also He creates variety as a pastime, through His Infinite Power. Fools, robbers, cheats, oppressors, mad men, saints, seers and all the rest of them play in this lovely and grand show, as He Wills. (He does not Will arbitrarily but on the basis of one's Karma.) In fact, it is always the Beloved Himself, disguised in various forms, that plays. The Guru says in Akal Ustat

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੂੰਕੇ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੂੰਕੇ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੂੰਕੇ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ
ਕਹੂੰ ਮਹਾਦਾਨਿ ਹੂੰਕੇ ਮਾਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੋ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤਿ ਲੇਤ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਗੀਤਿ ਕਹੂੰ ਤਾਸਿਓ ਬਿਪ੍ਰੀਤ
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸਰਗਨ ਸਮੇਤ ਹੋ ॥

In one place, Thou assumeth the role of a wise man, possessing superb intelligence, and in an other, of an ignorant person, having no cares, at all. In one place, Thou art a beggar roving about for alms and in an other, a great philanthropist bestowing gifts of wealth to the needy. At one time, Thou makest unlimited gifts to the kings and at an other Thou takest away their territories from them. In one role Thou art a lover of the Vedas, and in the other, Thou art quite disinterested in them At one time Thou are detached from the three qualities (Passion, Desire and Peace) and at an other Thou art engrossed into them.

Again.

ਕਹੂੰ ਧਰਮ ਧਾਮੀ ਕਹੂੰ ਸਰਬ ਠੌਰ ਗਾਮੀ
ਕਹੂੰ ਜਤੀ ਕਹੂੰ ਕਾਮੀ ਕਹੂੰ ਦੇਤ ਰਹੂੰ ਲੇਤ ਹੋ ॥

In one role Thou acceptest family life as the right thing and in an other Thou roamest about from place to place. At one time Thou art a continent and at an other lustful. In one place Thou art a giver and at an othet Thou art a beggar".

Again :

ਕਹੂੰ ਰਾਜਸੀ ਸਾਤਕੀ ਤਾਮਸੀ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਬਿਦਯਾ ਧਰੇ ਤਾਪਸੀ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਰੋਗ ਹਰਤਾ ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਜੁਗਤੰ ॥
ਕਹੂੰ ਭੂਮਿ ਕੀ ਭੁਗਤ ਮੈਂ ਭਰਮ ਜੁਗਤਾ ॥

In some roles Thou art involved in Desire, Peace and Passion and in others Thou engagest Thyself in austerities and in the study of yoga. In one place Thou art a dispe!ler of maladies, through the practice of the Yoga Way, and in an other Thou gettest involved in the illusory things of the world".

In this context there can be no hatred for any person because there is visible the essential and basic unity in the apparent diversity. There may seem so much evil, squalor, suffering and inequalities but against the background of Eternity nothing is evil ugly or bad The whole creation is born out of His Blissful Desire to express Himself in finite terms and the whole thing is so complex and yet wonderful to contemplate that its significance and meaning remain beyond the comprehension of human mind. Man relates good and evil to his own tastes, views and desires. He projects his own aims and preferences into the objective Universe. He begins to imagine that all natural processes have only him in view, designed to subserve to his needs. When life presents its problems and difficulties he tries to associate them with God's Wrath, forgetting that He is beyond his little good or evil which, in fact, have

no significance in the context of this limitless Universe where he is just an atom. Nature has its own wonderful design which it is seeking to fulfil, compared with which man's so-called aims are insignificant. He foolishly believes that he is the centre of gravity of the whole cosmos and his so-called pleasures and pains alone are the concern of life. He takes a partial view of things and is ignorant of the order and harmony prevailing in the Nature as a whole and wants things to happen the way he likes and according to his own petty judgments. What he calls bad may, at best, be so regarding the laws of his own nature and may not be bad from the point of view of the order and laws of Nature itself. Also Truth is always relative to one's desires, ambitions and intelligence. Good and evil are human terms not applicable to the limitlessness of Nature. In the perspective of Eternity and Infinity, ordinary notions of good or evil become petty and trivial. The best thing, therefore, always is to look to the numerous blessings of life which become evident when a man looks towards the less fortunate and less gifted. Then he realises that the *World as a whole, is the mirror of Infinite Beauty, Light, Love, and Peace. The Creator Himself being the Supreme Good, Beauty and Bliss, there can be nothing in the world except Blissful, Beautiful and Good.*

It is illusion that creates diversity and plurality and produces the so-called evil. When a man attunes himself to the Will, illusion disappears, true perspective is reached and evil goes with it.

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	60 \$	600 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com
Bhai Gurinder Singh
Cell : 0061-469927233,